BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

DIN LITERATURA ANTIMONARHICĂ

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

DIN LITERATURĂ ANTIMONARHICĂ

Cu o introducere de

(Acad. BARBU LĂZĂREANU

Ediția a doua, revăzută și adăogită

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

CUVÎNTUL EDITURII

In trecut exista obiceiul ca oamenii să-şi parafeze învoielile, simbolizînd astfel trăinicia obligaţiilor luate. Pactul nescris, dar nu mai puţin real, încheiat de fostele clase dominante, o dată cu trădarea principiilor revoluţiei de la 1848 de către burghezie, poartă şi el o pecete. E drept, o pecete aplicată ceva mai tîrziu — şi nu pe actul de naştere, ci pe acela de botez al „monstruoasei coaliţii", pe care l-au stampilat, în 1866, burghezia şi moşierimea cu stema dinastiei de Hohenzollern. Părtaşii au încercat să acopere cu rugina unui blazon acest tîrg odios, care a constituit singurul angajament respectat vreodată de exploatatori, tocmai fiindcă el le-a asigurat un huzur îndelung, căruia avea să-i pună capăt, la 30 decembrie 1947, numai lupta clasei muncitoare conduse de partidul ei.

Peste toată această epocă flutură, întunecată şi apăsătoare ca un blestem, imaginea celor patru capete încoronate, între care mînia populară nu face nici o distincţie. Poţi deosebi un tîlhar de alt tîlhar?

Familia de Siegmaringen şi-a îndeplinit cu zel rolul de principal pilon al edificiului de jaf şi asuprire ridicat de oligarhie

pe umerii muncitorilor și țăranilor. Adăpostit multă vreme îndărătul formulei ipocrite „regele domnește și nu guvernează". cuibul de junkeri cocoțat pe pernele tronului a fost protectorul cîrdășiei burghezo-moșierești în toate acțiunile ei de prădare și înstrăinare a avuțiilor naționale, de stoarcere a puterii celor ce muncesc, de înăbușire a aspirațiilor și forțelor progresiste.

In țara în care miniștrii furau, palatul regal a devenit o gazdă de hoți, iar proprietarii lui s-au transformat repede, din complici cu procente și plocoane, în coasociați cu drepturi egale, ba chiar în rivali ai marilor capitaliști și moșieri. Carol I, cu aspectul lui scorțos și cu aere de om incoruptibil, a dobîndit pentru sine și progeniturile sale faimoasele „apanagii" — viitoarele Domenii ale Coroanei — care i-au furnizat titlul și beneficiile unui latifundiar. Tot el a fost profitorul sfruntat al murdarei afaceri „Strussberg", ca și al altor întreprinderi create de capitalul străin, cu care perfecta personal convenții foarte păgubitoare țării. Ceea ce i-a adus încă un „apanaj", anume calificativul de „Ploșniță".

Iată-l pe Carol II, care, renunțînd la masca severă a unchiului, spre a arbora zîmbetul unui seducător cinic și a poza într-un „Mecena al culturii", a îngrămădit sume uriașe. Veniturile rezultate din numeroasele acțiuni pe care le deținea în uzine și bănci autohtone și străine el le-a depus în străinătate, unde a trăit pînă de curînd într-un anonimat foarte productiv. Nu degeaba a răsunat pe străzile Bucureștilor cupletul ajuns zicală: „Scoate, neamțule, ce-ai furat!"

Adresat „Regelui-Burete", unul dintre numele de ocară date fondatorului „tarabei regale", cupletul acesta poate îmbrățișa întreaga dinastie. Dar indignarea poporului nostru nu crește numai cînd el își amintește de biografia membrilor casei regale, avizi de bani și lux, adesea dezmățați, înconjurați de

lichele şi paraziţi — camarila — tratîndu-şi supuşii cu un tipic dispreţ cosmopolit. In inima poporului este vie ura faţă de monarhia care a încurajat şi inspirat sugrumarea democraţiei, terorizarea luptătorilor pentru o viaţă liberă, vînzarea ţării de către burghezo-moşierime imperialismului anglo-american, francez sau german.

Unul dintre atît de numeroasele desene apărute în revistele vremii, care îl demascau pe Carol I, înfăţişează pe „Majestatea Sa Apanajistă" purtînd pecetluit cu roşu pe frunte un număr: 1907. Este anul groaznicelor represalii ordonate de liberali, aprobate de conservatori şi străjuite cu o crudă satisfacţie de privirile reci ale primului Hohenzollern.

Aptitudinea de călău al maselor nu a constituit însă un privilegiu al „marelui zaraf". Sub satrapia lui Ferdinand „cel leal" armata regală i-a masacrat pe muncitorii strînşi, la 13 decembrie 1918, în piaţa Teatrului Naţional, cu prilejul grevei generale. La fascizarea ţării, la reprimarea mişcărilor de la Griviţa, la prigonirea avangărzii clasei muncitoare şi la cedarea ruşinoasă a Ardealului a colaborat direct Carol II — ctitorul celei dintîi dictaturi. In sfîrşit Mihai, copilul răsfăţat al cucoanelor din „înalta societate", a fost într-adevăr un înger — îngerul păzitor al agenţilor lui Hitler în Romînia, al dictaturii antonesciene, care a tîrît poporul în războiul antisovietic de jaf şi cotropire şi apoi al agenturii imperialismului anglo-american.

Istoria monarhiei este aşadar istoria închegării şi guvernării „monstruoasei coaliţii", a descompunerii ultimei orînduiri exploatatoare, a ascuţirii robiei poporului muncitor şi a tîrîrii ţării în prăpastia imperialismului hrăpăreţ şi agresiv. Dar istoria monarhiei nu poate fi înţeleasă dacă o despărţim de istoria bătăliei duse împotriva regalităţii de către forţele democratice în frunte cu proletariatul revoluţionar.

Dînd glas aversiunii aproape generale față de clica regală, scriitori și gazetari cu vederi progresiste au lovit, adesea sistematic și fără cruțare, în chipul de „balaur cu multe capete" al dinastiei, ca să vorbim în stilul învățăiat al vremii. Mai ales în epoca în care aparențele democratice erau încă menținute și deci stăruia o relativă libertate a cuvîntului — sub Carol I și puțin timp după primul război mondial — curentul de opinie îndreptat împotriva scaunului domnesc s-a reflectat în paginile cotidianelor și periodicelor democrate cu o deosebită tărie și varietate de formă. De la pamfletul mustind de un dispreț strivitor, de la satira acidă și pînă la cuplet, cronică rimată, epigramă, sau joc de cuvinte pișcător, au fost folosite toate armele „de foc și albe" pe care arta literară le oferea adversarilor „Carollingenilor", cum le spunea Hasdeu cu un fericit calambur. Dacă un Gheorghe Panu, un Hasdeu și, mai tîrziu, focoșii combatanți N. D. Cocea și Tudor Arghezi își înmuiau pana în apa tare a pamfletului, un Constantin Mille utiliza, pe lîngă proza jurnalistică, versul satiric, un N. T. Orășanu — cantoneta sau cîntecelul comic și parodia, Vlahuță ca și Coșbuc — alegoria sau basmul cu tîlc, iar Macedonski cam pe toate. Că se poate vorbi despre prezența masivă a unui curent antimonarhic în publicistică, o dovedește vigoarea tonului cu care se polemiza, precum și furnicarul de foi umoristice care veneau să sprijine asaltul pornit împotriva tronului de către ziarele mai mari, ziarele socialiste și cele cu o linie în genere democratică. De altminteri este semnificativ faptul că expresia „curent antimonarhic" apare și în vocabularul militanților de atunci. Întîlnim însă și o variantă moderată de-a ei și anume „curentul antidinastic", care este însuși titlul articolului semnat de Dunăreanul (Grigore Ventura) în *Adevărul* anului 1888.

Desigur albia acestui curent era foarte largă, în ea încăpînd tendințe și nuanțe felurite. De aceea cercetătorul trebuie

să aleagă apele care au alimentat puternicul șuvoi de sentimente antimonarhice. Cu alte cuvinte, numai cunoscînd pozițiile de pe care a fost atacată citadela regală ne explicăm radicalismul și dîrzenia unora, în opoziție cu moderația, cu spiritul concesiv și mărginit al altora. Din comparația între atitudinea presei muncitorești (*Emanciparea*, *Drepturile Omului*, *Românía Muncitoare*) și a presei influențate de proletariat, ca *Facla*, pe de o parte, și atitudinea revistelor *Tarara* (director Al. Macedonski), *Asmodeu*, *Nichipercea* (director N. T. Orășanu) etc. pe de altă parte, se desprind diferențele esențiale. Cele dintîi duc pînă la capăt ofensiva antimonarhică, tocmai fiindcă văd în ea o etapă a luptei împotriva oligarhiei și năzuiesc la instaurarea unei republici de tip socialist. *Adevărul* și *Lupta* urmăresc și ele același obiectiv din seria revendicărilor burghezo-democratice neîmplinite la 1848, dar noțiunea lor de republică este o noțiune burgheză. Criticii dinastiei Hohenzollernilor care erau călăuziți de un ideal înalt au prorocit cu puternice scăpărări de talent sfîrșitul monarhiei și viitorul luminos al patriei; ei au izbutit să încunune cu victorii atît cauza apărată, cît și tradiția noastră literară polemică începută cu literatura pamfletară pașoptistă. Admirabilele pamflete ale lui N. D. Cocea sau T. Arghezi, *1907* de Vlahuță, unele portrete ale lui Constantin Bacalbașa sau ciclul de articole ale lui Gheorghe Panu — printre care *Omul periculos* — izvorăsc dintr-o viziune clară asupra bazei de clasă a monarhiei, din scormonirea nemiloasă a racilelor acesteia, dintr-o convingere fermă în pieirea ei inevitabilă.

Aportul celorlalte periodice la zdruncinarea temeliilor Palatului se resimte însă de mentalitatea mic-burgheză. Aceia care iscălesc în paginile lor și care posedă gazete proprii (ca Al. Macedonski) sau colaborează sporadic la altele (ca Hasdeu) se încurcă în confuzii, oscilează sau chiar își neagă stagiul

de soldaţi în rîndurile combatanţilor antidinastici. Astfel, scriitori ca Macedonski şi cupletişti ca Orăşanu, care nu erau înrolaţi sub steagul proletariatului sau care s-au abătut de la ideile democratice promovate de clasa muncitoare, au alunecat adesea spre naţionalismul sau împăciuitorismul burghez ori pe panta minimei rezistenţe, împrăştiind glume ieftine, cancanuri stereotipe — în genul simplei „fronde" — asupra monarhiei.

În cadrul unei scheme imaginare a frontului de luptă antimonarhic am putea repartiza astfel forţele: în avanposturi şi în prima linie, cei mai aprigi duşmani ai principiului regalităţii şi, implicit, oameni care visau o republică liberă de exploatarea omului de către om; în a doua linie, aspiranţii la o republică burgheză parlamentară; în rest, aliaţii şi rezervele mai mult sau mai puţin statornice, alcătuite din aceia care doreau fie instalarea unui domn pămîntean în locul domnului străin, fie numai ca monarhia existentă să-şi tempereze abuzurile, consimţind la cîteva hatîruri; în fine, spre marginile cîmpului de bătălie, unii care, fără a contesta legitimitatea monarhiei, petreceau însă pe seama ei, găsind în contrastul dintre emfaza oficială a curţii şi micimea ori cusururile personale ale membrilor acesteia o inepuizabilă sursă de haz.

Firește, expresia „frontu' 'antimonarhic" nu trebuie luată în înţelesul strict al cuvîntului, ca şi cum toţi potrivnicii Hohenzollernilor s-ar fi angajat, pe baza unui program comun, să organizeze o campanie în acest sens, în cadrul căreia fiecare ar fi avut o sarcină anume. Deosebirile de interese şi vederi — deosebiri care s-au răsfrînt şi asupra calităţii şi în diversitatea mijloacelor de luptă — erau de cele mai multe ori principale şi, deci, prea mari pentru ca asemenea iniţiativă să fi dat rod. Ţinînd însă seama că, dincolo de motivele care le inspirau, atacurile s-au concentrat în jurul aceluiaşi punct — minarea

poziţiilor regale — putem vorbi despre existenţa ca atare a unui curent antimonarhic sau chiar a unui „front antimonarhic" — bineînţeles cu rezerva arătată mai sus. Din această perspectivă trebuie să fie, de altfel, combătuţi slujitorii de ieri ai monarhiei care au căutat să bagatelizeze importanţa şi chiar realitatea curentului antimonarhic şi, mai cu seamă, au căutat să arate că loviturile aşa-zise mărunte date tronului n-ar fi avut nici un efect. In ceea ce priveşte loviturile „mărunte", ele au avut o funcţie bine definită în măcinarea lentă, dar susţinută a „prestigiului regal" cu deosebire în ochii micii burghezii, chiar dacă autorii lor au întrebuinţat efecte caricaturale rudimentare şi n-au atins baza de clasă a monarhiei. Vizînd cîte o trăsătură din portretul mai degrabă moral, decît social al Hohenzollernilor — cele mai adesea tarele sau caracterul urît al cîte unui rege — înţepăturile acestea au contribuit totuşi la ridiculizarea şi deci la compromiterea instituţiei autocrate din capul statului burghezo-moşieresc. De ar fi să precizăm rolul acestor împunsături, am spune, în limbajul pitoresc al timpului, că ele au fost sîcîitoare ca roiul de ţînţari care scoate bivolul din sărite.

Aşa cum s-a manifestat în presa literară şi politică, curentul antimonarhic constituie o parte integrantă din lupta poporului pentru sfărîmarea tronului. Smulgînd de pe umerii junkerilor purpura cu care aceştia îşi învesmîntau putreziciunea, exponenţii în scris ai mîniei pe care monarhia o stîrnea tuturor oamenilor cinstiţi au demascat împletirea de interese dintre familia domnitoare şi clasele posedante, caracterul feudal, corupţia şi antipatriotismul ei. Prin această acţiune ei au cimentat hotărîrea poporului de a stîrpi ciuperca regală răsărită în mediul descompus al oligarhiei şi au întreţinut speranţa în succesul luptei pentru instaurarea republicii şi a unui regim democratic. Indemnînd la izgonirea monarhiei din viaţa

noastră națională, au contribuit, pe măsura puterilor lor, la netezirea căilor viitorului.

Iată de ce credem că, reeditînd sub formă antologică cîteva dintre textele cele mai expresive ale literaturii antimonarhice, nu săvîrșim o operă de anticariat sau de colportare anecdotică. Amintirea hidă a monarhiei nu poate să se șteargă. Poporul nu-i uită pe aceia care l-au obijduit. Ori de cîte ori preamărește republica cucerită prin grele strădanii, el redeschide dosarul trecutului și confirmă dreptatea osîndei pe care a aplicat-o atît monarhiei, cît și monstruoasei coaliții.

Studiul academicianului Barbu Lăzăreanu *Din literatura antimonarhică și antidinastică*, studiu care precede culegerea noastră, precum și notele însoțitoare, vor ușura cititorului pătrunderea într-o zonă așa-zisă „moartă", nedemnă de a intra în peisajul cu adevărat literar, după cum pretindeau cu dispreț esteții. Zona „moartă" cuprinde de fapt unul dintre cele mai interesante domenii ale vieții noastre literare, domeniu așezat la răspîntia dintre beletristică și ziaristică, adică în punctul unde se încrucișează creația artistică propriu-zisă cu polemica zilnică dintre idei. Născut în mijlocul unor asemenea frămîntări și viețuind o întinsă perioadă de timp, curentul antimonarhic înseamnă, din punctul de vedere al ciocnirii dintre idei, una din biruințele înregistrate de tendințele progresiste asupra tendințelor retrograde.

Ediția apărută, cu același titlu, în 1950, în Editura pentru Literatură și Artă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. reunea pentru prima oară într-un volum versuri și fragmente de proză antiregaliste, semnate de scriitorii noștri clasici sau identificate ca aparținîndu-le. Împreună cu celelalte texte ale scriitorilor dintre cele două războaie, precum și cu acelea a căror identificare neputînd fi făcută au rămas anonime sau pseudonime,

ele înlesnea cunoașterea felului cum s-au alăturat scriitorii puternicului curent antimonarhic existent de la înscăunarea Hohenzollernilor și pînă la izgonirea lor.

Ediția de astăzi se prezintă, față de cea din 1950, care a stat la baza ei, cu numeroase îmbunătățiri.

Astfel, părăsind orînduirea materialului antologat pe proză și versuri, ediția de astăzi îl prezintă în ordinea cronologică a celei dintîi apariții a fiecăruia. Cititorul va putea în felul acesta urmări cum a evoluat lupta împotriva regalității și cum s-a desfășurat ea la epoci diferite, ca protest împotriva principalelor „acte" ale monarhiei. Un indice de autori și pseudonime, așezat la sfîrșitul volumului, îngăduie urmărirea fiecărui scriitor de-a lungul luptei sale antimonarhice.

In ceea ce privește cuprinsul, ediția de față aduce numeroase materiale noi — cele mai multe inedite — ale autorilor antologați, incluzînd totodată și unele nume (începînd cu Cezar Boliac și sfîrșind cu T. Arghezi) inexistente în ediția 1950.

In felul acesta, culegerea pe care o prezentăm astăzi cititorilor reușește să îmbrățișeze o perioadă mai largă (1866—1928) decît ediția 1950 (1869—1923). Dincolo de 1928, antologul este nevoit să se oprească din lipsă de texte reprezentative. Această lipsă se datorește îngrădirii și apoi suprimării libertății cuvîntului în cadrul măsurilor dictatoriale luate de Carol II împotriva ultimelor vestigii ale democrației, pentru ascuțirea exploatării și asupririi maselor, în deplin acord cu clasa stăpînitoare. Alianța dintre Carol II și partidele politice reacționare a fost însă denunțată și condamnată cu asprime de presa ilegală a partidului clasei muncitoare, în frunte cu *Scînteia*. Ea s-a reflectat de asemenea în creația populară, care, ea, n-a putut fi îngrădită de legile draconice de strajă la cuvîntul tipărit. Cei care prezidau însă pe atunci destinele culturii ofi-

ciale şi, deci, şi ale culegerilor folclorice, erau tocmai reprezentanţii clasei stăpînitoare, care aveau tot interesul să înlăture orice urmă a cîntecelor sau poeziilor populare care îi demascau. Aşa se face că, din păcate, Institutul de folclor al Academiei R.P.R. n-a putut fixa în arhivele sale nici o mărturie a acestor preţioase materiale.

Textele cuprinse în acest volum s-au editat urmîndu-se principiile ştiinţifice în general observate: o dată stabilită realitatea fonetică, ea a fost transcrisă cu aplicarea cît mai largă a ortografiei actuale.

Cu excepţia a două materiale, la care n-am înţeles să renunţăm, deşi nu le-am putut identifica izvorul şi pe care le-am reprodus după ediţia 1950, toate materialele s-au colaţionat cu ultima versiune apărută în timpul vieţii autorului, justificarea izvorului făcîndu-se la sfîrşitul fiecărei bucăţi. Semnăturile reproduse în ediţia noastră sînt cele cu care materialele au apărut în respectivele publicaţii; dedesubt s-a aşezat între croşete numele real al autorului, aşa cum a fost ulterior recunoscut de el însuşi sau identificat de istoria literară. Indicele cuprinde numele reale — subliniate — al autorilor, precum şi — nesubliniate sau în paranteze — pseudonimele pe care le-au folosit. Tot în croşete s-au aşezat şi unele datări care n-au putut fi văzute de noi, izvorul de unde materialul a fost reprodus indicîndu-se în acest caz într-o osebită notă de subsol.

Materialul pe care-l punem astăzi la îndemîna cititorilor, cît şi cel care mai stă încă la dispoziţia istoricilor literari, e extrem de vast, dificil de adunat, de selectat şi de organizat. Este stufos şi inegal ca valoare literară; dar mai ales inventarierea lui ridică piedici mari în calea cercetătorilor. Departe de a-l fi epuizat, colecţia de faţă alcătuieşte totuşi o oglindă veridică a

chipului cu multe fețe al monarhiei, luminînd totodată fazele principale ale desfășurării ostilităților împotriva acesteia. Problema unei antologii complete, minuțios revizuite și, poate, definitive, rămîne încă deschisă.

E.S.P.L.A.

DIN LITERATURA ANTIMONARHICĂ ŞI ANTIDINASTICĂ

Popolul suveran, foaia politică şi literară din care au apărut 26 de numere, între 19 iunie şi 11 septembrie 1848, şi printre ai cărei redactori erau N. Bălcescu şi Dimitrie Bolintineanu, a publicat, în numărul său din 25 iunie, următoarea exhortaţiune :

Tată vodă, ce ocară !
Fă-ţi lădiţa,
Ia-ţi domniţa
Şi te cară !
Mergi din ţară !

Mergi din ţară
Şi să vii cînd Rominia
Va dori încă robia.

Povaţa aceasta din anul revoluţiei avea să circule, după două decenii şi mai bine, adausă literaturii antimonarhice şi antidinastice a anilor 1869-1876 şi era adresată prinţului Carol de Hohenzollern-Siegmaringen.

Din această literatură desprindem întîi pe aceea datorită lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu şi lui Alexandru Macedonski.

*

În fruntea publicaţiunii *Columna lui Traian* din 20 august 1870, B.P. Hasdeu încearca sa lamureasca de ce gazeta lui bisăptaminală şi-a întrerupt apariţia timp de 18 zile :

„În curs de 8 zile — spune dînsul — *d. Hasdeu a suferit toată rigoarea arestului".*

Hasdeu a avut o întinsă activitate publicistică împotriva dinastiei. A început-o în *Satirul* din 12 martie 1866, sub pseudonimul Puang-Hon-ki. A continuat-o în ziarul *Traian* şi, după aceea, în *Columna lui Traian*, unde, sub aparenţa unor nevinovate înşirări de evenimente petrecute odinioară — în veacul al XVI-lea — el face aluzii pentru a căror înţelegere nu era nevoie de o lamurire prea stăruitoare :

„Rominia — scrie dînsul — *a avut şi ea un Maximilian.*

A fost Iacob Basilic Despot, care s-a suit pe tronul Moldovei în decenul al şaselea dintr-un secol oarecare, în urma unui domn alungat din ţară, al carui nume era Alexandru.

...Chemat la domnia Moldovei, mai reală şi mai glorioasă decît sarbedele titluşoare princiare fără pămînt, el prefera totuşi a-şi da diferite epitete exotice — marchizul Samosului, baronul Parosului şi aşa mai încolo — primul pas spre ridicol, dacă nu spre antipatie, în sînul unei naţiuni eminamente democratice.

Iubitor de pompă, care i se părea a fi principalul atribut al suveranităţii, el îşi organizase curtea după norma etichetei germane, cu o mulţime de ober-lachei

și de unter-lachei, în numărul cărora își închipuia în deșert că va putea să bage floarea Romîniei...

Moartea lui Despot fu oribilă".

E un fragment, acesta, din articolul prim al *Columnei lui Traian,* articol cu data de 4 martie 1870. Și iată, în numărul din 12 martie același an, povestea altui domn al Moldovei:

Este vorba de *„Gaspar Graetzer, italienizat sub numele de Grazziani, născut în orașul Gratz din Stiria și ajuns apoi, din treaptă-n treaptă, parte prin căciulire și parte prin jocul hazardului, dentiu dragoman la Poarta Otomană și apoi bei la Moldova.*

El a sfîrșit foarte rău, ca și Despot-vodă, ca și Iancu Sassul".

Și — ca și cum n-ar fi voit să facă decît istorie — el ține să adauge că în povestirea celor petrecute cu Gaspar Grazziani *„este vorba de istoria cea veche".*

Iar din Miron Costin desprinde constatări ce alunecă, pe nesimțite, în dojeni ce pot fi socotite nu ca preveniri, ci ca amenințări:

„Om neștiutor rîndului și obiceiurilor țării, fără limbă de țară, care lucru mai greu nu poate fi, cînd nu știe domnul limba țării unde domnește".

Și mai departe: *„Ci domnie neștiutoare rîndului tău și lăcomia sînt pricina pieirii tale, că nu caută să agonisească sieși nume bun în țară, ci caută desfrînați în avere să strîngă, care apoi tuluși se risipește, și încă cu primejdia casei lor".*

Antimonarhismul lui folosea toate întîmplările:

O eroare tipografică „neconstituțională": *dormitorul* în loc de *domnitorul;* închiderea cetățeanului ploeștean N. Constantinescu care spărsese o statuetă de ghips înfățișîndu-l pe domn etc.

Democrația din Ploești propune o medalie? Hasdeu oferă inscripția cu următorul text:

Urbei Ploesci
Care a sciut a fi
romînă și democrată
sub Carol I
Hohenzollern-Siegmaringen

Lui Dimitrie Ghica, despre care zicea că, în curs de douăzeci de ani, a fost o „beșică decorativă" și care avea să treacă în istorie sub numele de „Beizadea Bostan" în Moldova și „Beizadea Dovleac" în Muntenia (îi mai spuneau și „Beizadea Mitică") — i se oferă, la un moment dat, un banchet.

Columna, prin pana lui B.P. Hasdeu, comentează ziafetul pomenit:

„Din acest punct de vedere e celebru în istorie mai ales banchetul din 1 octombrie 1789.

Slugile dinastiei se tăvăleau în beție, strigînd cu o voce răgușită: să trăiască regele! — pe cînd națiunea, nebăgată în seamă, ascuțea în taină fatala secure, sub care... trebui să piară valeții, dimpreună cu stăpînul: Ludovic XVI și Maria Antoaneta".

Dacă, deci, *„într-o dimineață, s-a ridicat la Ploești stindardul revoltei, proclamîndu-se detronarea lui Carol I și inaugurarea unui regim republican", Columna* pare a fi contribuit, nu într-o neînsemnată măsură, la aceasta.

Dintre cei arestați ca promotori sau bănuiți ca simpli aderenți ai republicii au suferit îndeosebi cetățeni ai mahalalelor ploeștene; un popa Ștefan a fost „dus în cumplite bătăi"; unuia, Mihăiță Kogălniceanu, i se poruncea „să se puie la pămînt, să se scoale iute de jos, să se trîntească pe o coastă, să se trîntească

pe alta, cu faţa în jos, cu faţa în sus" ; unul, Drăghiceanu, fu băgat într-un coteţ şi tîrît de păr în cea mai groaznică murdărie. Au fost aduşi oameni legaţi de chică, unul de a celuilalt, iar la „cazarmă" — spre a-i despărţi într-un mod mai expeditiv — *„li s-a tăiat părul cu sabia"*.

Boierii, bineînţeles — colonelul Creţulescu, căpitanul Radu Mihai, Costache Panaiotu, M. Ralivan — au fost repede lăsaţi slobozi.

Dar Hasdeu ? El spune că, în cele 8 zile de puşcărie, arborii de la Văcăreşti „i-au zgîndărit memoria".

Cugetarea lui era „cufundată în labirintul de ceea ce a fost şi ceea ce este...", adică de ceea ce ar fi fost bine să fie şi n-a reuşit *atuncea !*

*

După o jumătate de deceniu, noi arestări şi dări în judecată, printre care aceea a lui Alexandru Macedonski.

Cinci au fost foile care, între 1871 şi 1876, au dus o mai înverşunată campanie împotriva principelui domnitor : *Ghimpele, Perdaful, Telegraful, Oltul* şi *Tarara*.

Oltul apărea în Bucureşti, dar directorul acestui ziar, poetul Macedonski, craiovean de origină, îşi întitulase gazeta astfel ca un omagiu adus provinciei sale oltene.

Macedonski scria carnete antidinastice în *Oltul* şi cronici rimate în *Telegraful* lui I.C. Fundescu.

Aici şi-a tipărit cupletele *Gîngavului politic din timpul domniilor străine* şi cele care formează *Istoria unui prinţ de peste nouă mări şi nouă ţări, povestită de un gîngav*.

Gîngavul lui Alexandru Macedonski era de o volubilitate de care nu prea dau dovadă cei împiedicaţi la limbă. Transpunea în versuri ceea ce se scria în arti-

colele de fond sau, cum se numeau pe atunci, „primi-Bucureștii" *Telegrafului* și *Oltului*. Dar poticnelile lui în grai începeau numai cînd avea să pronunțe numele casei domnitoare și numele de botez al prințului. Atunci nu putea rosti decît prima silabă : sau pronunța întîia silabă cu consonanta imediat următoare. Iar cînd părea că se descurcă, tocmai atuncea rătăcea la alt nume :

Jos străinul ce domnește,
Care legi disprețuiește,
Vrînd pe bete să ne dea,
Vodă Car...
Vodă Car...
Trădătorul... Caragea !

În literatura politică a lui Macedonski, *Istoria unui prinț de peste nouă mări și nouă țări* și *Gingavul politic din timpul domnilor străini* nu sînt singurele bucăți antimonarhice și antidinastice.

Și înainte de arestare și în timpul celor cîteva luni de prevenție la Văcărești pînă la proces, Macedonski a publicat în *Telegraful* cantonete, satire și fabule îndreptate împotriva domnitorului Carol ori numai cu aluzii la adresa lui.

În temniță el își antedata atacurile, ca să nu primejduiască situația acelora a căror supraveghere avea complezente adormiri pentru versurile și articolele lui. Ziarul spunea că le culege după manuscrisele găsite acasă la Macedonski.

Desprind o frîntură din acele cîntece :

Ce ciudat lucru îmi pare
Cînd eu trec pe la Palat,
Ș-aud garda de onoare
Bătînd toba nencetat !

— „Toboşari, vă cer iertare,
Fi-va, oare, ce-am aflat?
Mi s-a spus cu-ncredinţare:
La Palat,
La Palat,
La Palat, c-ar fi mezat!"

Seria atacurilor Macedonski o lega şi de chipul în care, din sugestia domnitorului Carol I, se făcuse răscumpărarea acţiunilor căilor ferate (afacerea Strussberg). Iată un ecou referitor la această afacere şi la amestecul prinţului în această chestiune:

„Intr-unul din anii trecuţi, un principe se-nsura. După obicei, merse să se confeseze. Confesorul îi adresă formula obicinuită:

— Prin ce-ai păcătuit, fiule?
— Prin cuget... prin cuvinte... prin acţiuni.
— Ce fel de acţiuni?
— De căi ferate, părinte".

*

Să ne întoarcem la Hasdeu.

În primul număr al *Columnei lui Traian* (care, anunţînd că foaia apare „sub direcţiunea d-lui B.P. Hasdeu", ataşează numelui său recomandaţia: „fost director al ziarului *Traian*") se discută în prim-Bucureştiul din 1 martie 1870 chestiunea monedei.

Hasdeu spune:

„Monitorul oficial, *anunţînd lumii apariţiunea banilor pretinşi romineşti, celebrează cu emfază pe măria sa Carol I, în zilele căruia ţara noastră s-a învrednicit a căpăta această sublimă fericire.*

Servilismul şi istoria au fost totdeauna în ceartă.

...Romînii au avut monedă în toţi timpii, afară numai de epoca fanarioţilor.

...De la Alexandru cel Bun, de la Mircea cel Mare, de la Ştefan, de la Ţepeş... se conservă pînă azi, pe ici, pe colea, o suvenire numismatică.

Pînă şi în ajunul Mavrocordaţilor, pe la 1667, Romînia avea un Palat de monedă, despre care cronicarul zice :

«pre acele vremi era pace şi ţeară întemeiată şi era hănărie în cetatea Sucevei, care era de la Dabija-vodă». (*Magazin istoric,* tom. III, pag. 9)."

*

Scandaloasa afacere Strussberg — ocrotit acest Strussberg, şi ocrotită această afacere de curtea princiară — a stîrnit o întreagă literatură politică, din care detaşăm versurile şi frazele care se referă la domnitor. Într-o urare de Anul Nou, semnată Iorgu Radu şi pe care Hasdeu o tipăreşte în numărul de „gioi, 7 genariu" 1871 (joi, 7 ianuarie) se spune între altele :

Răul an iată-l că trece,
Ducă-l dracu să-l înece,
Cu călăii dempreună...
...Anul nou iată-l sosește,
Spuneţi ţării romînește
Că de-acuma o aşteaptă
Vreo îndreptare-n faptă.
Ziceţi ţării să apuce
Pe Strussberg şi pe Ambron,
Făcîndu-le răfuială
Milion pe milion.

Însă dorinţa unei înduplecări „mai ales la socoteli ce ni sînt atît de grele" nefiind adusă la îndeplinire, Hasdeu dă în numărul de sfîrşit de ianuarie (1871)

al *Columnei* un lung „buletin interior", care poartă între altele următoarele subtitluri:

Strussberg-Ambron și măria sa vodă... Să nu uităm pe tatăl păcatului: Carol I și Enric de Valois.

Despre dosarul scandaloasei afaceri Strussberg-Ambron, Columna lui Traian spune:

„Se șoptesc monstruozități ce s-ar fi descoperit în actele acestui colosal bir secular, impus Romîniei în 1868.

...Noi credem șoaptelor și dorim realizarea prezicerii, dar ne place mai presus de toate o justiție perfectă: urmărindu-se și pedepsindu-se fiii, să nu se uite nici tatăl păcatului.

Răii sînt acei ce au aplicat concesiunea.

Rău este acela ce a adus-o".

Urmează apoi o istorisire „relativă la o scrisoare a măriei sale lui vodă, publicată mai în toate foile germane și prin care se anunță deciziunea Capului Statului Romîn de-a abdica".

Iată acea istorisire:

„A fost odată în Polonia un principe străin, chemat de o coaliție de șleahtă și dezgustat apoi, peste puțin, de prea marea întindere a constituțiunii naționale, deși în realitate era încă tot mică.

Se numea Enric de Valois.

Voind să părăsească tronul, el n-a spus-o nimănui și cu atîta mai puțin n-a publicat-o nicăieri, ci au fugit noaptea pe fereastră, temîndu-se ca nu cumva națiunea să-l poprească: mai nainte de a pleca, descurcă cele încurcate!

Măria sa vodă nu va abdica, deoarece o spune.

Și, fiind siguri că petrecerea dinastiei pe țărmul Dunării nu va fi așa de scurtă, ne-ar părea bine deocamdată s-o vedem încurajînd din cînd în cînd cu înal-

ta-i prezență cel puțin Teatrul Național din Capitală, precum nu refuză această onorifică grație Operei italiene".

Columna lui Traian din 23 aprilie 1871 reproduce, după *Poporul Romîn*, următoarele:

„Ni se trimite spre publicare, de către d. mareșal al palatului domnesc, o poezie pe care măria sa domnul românilor a primit-o de la d. V. Alecsandri și care dorește a nu rămîne necunoscută de public.

Este o îndoită onoare pentru noi de a fi puși în poziținea să publicăm o poezie inedită a celebrului nostru poet național, poezie care este adresată Capului Statului, augustul protector al artelor și științelor în Romînia".

Și Hasdeu adaugă:

„Invităm redacțiunea noii reviste de a ne spune cînd și cum anume măria sa domnul s-a arătat august protector al artelor și științelor în Romînia?

Noi o negăm cu desăvîrșire!"

Și adaugă că numai gudurarea pe lîngă stăpîn a fost acțiunea cu care prințul a deprins pe cîțiva scriitori.

*

Între anii 1867-1876 scrisul lui Hasdeu și cel al lui Al. Macedonski au predominat, cu beletristica lor tînără, ușoară, polemicile și satirele, în proză și în versuri, cu referire la monarh și la dinastie.

Am parcurs oare, în ceea ce-i privește, toate publicațiile? Și am făcut toate desprinderile necesare?

Dintre gazetele vremii n-am citat *Perseverența*. E drept că a fost una dintre foile cari au dezamăgit din capul locului.

A căutat în întîiele paragrafe ale editorialului ei să dea impresia unui organ revoluționar:

„Pînă la 1848, vechiul edificiu social, ca și cel politic, domina peste întreaga noastră stare de lucruri: cu un cuvînt, trecutul nu fusese întru nimic jignit sau atacat. Mînia ideilor democratice izbucnind însă în acea epocă mai în toată Europa, multe ruine s-au grămădit peste acel trecut... Criza continuă, dar în care se bate continentul de atunci este o consecuență nestrămutată a altoiului democratic ce, pătrunzînd încetul cu încetul în sîngele corpului bătrînelor instituții, îl ține fără încetare într-o agitație febrilă, care nu se va liniști decît cînd ideile cele noi de libertate și egalitate vor înlocui, în legi ca și în moravuri, ideile cele vechi de despotism și privilegiu".

Dar s-a răzgîndit, în același articol. Și s-a arătat plin de neînțelegere pentru opera lui Alexandru Ioan I Cuza, ca și pentru aceea a lui Kogălniceanu; și s-a răzgîndit ziarul arătîndu-se plin de ură pentru anul și ziua încercării de dezrobire a țăranului.

Totuși și în această gazetă (nu se putea altfel; prea era apăsătoare stăpînirea oligarhică a prințului Carol I de Hohenzollern!) apar în foileton strigăte împotriva unei domnii disprețuitoare de norod și urîtă de popor.

Autorul e Bogdan Petriceicu Hasdeu. Nu istoricul. Ci dramaturgul. Dramaturgul întovărășit de un adnotator care dă interpretărilor dramatice sprijinul unor acte și documente istorice.

În foița (adică în foiletonul) *Perseverenței* din 23 martie 1867 începe, așadar, publicarea lui *Răsvan-vodă*, dramă istorică în 5 acte, în versuri.

„Din cronicarii noștri — spunea Hasdeu — *noi știm numai atît: că finitul secolului XVI a fost una din perioadele cele mai oligarhice din analele Romîniei. Această luptă de ură între boieri și popor, între avuți și cei săraci, între cei apăsați și cei ce apăsau, eu m-am*

încercat a o face pe cît se putea mai plastică în actele I și II. In zadar ar voi cineva să mă acuze de a face aluziuni la actualitate ; mai repet o dată, eu am voit a depinge aristocrația și democrația romînească din secolul XVI, iar nicidecum mîrîiturile partidelor de astăzi...“

Cînd se apără cineva împotriva unor eventuale învinuiri că scrisul său este o batere a șelei pentru întîmplările și oamenii vremii lui, înseamnă dimpotrivă că el vrea cu tot dinadinsul să atragă băgarea de seamă asupra *actualității* celor zugrăvite de el. Și întru aceasta Hasdeu a izbutit. Cunoscătorii de carte ai anului 1868 au știut să dea luarea-aminte — comentatoare și răspînditoare — versurilor cuprinse în chiar al treilea dintre foiletoanele consacrate șirului lung răsvanic din *Perseverența*. Erau stihuri despre care dramaturgul spunea că mulțimea (poporul romîn al veacului XVI) s-ar fi oprit să le asculte din lectura binevoitoare a unui trecător, de pe o hîrtie lipită pe un stîlp de lîngă biserică :

...Frunză verde de năgară,
Vodă doarme în cămară,
Iar boierii tot furînd
Își fac trebile pe rînd.

Frunză verde de năgară,
Norodul plînge și zbiară.
Dar în cer și pe pămînt
Nu-l aude nici un sfînt.

Frunză verde de năgară,
Decît un domn de ocară,
Iar boierii mișei și hoți,
Mai bine la dracu toți.

Mulțimea, printr-o întreită exclamație, adaugă o confirmare versului final: *„Mai bine la dracu toți! Da, da, da!"*

Dar lexicograful, căutător de expresiuni sinonimice, se deșteaptă în dramaturgul Hasdeu și el pune pe unul dintre ascultători să spună:

„Fie și la dracu, totuși n-ar strica cuvinte dulci. De pildă: «la cel cu coarne și cu coadă să te duci». Se-nțelege că-i tot dracul, dar e vorbă mai cioplită." Și i se răspunde:

„Ba cu coarne și cu coadă poate să fie ș-o vită! Mai bine doar drept la dracu!"

*

Cînd în același an Hasdeu va scoate, în tipografia „Lucrătorilor Asociați", piesa pomenită tot sub titlul *Răsvan-vodă* (care în ediția imediat următoare se va numi *Răsvan și Vidra*), el va da cîntului I *(Un rob pentru un galben)* următorul citat din *Letopisețele* lui Grigore Ureche:

„In Moldova au cei mici despre mari acest obicei, de pier fără județ, fără vină, și fără samă. Singuri cei mari judecători, singuri pîrîși și singuri plinitori legii. Și de acest obicei Moldova nu scapă"...

Și, ca să arate că nici prin gînd nu i-a trecut să atace pe domnul și pe sfetnicii timpului său, el precizează, lîngă iscălitura cronicarului, că lucrurile zugrăvite de acesta s-au petrecut „sub anul 1564". Dar lumea se pricepea să întregească citatul lui Hasdeu din Grigore Ureche cu lucrurile acestea în care mijește amenințarea:

„Apoi [cei mari] dau vina lăcuitorilor că sînt vicleni. Dară cine ar iubi să moară? Cine nu dorește să viețuiască? Cu drag este celor mai mari să aibă viață; cei mai mici încă nu o ar lepăda...

Și de s-ar învăța cei mai mari de pre nește muște
fără minte cum se ține domnia! Că toată albina își
apără căscioara și hrana lor cu acele și cu veninul
său...“

* *

Printre lucrările-i satirice, Nicolae T. Orășanu are o carte intitulată *Dicționar politic.*

Iată ce spune el acolo despre dinastie:

Domni pe care națiunea adesea nu-i prea voiește,
Dar pe care-i înzestrează cu domene și palate:
Pentru-o nație aceasta e spășire de păcate.
Orice dinastie-n lume crede că-i proprietară
Pe tron și pe națiune, ba chiar și pe-ntreaga țară.
Deși, unde-ntoarcem capul, vedem multe răsturnate
Pribegind din țară-n țară și plîngînd a lor păcate,
Dar tot cred în a lor drepturi ș-au speranțe-n viitor
Să mai ia în stăpînire liberatul lor popor.
Pe la curțile-n ființă ăști pribegi dau la proteste,
Și la țara ce-i goneșt dau mereu la manifeste...

Și despre vestita concesiune Strussberg, care s-a făcut la sugestia, din ordinul și sub ocrotirea domnitorului, N.T. Orășanu scrie:

Un nou mod de coțcărie introdusă de prusaci,
Ca să ne adune banii și să ne lase săraci.
Mai mulți prinți calici, cu haina roasă și cîrpită-n coate,
Zdrențăroși ca cerșetorii, cu ciubote-mpeticate,
Ce, pe taleri și grosițe, și-au vîndut chiar țara lor
Și slujesc la curți străine unde sug cîte-un oscior.
S-a format în companie pentru căile ferate
Să ne fure bănișorii prin protecțiuni înalte...

N.T. Orăşanu a scos un lung şir de publicaţii periodice cu titluri diavoleşti, reviste, care, mereu suprimate, reapăreau cu alte nume, încuscrite *(Nichipercea, Coarnele lui Nichipercea, Coada lui Nichipercea, Asmodeu)*, Chiar şi *Daracul* său, deşi lexicele îl explică arătîndu-l ca pe un inocent dublu pieptene de scărmănat, parcă tot din nomenclatura demonică face parte, de vreme ce, dacă suprimi întîia vocală, dai peste... Dracul.

În ele, precum văzurăm, el duce o campanie împotriva monarhiei.

Astfel, în numărul din 21 martie 1871, *Asmodeu* publică următoarele versuri, întocmite numai din antiteze:

Unul rîde, altul plînge
Şi mereu mîinile-şi frînge:
Unul e un domnitor,
Celălalt, bietul popor.
Dacă rîde, e că-i vine,
Îmbuibat de prea mult bine,
Vrei să rîzi şi tu, popor?
Ia-ţi dreptul de domnitor.

În revista *Asmodeu* cu data de 4 aprilie 1871 el dă deputaţilor din acel timp următoarea *Sfătuire:*

Aidi, flăcăi cu mîna lungă,
Trageţi sorţi p-a ţării pungă
Ca pe haina lui Hristos!
Daţi lui Strussberg una, două,
Luaţi voi ş-ai voştri nouă;
Pice, plouă sus şi jos!
...Hai, pe lucru, ce vă pasă?
Unde-o fi, măcar să iasă!

Țintuiți, voinicii mei,
Legea; și pe dos și față
Dați-i; numai într-o ață
Să se ție viața ei.

D-o muri — ei ș-apoi! — moară!
Vrun folos de dînsa, doară,
Nu avem de cîțiva ani!
Cine-n seamă o mai bagă,
Cînd genunchi poate să-i tragă
Chiar căprarii prusiani?

După o amenințare venită din partea domnitorului și anume că voiește să renunțe la tron, în urma campaniei dusă împotrivă-i pe chestiunea Strussberg-Ambron, *Asmodeu* face — în numărul din 17 iulie 1871 — un apel carlist către Cameră:

Votați grabnic coțcăria,
Căci se duce dinastia.
...Dați-mi, dați-mi eu vă zic
Sau de nu, îndat-abdic.

Cum eventuala abdicare sau abzicere (circula pe atunci și acest cuvînt) avea să atragă după sine părăsirea țării de către sateliții prusaci ai prințului, *Asmodeu* — în cronica intitulată *Fărștii germani* — scrie:

Necăjicios, văcarul pe sat se supărase
Și-l speria că pleacă și-l lasă nepăzit,
Crezînd că satul veșnic cu el se cununase
Și fără a lui bîtă e mort și prăpădit.
Ce jale, zău! Ce lacrimi și cîtă întristare,
Ce jaf era să fie în bietele ciuperci,
De n-ar fi fost o glumă, s-o ia peste hotare,

Să sparg și eu în urmă-i o strachină cu terci.
Nu lasă însă lesne lihniții așa țară
Din care curge miere și aur din pământ.
Căci știu că pe la dînșii de foame pot să piară,
De n-or juca maimuța sau cîinii din cuvînt.

Or fi riuri de bere și mări de broscărie,
Or fi baroni cît frunza și fîrșli nenumărați,
Dar lîngă toate astea e lucia sărăcie
Și filozofi de stele, de zile nemîncați.

Iar, după ce arată că „fîrștii și cu ducii sînt oameni de cîrpeală", *Asmodeu* face aluzie la o campanie defăimătoare organizată împotriva țării romînești în presa și în societatea prusacă și încheie:

Să tacă dară fîrștii, să nu mai trăncănească
Că țara-i necinstită și greu de cîrmuit,
Căci necinstită este noblețea cea nemțească,
Consorii lui Herr Strussberg, ce țara-au pîngelit.

Intr-al său *Peneș-împărat*, iată cum își zugrăvește domnitorul sfetnicii și aleșii:

Am miniștri, tot baccele,
Buni de ocnă, de butuc,
Dar cu dînșii-n veci mă duc,
Că-mi fac chefurile mele.
. . . . . .
Am Senat de vreme veche,
Gîrbov, putred, ruginit,
La voințe-mi umilit,
De n-are-n lume pereche.
. . . . . .
Am o curte de lachei
Și un mare marecal,

Un vătaf oficial,
Şef al chelnerilor mei.

Am peruci, mîndre livrele,
Trăsuri multe şi mulţi cai;

. . . . . .

Am şi dresuri în afară,
Sprijin bun de la străin.

Peneş-împărat îşi bate joc de propria-i deviză de pe monede: *„Nihil sine Deo"*, pe care o găseşte, el însuşi, înşelătoare:

Căci, cum vezi tu, lume dragă,
Dumnezeu stă sus în cer:
El nu face drum de fier
Şi-n gheşefturi nu se bagă.

Numai un lucru nu s-a petrecut atuncea şi anume împlinirea dorinţei poporului, exprimată în încheierea *Răfuielii:*

Şi-apoi se va duce d-aci la spaţir
Să se facă iar prusac ofiţir.

În schimb, strofa penultimă din Peneş:

Dar cît sînt d-împărat mare,
Peneş întîi cel vestit,
Rău mi-e teamă c-a sosit
Timpul meu de abdicare,

şi-a aflat deplina realizare la 30 decembrie 1947 în persoana strănepotului.

*

Dintre publicaţiile periodice ale mişcării socialiste şi muncitoreşti, două — şi anume: *Dacia viitoare* şi *Emanciparea* — s-au ocupat de monarh şi au arătat:

una, inutilitatea lui ; alta, stricăciunile pe care el le-a adus sau pe cele patronate de el.

Dacia viitoare, care a apărut întîi la Paris (la 1 februarie 1883), apoi, de la 1 mai 1883, la Bruxelles, întreabă în articolul *Cestiunea socială* din numărul ei prim :

„Cine a apărat moşia strămoşească contra tuturor încălcătorilor... cine, dacă nu ţăranu ? Cu toate acestea cine se bucură mai puţin decît el de acest pămînt udat cu sudoarea sa în timp de pace şi cu sîngele său în timp de război ?

...Cine, mai deunăzi, pe cîmpiile Plevnei, ne-a ridicat în ochii lumii, atît cît n-ar fi putut face... încuscrirea cu Hohenzollernii... ?"

In editorialul numărului din 1 martie 1883, *Dacia viitoare,* sub semnătura „Dinu", spune că asupriţii pregătesc o viitoare ţară liberă şi unită, dar *„nu o pregătesc pentru trîntori, nici pentru vodă Carol, nici pentru burghezie, a cărei slugă este".*

Dînd pe faţă „chipul în care ţăranii sînt jupuiţi, cum fără nici o ruşine este furat poporul", *Dacia viitoare* din 15 iunie 1883 scoate la iveală un fapt petrecut „la moşia cinstitului şi isteţului ministru de finanţe Gh. Lecca". Revista adaugă că *„dacă d. Lecca ar voi să-şi răzbune, nu ar avea decît să puie mîna pe codicele agricole ale d-lui Vernescu* (alt ministru, alt boier, alt exploatator — n.n.), *pentru a dovedi că nu face el mai mult decît alţii. Indeobşte se ştie că foarte multe crime şi hoţii se descoperă prin cearta coţăpţaşilor"...*

Reproducem aici din încheierile revistei în care este pomenit şi înaltul ocrotitor al numiţilor făptaşi :

„Din dovezile aduse iese că pentru mai puţin de 20 fr. (52 lei vechi) ţăranul munceşte un an de zile, că 32 de zile cu palmele sînt plătite mai puţin decît 2 fr ; că

pe zi el are între 5-6 parale. Cinci bani, ceea ce se aruncă unui calic.

Pentru 284 de lei vechi, el muncește 5 ani de zile: mai puțin de o sută de franci pentru 5 ani de muncă, pe care nici nu este în stare să o facă, așa încît este robul cinstitului ministru de finanțe, trecînd și fiilor d-sale cu copii și nevastă cu tot: o întreagă generație de iobagi!"

După o izbucnire a indignării, din care nu cearcă să dea la o parte nici invectivele binemeritate: *„v-aș scuipa pe toți în față, lichele trîndave și nerușinate, hoți și bizantini!"*, autorul articolului din *Dacia viitoare* continuă:

„Cinci parale! Aceste două cuvinte vor răsuna groaznic la urechea celor mari cînd poporul se va scula și va pironi cu cuie, în fruntea tuturor Leccilor din țară, gologanul de cinci parale!

Deschidem cu numărul de azi o subscripțiune pentru oferirea d-lui Lecca a unei monede de cinci parale, colosală, din partea socialiștilor romîni.

Medalia va avea un metru de diametru și va fi turnată la Bruxelles sau Paris.

Pe o față va fi scris numele d-lui Lecca deasupra, dedesubt numele fericitei moșii Ungureni și la mijloc, cu litere mari, suma de 5 parale. Pe cealaltă față vor fi fragmente din discursurile d-lui Brătianu asupra proletariatului romin.[1] *Jos, anul mîntuirii: 1883. Pe muchie va fi: In timpul ocîrmuirii regelui Carol I."*

Emanciparea a apărut în București, ca publicație bilunară, la 15 aprilie 1883. Luîndu-și drept epigraf un citat din *La Création* a lui Edgar Quinet — și anume că *„viața nu prețuiește nimic cîtă vreme omul nu face*

[1] E vorba de cuvîntările ținute de Ion C. Brătianu, pe care Gherea le-a combătut magistral — sub pseudonimul Caiu Grachu — în *Emanciparea* nr. 3 din mai 1883.

un pas înainte și nu își crește orizontul și ca cine își este propria-i copie rămîne o ființă ștearsă, iar neprimenindu-se, prin aceasta moare zi de zi", revista a avut o atitudine net antimonarhică, împotriva tuturor monarhilor și a tuturor capetelor încoronate.

Poetul *Emancipării* și-a creat repede un nume în poezia lirică și în cea socială, sub pseudonimul Gheorghe din Moldova. B.P. Hasdeu îl socotea cel mai talentat dintre stihuitorii epocii.

El însuși și-a caracterizat dubla-i inspirație poetică dintre anii 1880-1899, cînd, pe steagul încredințat migăloasei întocmiri din partea unei prietene, el cerea :

Și apoi pe pînza roșă,
Cu de aur mîndre fire,
Să scrii aste două vorbe :
Dragoste și Răzvrătire.

În poezia-i de răzvrătire el caută să înlăture acel distinguo, acea diversiune, prin care unii încercau să acopere împilarea făcută de către un conațional pe spinarea unui consîngean.

Iar în *Cîntecul nuncitorului* (din nr. 2 al *Emancipării)* pune pe unul dintre cei cărora casa le este cernită, iar copiii nemîncați și neodihniți, să dorească venirea unei vremi în întîmpinarea căreia ar merge cu avînt :

Să mai vie-un Tudorel,
Alergare-aș, zău, la el,

ca să pună o dată capăt timpului de împilare și să răpună

Pe ciocoii dracului,
Ce-l fură săracului
Și roada pămîntului
Și lumina soarelui.

Seria antimonarhică se deschide cu un vis :

S-auzea zgomot de fiare.
Strigăte de bucurie,
Ca și cum lumea sfărmase
Lanțurile de robie.
Bubuitul lung de tunuri
Mă făcu din pat să sar
Și să cred c-a lumii bunuri
Aținat-au lupta iar.

Dar în locul marii bătălii, el vede mulțimea stînd roată și ținînd în mîini torțe,

Și în mijlocu-i, cu fală,
Un nou rege-ncoronat !...

Poetul arată cum (dezamăgit) întoarce capul și merge să-și continue întrezărirea unui gînd : desigur al bătăliei hotărîtoare.

În poezia *La Sofia*, el înalță un imn Sofiei Perovscaia, care luase parte la atentatul împotriva lui Alexandru II, țarul Rusiei, și fusese osîndită la moarte prin spînzurătoare :

Fată mîndră și bălaie,
Cu chip dulce, cu chip blînd,
Tu ce-ai fost mereu muncită
De un mare, nobil gînd,

Partea ta a fost în lume
Streangul cel îngrozitor,
De te plînge, și azi încă,
Inima unui popor.

Dar pe capete de oameni
Cînd coroane n-or mai sta,
O cunună d-imortale
Tot va-ncinge fruntea ta.

Din acelaşi ciclu, bucata cu titlul *Dor* manifestă, în două strofe, vrerea, ba revendicarea :

Cîte blesteme se nalţă
Dintr-un suflet omenesc
Aş dori să le string toate.
Să le-adun şi să le cresc.
Şi să-mi fac apoi, din ele,
Trăsnet lung şi zdrobitor,
Să-l reped cu voinicie
In tirani şi-n tronul lor.

In poezia-i cu titlul *Menirea mea* povesteşte :

Cînd eram mic, o ţigancă
In ghioc mi-a căutat.
Şi mi-a spus : „Vei sta o dată
Pe un tron de împărat".
Staţi ! Nu vă-nciudaţi, prieteni,
Să trăiesc mă-ngăduiţi,
Că voinţa soartei mele
Inşişi voi o s-o-mpliniţi.
Cînd o fi ca să mă ardeţi,
Rugul meu să-l înălţaţi,
Spre-mplinirea soartei mele,
Tot din tronuri de-mpăraţi.

In proza-i publicistică *Emanciparea* vine cu următoarea puternică apostrofă : *„Sărmane popor, cînd vei înceta de a fi jucăria cîrmuitorilor tăi ?*

Cînd te vei convinge că suveranitatea ta nu stă în a te supune slugilor... care te storc de la munca cîmpului, să vii să arăți supunere și înjosire unui rege pe care nu l-ai făcut și nu l-ai aprobat?"

Și, vorbind de defilarea „mizerabililor sluțiți și schilodiți din grația lui Dumnezeu", pune întrebarea :

„Oare este mulțumită națiunea română că aceia care au luptat pentru independența sa, răniții, numai în ziua de 10 mai să fie bine îmbrăcați, iar restul anului, cînd pîrliți de razele soarelui, cînd plesnindu-și fierea în ei de ger, adăpostiți într-un bordei fără acoperiș?"

Revista numea serbarea așa-zisă națională : „O poftă pe care numai tirania o explică". Și „priveliștea de la 10 mai" o asemuiește unui tablou din Evul Mediu intitulat *Ce fericiți sînt supușii mei!*

Tabloul înfățișează o scenă în care „un senior cu craniul rotund și mic, avînd lîngă dînsul consilierul său mărunt, cu barbă albă... stau în largi fotoliuri".

În fața lor, prinsă în horă, „mulțimea sărind și uitîndu-se la biciul consilierului, care avea un efect magic asupra picioarelor lor".

Și autorul articolului se-ntreabă : *„Oare mutra consilierului sau a defilanților m-au îndemnat să fac această comparațiune?"*

*

„Majestatea sa apanajistă" — așa l-au botezat *Drepturile omului* pe regele Carol I.

Ziarul acesta a fost primul cotidian socialist din Romînia. Apărut la 1 februarie 1885, el scria pe *Steagul* său (adică în programul primului său număr) că are menirea de *„a pregăti în Romînia izbînda marii revoluții umane ale cărei semne roșiatice se ivesc la orizont"...*

La rubrica „Mișcării sociale" reproducea în traducere, fără comentarii, dar cu plăcere, cîte un manifest tipărit la Geneva, în care se spunea :

„Regi, împărați, burghezi și exploatatori, se apropie ora fatală pentru voi ! Clopotul de jale va suna curînd căderea voastră ! Și noi, pe credința noastră de revoluționari, vă jurăm că sîntem siguri că muncitorii din toată lumea vor trage hora peste toate tronurile..."

În buletinele politice destul de bine alcătuite, în „Tăbliţele trecătorului", în reportajele parlamentare, numele regelui nu apărea des ; dar, în șarjele împotriva servilismului, în acea tragere la răspundere a sinistrelor simandicoase spinări încovoiate, se vede ținta : persoana Înaltului Complice.

Slugărnicia cu căptușeală monarhistă, tirirea cu substrat dinastic erau scoase la lumină și biciuite în dări de seamă ocazionate, unele dintre ele, și de manifestări de artă și cultură.

„Regele-Burete", astfel l-a intitulat pe monarh ziarul *Adevărul* tot cu referire la diversele apanaje, dotațiuni...

Reapărînd în august 1888, la București, *Adevărul*, sub semnătura directorului său Alexandru V. Beldiman, spunea despre *Dinastie :*

„Noi avem astăzi un rege urît, disprețuit și un așazis moștenitor al tronului, pînă în momentul de față ofițer prusac.

Dinastia Hohenzollern s-a născut din plebiscitul de la 8 aprilie 1866, plebiscit care nu a fost decît o comedie nedemnă de un popor liber, căci la această dată nu a fost permis poporului de a alege între mai mulți candidați la domnie, ci numai de a da, prin votul său, o formă cvasilegală unei numiri făcute deja de un guvern ieșit din o conspirațiune nocturnă și din trădarea cea mai odioasă.

Astfel, cum s-ar putea crede că, a doua zi după legea rurală, sătenii romîni, între liberatorul romîn și un om străin, necunoscut, să fi ales pe Carol Hohenzollern? Această dinastie și-a săpat mormîntul în ziua de 10 iunie 1884 (promulgarea legii apanajelor Coroanei — n.n.), *cînd s-a atins de acest pămînt sacru, dat de strămoșii noștri pentru bolnavi și săraci".*

Primul număr al celei dintîi serii a *Adevărului*, cea de la Iași, are data de 15 decembrie 1871. În articolul de fond, directorul său spunea:

„Dinastiile care numără cîteva veacuri în existența lor continuă și azi a se răzima pe dreptul divin.

Acelea mai tinere au preferat a se sprijini pe votul poporului.

Dreptul divin ca temelie dinastică a devenit, în veacul în care trăim, un ce ridicol la care nimeni nu mai crede.

Unele din dinastii nu au rezistat zguduiturilor revoluționare decît numai făcînd concesiuni, care dovedesc că chiar ele nu cred acestei misterioase puteri care transformă dumnezeirea în fondatrice de dinastii.

Altele, care, disprețuind cererile poporului, au voit, cu o oarbă îndărătnicie, a se pune ca o stavilă în mersul timpului și al progresului, au fost răsturnate, fără ca mila lui Dumnezeu să le poată salva.

Dacă prințul Carol ar cunoaște și ar simți că puterea sa nu emană decît de la voința poporului, dacă ar fi convins că majoritatea țării este pentru dînsul — pentru ce în anul trecut s-a făcut instigatorul și sprijinitorul unei suplice prin care partidul reacționar a cerut corpurilor legiuitoare desființarea celei mai mari părți din libertățile pe care măria sa a jurat că le va respecta?

...Va veni momentul, și nădăjduiesc că nu este departe, unde poporul romîn va arăta că voiește să fie li-

ber și că, prin chemarea pe tron a prințului de Hohenzollern, nu a înțeles a transforma Romînia în provincie prusacă".

Literatura în versuri a gazetei se datora în bună parte lui Grigore Ventura și lui Ioan N. Roman.

Cel dintîi a fost autor de romanțe, compozitor, cronicar dramatic și critic muzical. Sub iscăliturile „Dunăreanul" și „Gălățeanul" *(Un Galatziote* și *Un Danubien)* el a scris articole și cărți în romînește și franțuzește, împotriva dinastiei.

Celălalt, care și-a început în 1886 activitatea prin polemici — semnate Morna — împotriva lui Gherea, s-a mărturisit convins de răspunsul criticului revistei *Contemporanul* și a devenit în bună parte poet al mișcării muncitorești.

Iată una dintre strofele întîiilor ani ai *Adevărului* (seria bucureșteană). Într-o cronică în care dojenește pe deplîngătorii bietei țări, că aceasta „își pierde averea, își pierde tot", autorul le spune să se calmeze „căci aveți rege un bun patriot".

N-are doar...

Domnul moșii străbune?
N-aduce nemții la înțolit?
Nu-și umple tașca, zău, de minune,
Din banii țării, necontenit?
Nu vinde țuică, brînză și lînă
Și-orice producții, și vechi și noi,
Lemne și ouă, pui și smîntînă,
Pînă și pielea, chiar de pe voi?

În documentata lucrare a lui Al. Gîrneață *Adevărata istorie a unei monarhii* se dă o versiune, adică o paro-

dic a imnului regal. Desprindem numai ceea ce privește *negoțul* regal:

Trăiască regele
În pînză și postav,
Fie bun,
Excelent ceaprazar,
Fie-n veci
Norocos cămătar,
Fie bun
Fabricant și isteț
Fie-n veci
Iscusit precupeț.
O, Doamne sfinte
Ceresc părinte,
Susține cu fală
Taraba regală.

Imbogățirea din cale-afară a casei regale prin tot soiul de negustorii a slujit, nu rareori, drept temă întocmirilor de articole și celor de cronici rimate, numai că, în acest din urmă caz, cuvîntul „samsarlîc", atribuit afacerilor crăiești, dobîndea — o dată transportat în domeniul stihurilor — un sufix mai îndulcitor pe — *ie*, ca să sune: samsarie.

Cadourile la fiecare prilej și mai ales cu ocazia vreunor mici dezumflări survenite pungii Palatului au slujit și ele drept subiect cupletiștilor politici:

Agiul pe rege-acuma
L-a cam păgubit nițel,
Trebui-vor milioane
Să-i răscumpere-un castel.

După cum va trebui, drept mîngîiere, să i se voteze noi apanaje, de vreme ce:

Țărănimea de prin sate
Vrea pămînturi nencetat.

Lacheismul, lichelismul, temerea de vreo anchetă care ar putea să aducă un proces și o condamnare: pentru toate acestea, cîntăreții satirici ai epocii carolingene (cuvîntul fusese pus în circulație de grupul de la *Drepturile omului*) au nimerit cîte o strofă:

Fuseși prin treburi, furași parale
Și pușcăria visezi cumplit;
Fă-te dinastic și-n graba mare
Capeți decretul de om cinstit.

Legenda neamestecului Coroanei în treburile politice, a rigidității acesteia față de intervențiunile interesate și de demersurile ademenitoare, a neînduplecării ei față de adulări e spulberată prin scoaterea la suprafață a sumedenie de fapte, în articole în proză și, apoi, în iambi:

...La noi, e mai cu coarne.
Aici la noi în sat
Politica pornește
Călare din Palat.

Politică vreodată
A face dacă vrei,
Îți trebuie-a fi, frate,
Înscris printre lachei.

Palatu-n aste treburi
E tare-acum și mare.
Și fuste și livrele
Dau binecuvîntare.

De n-ai galon la poală,
Cu sfinta ta dreptate
Rămîi pedestru vecinic
Cu buzele umflate.

A fost puternic Carol,
Cu camarila-i este,
Alegeți deci acuma
Pe una din aceste.

...Alegeți cîte una
Cu rîndul, ca la moară,
Princip politic astăzi
E tragere pe sfoară.

E de prisos să spunem că, în strofa antepenultimă a acestei cronichete, expresia „rămîi pedestru" —antiteză, de bună seamă a constatării că „politica pornește călare din Palat" — înseamnă „rămîi pe jos". Ba mai rău : în gradația politică și polițienească a timpilor și tipilor monarhici, putea să aibă și sensul : vei fi lăsat de izbeliște !

*

Va să zică :

Drepturile omului l-au poreclit „Majestatea sa apanajistă", *Adevărul* l-a chemat „Regele-Burete", Gheorghe Panu avea să-l strige „Omul Periculos".

Cu apariția în publicistică a lui Anton Bacalbașa, marele distribuitor de supranume, onomasticul regal va crește considerabil.

Mai tîrziu, pe vremea *Faclei,* portretiștii combativi cu penelul și cu pana vor recurge, pentru o nouă denumire, la dicționarul entomologic și vor alege, din

compartimentul acesta al zoologiei, un exemplar studiat de învăţaţi şi botezat de ei cu numele ştiinţific de *acantia lectularia,* căruia prin regiunile dobrogene i se mai zice, în popor, *durbeniţă,* iar prin cele oltenești, *stelniţă.*

*

Gheorghe Panu ar fi putut, în politica romînească, determina un curent. S-a mulţumit să facă numai o grupare — grupare radicală, care nici aceea n-a avut viaţă lungă.

În istoria literaturii sau, mai bine zis, în literatura memorialistică, e cunoscut prin spiritual-informative *Amintiri de la Junimea din Iaşi.*

Pentru cititorii de biologie romanţată (gen Buffon) el a publicat în revista *Săptămîna,* pe care o scria pe de-a-ntregul, cîteva capitole de psihologie animală, din care documentarea nu lipseşte, iar observaţiunile surprind pe alocuri.

Sub titlul *Portrete şi tipuri parlamentare* a adunat în volum o parte din schiţele sale privind fizionomia Camerei şi Senatului din sesiunile 1888-1889.

Dintre portrete, puţine mai rezistă astăzi unei lecturi; tipurile însă pot sluji istoricului pentru a arăta ce a fost parlamentul romînesc pe vremea partidelor istorice.

Dar în gazetăria polemistică el a avut, printre numeroasele atacuri împotriva regelui Carol, unul intitulat *Omul periculos.*

Exagerează aceia care vor să compare articolul acesta cu celebrul *J'accuse* al lui Zola. Dacă în gazetăria romînească n-a însemnat o epocă, el a însemnat totuşi un moment.

Să răsfoim colecţiile unei importante publicaţiuni periodice. Apărînd în 1886 la Iaşi, în format mic, de

trei ori pe săptămînă, *Lupta* s-a transportat apoi la Bucureşti şi, în 1887-1888, a fost unul dintre cotidianele căruia nu i se putea aplica epitetul de gazetă reptilă, aşa cum aveau dreptul a fi denumite aproape mai toate ziarele, chiar şi cele opoziţioniste, care, dacă nu îngenuncheau în faţa vizirului (a bătrînului Brătianu), se ploconeau înaintea unui şef reacţionar de partid şi manifestau o ură sălbatică împotriva mişcării muncitoreşti şi a ţăranilor, astfel cum aveau s-o arate cu deosebire în timpul răscoalelor ţărăneşti din 1888.

În seria bucureşteană, devenită gazetă zilnică, *Lupta* a avut drept redactor principal pe un fost colaborator al revistei *Emanciparea* şi al cotidianului *Drepturile omului*. El iscălea Bacon, pseudonim alcătuit din întîiele silabe ale lui Bacalbaşa Constantin. El scotea în acelaşi timp şi o gazetă umoristică, antibrătienistă şi antidinastică, intitulată *Ghiţă Berbecu*.

Acest Ghiţă Berbecu, înainte de a-şi împrumuta numele unei reviste umoristice, a fost un berbec (sau berbece) în adevăratul sens al cuvîntului. Adoptat de bucureşteni, săriturile lui aveau loc cu deosebire pe porţiunea dintre Capşa şi Teatrul Naţional a Căii Victoriei şi pe Bulevardul Academiei, unde era distracţia studenţilor din penultimul deceniu al veacului trecut.

Polemicile hebdomadarului acestuia cu titlu hazliu nu depăşeau şarjarea unui năravi, a unui tic regal sau a unei patimi, cu deosebire zgîrcenia ; nu întîlnim nici un articol sau satiră în stare să stigmatizeze un regim corupt, jăcmănitor de ţară şi susţinut de un protector lacom de avere (nu zicem iubitor de *arginţi*, pentru că suveranul cerea să fie plătit în *aur*).

Ghiţă Berbecu împungea Camera în ajunul citirii mesajului :

Mîine se deschide Camera, Senatul,
Mîine ramoliții vin la postul lor,
Mîine Carol-Brînză mult nesăturatul
Va rosti discursul greu și cobîlor.

În același timp, în *Lupta* lui Gh. Panu, Bacon denunța, prin tot felul de fapte petrecute la Palat, zgîrcenia regală ; de exemplu :

„Sirele nostru cade și dînsul bolnav.

Atunci ce se întîmplă ? Se întîmplă că poftește doftorul, acesta-i prescrie medicamentul și apoi trimite rețeta la spițerie...

După ce majestatea sa înghite toate doftoriile — ca un om econom, nu zgîrcit — trimite înapoi la farmacie toate cutiuțele și sticluțele pentru ca să fie scăzute din preț"...

Cînd Ghiță Berbecu, „animalul cu deșteptăciune de om, iar om cu prostie de dobitoc", își încheie viața, spre părerea de rău a multor pietoni de pe o porțiune din București, Bacon îi scrie necrologul în *Lupta* din 11 ianuarie 1887, terminînd cu un testament umoristic al înțeleptului animal :

„...Copitele (le las) prea iubitului nostru rege, pentru ca, din vînzarea lor, să scoată o sumă, să o pună la Casa de Depuneri și din dobîndă să facă acte de generozitate".

*

Dar unde această aviditate după aur a regelui e obiectul nu al unei simple admonestări, ci ia caracterul unei adevărate osînde este în cronicile și foiletoanele lui Vlahuță tipărite în *Lupta* din 1887.

Era în anul în care ospiciul Mănăstirii Neamțului oferea un groaznic adăpost unuia dintre oamenii cei mai săraci și mai mari ai țării.

Const. Mille dăduse alarma într-o foiță a *Luptei*, în care spunea :

„Pe cerul întunecos al literaturii romîne luci deodată puternicul talent al lui Eminescu, care făcu să piară, prin lumina lui, strălucirea nefirească a gloriilor fabricate de prostia omenească. Și această slavă a scriitorului, această lumină vie care a întunecat totul a făcut ca lumea să uite pe om. Ca și cînd în dosul scrisului nu ar fi ființa omenească ce suferă și care dă publicului, cristalizate în forme gingașe, tocmai suferințele ce-i sfarmă trupul, ce-i istovesc puterile poetului.

...Pe scriitor, cu toți îl cunoașteți ; pe om, însă, puțini, foarte puțini.

Și acum, în toate gurile e numele său, cînd nimeni nu-și mai ridică glasul spre a-i nesocoti talentul, cînd slava îi e mai temeinică decît orișicînd, fiecare din noi a uitat omul care se zbuciumă în ghearele nebuniei, sub loviturile paznicilor, sub supravegherea călugărilor, omul care-și cunoaște starea jalnică în care zace și care, înainte ca și înapoi, la dreapta ca și la stînga, nu vede decît nepăsare, deșertul care-l desparte de lumea exterioară !

Toți oamenii de inimă, toți aceia care țin cu vrednicie o pană în mînă, ar trebui să se gîndească la nebunul din Mănăstirea Neamțului...

Întind talgerul, căci aceasta este soarta tuturor scriitorilor, întind talgerul publicului, tuturor acelora care cred că poetului Eminescu i se cuvine ca răsplată națională cel puțin o moarte liniștită...

Întind talgerul !"

Acestei chemări desperate într-ajutor îi răspunde Vlahuță în nr. 165 din 25 ianuarie 1887, într-un foileton intitulat *Scrisoare către cititori.* Deschizînd o listă de subscripție, el scrie :

„Acum cinci ani, amicii și admiratorii d-lui Ioan Brătianu au deschis, în toată țara, liste de subscripție și i-au adunat un milion.

Mă abțin de la orice reflecție. Cîtă nevoie avea primul nostru ministru de acest ajutor e un lucru de discutat — și regele a avut mai deunăzi nevoie de vreo douăsprezece moșii mari și țara i le-a dat la moment.

Trăiește însă în țara asta un om într-adevăr superior și într-adevăr sărac. Omul acesta nu este nici rege, nici prim-ministru.

Ați simțit de cine e vorba... Da, e vorba de Eminescu!

Eminescu nu are avere de la părinți și nici nu e din stofa oamenilor care știu să facă avere.

Eminescu e artist — și arta, la noi, se știe că nu e o profesie.

Munca, zbuciumul, arderea neîntreruptă a unei inteligențe cinstite, roadele prețioase și nepieritoare culese anevoie din mistuirea atîtor nopți triste de veghere... toate acestea sînt bune și frumoase, dar n-aduc parale.

Pentru marele nostru poet, deschid, fără știrea lui și fără voia lui, o listă de subscripție. De se va supăra pe mine, îmi va fi greu să suport aceasta, dar vă mărturisesc că mi-e mai greu și mai dureros să-l știu sărac și fără nici un ajutor. Să ne ridicăm, deci, să nu dăm cel mai trist exemplu de nepăsare și de ingratitudine.

La noi guvernul hărăzește moșii bogaților... noi avem un rege lacom de bani și cumplit de avar, care tremură de milogeala unui sărac ca de cuțitul unui conspirator...“

Dar unde blestemata lăcomie de bani (*Auri sacra fames*) a regelui dă prilejul unei dramatice descrieri lui Vlahuță e într-o cronică a *Luptei* din martie 1887:

„...Peste două sute de ani bătrînii vor povesti copiilor, în stilul basmelor, multe din lucrurile pe care noi le vedem astăzi.

...A fost odată... a fost un rege cumplit și lacom, care s-a lăsat ca o foamete străsnică asupra unui popor nenorocit, blajin, darnic și îndurător din cale-afară. Și era foarte iubitor de aur regele acela și se-mpînzise pomina-n lume despre grozava lui zgîrcenie. Și nu mai avea saț de bogății și nici o milă nu avea de supușii lui".

Această afurisită foame de aur descrisă de Vlahuță va fi slujit mai tîrziu și lui Delavrancea pentru crearea tipului Hagi-Tudose ? Se poate.

Prietenia dintre dînșii era mare. Amîndoi colaborau la *Lupta* lui Panu ; Delavrancea (care încercase în 1885 și un popas pe la *Drepturile omului,* ba asistase atunci și la a 14-a aniversare a Comunei din Paris, sărbătorită în Capitală) avea să treacă repede în lagărul neprieten, la *Voința națională.* Vorba e că, înainte de a ne fi dat Harpagonul civil, l-am avut și prin proza lui Vlahuță pe Harpagonul în mondir și chipiu sau cască.

Această cască a slujit drept vinietă la o serie de „mărci de fabrică" epigramatice din *Ghiță Berbecu.*

Una care purta întreitul titlu : Karl, Carol, și apoi numele francez al regelui, Charles — dar ortografiat fonetic astfel ca să dea un sinonim cotarlei — avea textul următor :

De urît într-una cască
Majestatea sa nemțească,
Cască-n cap și cască-n gură.

Era în acest *Berbece* hazliu o literatură de zgîrieturi și urzicări. Uneori ea se atingea de cîte o problemă,

bunăoară aceea a emancipării femeii, stîrnită de Maiorescu ca potrivnic acordării de drepturi femeilor. Umorul lui Bacon și a lui Țandură (alt pseudonim al lui Costache Bacalbașa) se preface că vine în ajutorul lui Titu Maiorescu, rău încolțit de *Contemporanul*, care era partizan al emancipării.

„Fiind pentru familie, Ghiță Berbecu *este contra drepturilor femeii, căci femeia — precum foarte bine a spus d. Maiorescu într-o conferință la Ateneu — are creierul mai ușor decît bărbatul, care e mai deștept, fiindcă e mai greu la cap".*

Ghiță, însă, ca berbec, are și alt argument pe care-l oferă grațios d-lui Maiorescu, ca să se slujească de el ; ca o dovadă că bărbatul e mai deștept decît femeia, e faptul că oamenii spun: „ești prost ca oaia", dar niciodată nu spun : „ești prost ca berbecul".

Peste această literatură de împunsături prind să se audă la noi împușcăturile și vaietele primăverii anului 1888. Cutremurat de reprimările grozave ale mișcărilor țărănești, Gheorghe Panu, fost procuror, face un rechizitoriu puternic împotriva regimului. Editorialul din *Lupta* se numește *Singele a curs.* Atunci și *Ghiță Berbecu* înțelege să dea polemicii alt curs decît acela de pînă acum. În reportajul despre 10 mai al anului 1888 el scrie :

„Pe bulevard a defilat armata romînă. S-a observat că, la unele regimente, drapelele erau mai găurite decît în anul trecut, ceea ce arată că acele trupe au participat la ultima campanie contra țăranilor".

După 19 ani (1907) Panait Cerna, în sunetele zilelor de durere, avea să vadă și el drapelele întorcîndu-se de la una dintre cele mai veninoase și mai sălbatice biruințî împotriva țăranilor și avea să se întrebe :

Din ce pămînt revine oastea, oare,
De sîngele a mii de vieți stropită?
Văd flamuri — dar nu-i una zdrențuită —
Cum? N-o primesc cîntări de sărbătoare?
De ce stau toți cu fruntea grea, cernită?

Și dacă atunci întrebările lui n-au aflat răspuns, astăzi însă și-au găsit împlinirea dorinței poetului: *„...Tron de tron să ardă! dar nici o lacrimă să nu se piardă / din plînsul și din sîngele vărsat!"*

*

Craiul, care ne guvernă
Fiindcă-i dăm grămezi de bani,
Vrea-n curînd ca să-și serbeze
Al domniei sfert de ani.

Astfel anunța *Areci, I,* în *Adevărul,* apropiatul jubileu al pătrimii de veac de cînd Carol I se urcase pe tronul Romîniei. Areci, se știe, este strigătul folosit cu prilejul vinderilor la mezat. Să căutăm, atunci, în chiar numai iscălitura aceasta, o aluzie la curtea vînzătoare de țară? Ori cronicarul vestea, în bateri de darabană, scoaterea la licitație a palatului regal?

Un jubileu regesc presupune plocoane. Iată, însă, ce spune Grigore Ventura (sub pseudonimul „Dunăreanul") în editorialul *Adevărului* din 10 ianuarie 1891. Articolul acesta de fond poartă titlul *S-a săturat M.S.* Amintind că moșiile Domeniului Coroanei au umplut „buzunarul regal", Ventura scrie precum urmează:

„Atît i-e teamă lui Carol I ca disprețul poporului să se manifesteze, încît s-a folosit de cel dintîi prilej pentru a liniști opiniunea publică asupra zgomotelor privitoare la o dotațiune în favoarea principelui Ferdinand sau alte daruri ce erau a i se face de 10 mai 1891.

Carol s-a crezut dator a zice că, de astă dată, el nu voieşte daruri şi cheltuieli mari.

Dar vorba «fără daruri şi cheltuieli mari» are şi un alt înţeles. Printr-însa Carol I renunţă în adevăr la cadoul ce-l proiectaseră curtezanii, dar totodată se scuteşte el însuşi de cheltuială. Cu alte cuvinte darnicul rege zice : Să nu-mi daţi nimic, dar nici eu să vă dau !

Fii pe pace, Înalte cămătar ! Am învăţat minte cu cei 12.000 galbeni pe care i-ai făgăduit solemn a doua zi după sosirea ta şi pe care îi ţii şi azi în casă cu dobînzile lor...

Ţara nu-ţi cere alt nimic decît s-o slăbeşti cu dragostea !"

Şi totuşi, după al 25-lea an de domnie, regele Carol I a primit cel mai lung şir de plocoane : cronici rimate, hiritisiri comice şi porecle din cîte i se oferise de la *Asmodeu, Urzicătorul, Daracul, Ghimpele, Traian* (şi *Columna lui Traian*) şi *Ghiţă Berbecu* pînă în zilele festive.

Cînd la un moment dat Tradem (pseudonim, precum se ştie, alcătuit din primele silabe ale numelui şi prenumelui lui Traian Demetrescu) va întocmi, în versuri, un inventar al „prezenturilor sărbătoreşti", el va începe cu cele mai domol înţepătoare şi va încheia cu o strofă a unei despărţiri pentru care lexicoanele politice au cuvintele : detronare şi abdicare. Seria cadourilor o deschide cartea de citire, stil şi compoziţie, însoţită de deprinderi gramaticale, a bătrînului Ion. T. Manliu :

Manliu i-a trimis, se zice,
Gramatica să-l ispilească,
Cît o mai sta în ţara noastră,
Să-nveţe limba românească.

După care urmează :

C. Olănescu, cum se știe,
Fiind poetul său de-aproape,
Trimisu-i-a, cu mult orgoliu,
O odă cu silabe șchioape.

Acestui poet cronicarul îi scurtase numele, numindu-l C. Olănescu, poate ca să sune Ciolănescu, ca al unui cîntăreț sau cîntător palatist ce era. Numele-i întreg suna însă : Dumitru Constantin Ollănescu. Își luase pseudonimul de : Ascanio. Dar, pentru semnele prevestitoare somnului pe care tiradele-i rimate îl procurau cititorilor și ascultătorilor săi (este autorul a șase piese de teatru : *Pe malul gîrlei, După război, Pribeagul, Fany, Primul bal, La mormîntul poetului,* cinci din ele în versuri) pseudonimul lui a dobîndit drept prefix inițiala numelui Constantin și i s-a zis Cascanio. I. L. Caragiale, cronicar dramatic, și-a bătut sîngeros joc de versiunea românească a lui Ollănescu din *Ruy-Blas.* A numărat, cu răbdarea unei lucrătoare cu igliță, silabele pe care traducătorul le adăogase acelora ale lui Victor Hugo, lungind astfel fiecărui vers cu cîte o cincime, încît traducerea dobîndește, ca număr de silabe, un act în plus față de textul original.

După Dum. C. Ollănescu vin să se înșire, în strofele lui Tradem, ceilalți donatori pentru jubileul sfertului de secol (1866-1891) :

Și Pake i-a trimis, s-aude,
Romantic ca și doamna Sand,
Două urechi mai delicate
Pentru nepotul Ferdinand.

Iiquide o caricatură
Trimisu-i-a, pe un carton,
In care-l zugrăvea cîrpindu-și
Un nasture la pantalon.

Iar un jocheu foarte celebru
I-a dat, ca cel mai mare dar,
O teorie cum să fugă
Cînd l-om goni din țară-afar'.

O dată cu regele capătă „cadouri" și curtezanii.

Punînd să defileze pe cei care au făcut exerciții de călărie pentru 10 mai al anului 1891, Traian Demetrescu amintește de sălbatica reprimare a răscoalelor țărănești din 1888 :

Jack Lahovari se încearcă
Pe o mîrțoagă de țăran ;
La ochiul stîng poartă monoclu,
In mîna dreaptă-un buzdugan.

Iar, cu trofee uriașe,
Pe brațul stîng, ca la romani,
O piramidă de cadavre
Ale-mpușcaților țărani.

*

La 22 iulie 1891 Gheorghe Panu anunță că *„începe propaganda pentru forma de guvernămînt cea mai scumpă nouă, pentru republică și pentru suprimarea regalității"*.

Încă din 1884, în *Lupta* de la Iași, el întreprinse asaltul împotriva dinastiei.

Dotațiunea Coroanei oferindu-i prilejul de a dovedi că i s-a recunoscut atunci regelui o prerogativă mai

mult, Panu arăta că *„dotațiunile sunt o tranzacție între ideea feudală după care regele era stăpînul nominal peste tot teritoriul vasalilor săi, adică al țării întregi, și între principiul mai nou, în puterea căruia poporul revendica teritoriul țării față de Coroană"*.

Feudalitate, stăpîn absolut și stăpîn nominal, vasali, revendicări, independență, dezrobirea de puterea seniorială : iată numai o parte din termenii și expresiile care, cu stăruință și vigoare, băteau la poarta vehementelor dezbateri publice din presa românească. Discuțiile acestea prind a fi purtate pe tărîmul istoric de către acel Gheorghe Panu care, în tinerețe, făcuse ca istorician diletant judicioase observații (și necazuri) istoricului matur Bogdan Petriceicu Hasdeu. O erudiție, nu îmbîcsită, venise, în cazul polemicilor contra dinastiei și a monarhului, să se adauge scrisului său de gazetar : redutabil prin agerimea spiritului și prin o logică ce înmănunchea băgările de seamă.

În sute de articole — în decursul a mai bine de opt ani de luptă fără întrerupere nici în timpul procesului pentru *Omul periculos*, nici după condamnarea rostită împotriva lui și nici în lunile de exil pe care și le-a impus tocmai ca să poată duce mai departe campania antimonarhică — el a trecut în revistă toate formele și titlurile de domnie și de domni : caimacami, prinți, regi și împărați „din grația lui Dumnezeu", ba și pe cei care se socoteau pe tron „prin voința națională" (despre discuțiile logomahice, ca între docții din Evul Mediu, „în jurul regelui constituțional, din care unii vor să facă o păpușă, alții o semipăpușă, iar alții un despot deghizat", el alcătuiește un mic eseu remarcabil).

Acolo se află săgeți îndreptate în direcția formulei-cimilituri că *„regele domnește și nu guvernează. Cu mult umor arată cum la noi, atuncea întreg mecanismul constituțional complicat era stabilit pe resorturi și pe scripete într-un singur scop: de a menține și a da viață unei instituții... încurcătoare, a cărei necesitate nimeni nu o simte"*. Panu face să se vadă cum regalitatea, cu atribuțiile ei incoerente, exorbitante, privilegiate, supusă la o analiză minuțioasă, a ieșit foarte maltratată și discreditată din cercetările învățaților, filozofilor și ale istoricilor. Aceste rezultate au fost răspîndite în public, au prins rădăcini și au făcut ca spiritele emancipate să se depărteze de această formă de guvernămînt.

Dar mai ales în seria următoare de 17 editoriale, intitulate *Chestia regalității* și apărute în iulie și august 1891, Panu scoate la lumină contradicțiile dintre această formă de guvernămînt și tendințele și aspirațiile popoarelor. Vorbește de molima „prinților proaspeți" de importație străină, care sînt instalați pe tronuri cu toate onorurile și favorurile. „Prin ei se caută remediul universal menit a tămădui convulsiunile politice." Și Panu urmează arătînd cum:

„Îndată ce un popor ținut în jug își recapătă libertatea și este recunoscut ca de sine stătător, iute așa numitul Concert European îi găsește un principe, pe care-l cocoață pe un tron nou, abia lustruit, mirosind încă a poleială. Așa, imediat ce Belgia se separă de Olanda și este recunoscută ca stat deosebit, i se octroiază, ca dar de independență, un principe german. Grecii, cum scapă de jugul turcesc, sînt dăruiți cu un rege... Bulgarii abia devin semiindependenți și deja au avut fericirea de a poseda doi prinți străini".

Concluzia tuturor articolelor din ciclul *Chestia regalității* este: descotorosirea. Descotorosirea nu numai de regele care mereu cutreieră sau, mai pe romînește, treapătă pe la curțile din Viena și Berlin (unde spinarea lui „exercită salamalîcuri"), nu numai de „regalitatea șubredă" ieșită din rărunchii „șarlatanilor dinastiei de ocazie", precum și din intrigile politicienilor și combinațiile puterilor străine. Ci lepădarea de întreagă această creație artificială și primejdioasă care este regalitatea, oricine ar reprezenta-o.

Cu antirepublicanii se răfuia, între alții, în cealaltă tribună a republicanismului (în *Adevărul* lui Al. V. Beldiman) duiosul zeflemist Tradem, în spiritul și cam în ritmul lui Alexandru Macedonski de pe vremea pamfletelor antiregale și a cupletelor *Gîngavului politic* din *Oltul* și *Telegraful* („E prințul Car... E prințul Car... E prințul Caragea, E prințul Ho... E prințul Ho... E prințul Hotentot") — Tradem ducea bătălia împotriva lui Gheorghe Mîrzescu de la Iași:

Cine-i strania ființă
Care jură-n dinastie,
Iar republica-o numește
Un nimic, o ghidușie?
Cine este?
Dați de veste:
Este Mîrr...
Este Mîr...
E dinasticul Mîrzescu.

Tot Tradem, într-o scenetă în versuri intitulată *Nunta de argint*, îl pune pe regele Carol I să-i facă Romîniei următoarea confesiune:

Nu a trecut decît un sfert
De veac,
De cînd sunt rege dintr-un biet
Prusac,
Dacă pe tronu-ți stau cu-așa
Plăcere,
E pentru că tu-mi ești izvor
De-avere.
De-aceea toți acei ce spun
Nu mint.
Că nunta mea de astăzi e
De-argint!

Iar Romînia — nu într-aceeași cadență săltăreață — îi răspunde:

Iată va veni o vreme
Ca din țară să te-arunce
Fiii mei iubiți și sinceri —
Nunta mea va fi atunce.

Nunta de care în această strofă vorbește Romînia a zăbovit o jumătate de veac, un lustru și încă un an. N-a mai fost nuntă de argint; ba trecură și dincolo de nunta de aur, și totuși e o nuntă proaspătă, tînără. Ea s-a oficiat în seara zilei de 30 decembrie 1947.

Acad. BARBU LAZAREANU

ÎMPĂMÎNTENIREA PRINCIPELUI DE HOHENZOLLERN[1]

(Fragment)

Alta s-a mai ivit acum, altă idee nouă au mai născocit fabricanții de idee, altă idee mai absurdă decît toate ideele cari au ieșit din capetele lor: să dea împămîntenirea principelui de Hohenzollern, să-i dea împămîntenirea după ce l-au numit domn.

Apoi o astfel de împămîntenire se dă ea numai așa, de un guvern provizoriu cu o adunare anonimă, contra căreia protestează chiar membri ai guvernului prin organul cel mai guvernamental, prin foaia proprie a guvernului? Pentru că s-a dat împămîntenirea d-lui Vegezzi Ruscalla, italian care a muncit zecimi de ani ca să facă în Europa cunoscute originile noastre, drepturile noastre, țara noastră, literatura noastră, se poate da împămîntenire oricui și oricum, fără nici o rațiune și fără nici o formalitate? Apoi chiar prin aceasta, a voi să dați împămîntenirea străinului pe care l-ați numit domn, nu recunoașteți voi înșivă că un străin nu poate fi domnul romînilor? Apoi adunarea aceasta de porunceală în cea mai mare parte a ei nu va avea pe nime într-însa care să rîdă la o așa propu-

[1] Reprodus după Cezar Bolliac, *Opere*, Espla 1556, t. II, pp. 179—181.

nere? Cari sunt serviciile ce a făcut Romîniei principele de Hohenzollern? Este acest nume popular în Romînia ca al domnului Ruscala. Girardin [1] etc.? S-a reclamat această împămîntenire de către recunoştinţa publică, de către romînii cari au aflat despre faptele sale neinteresate? Sunt destule titlurile acestui principe pentru noi, că este amicul d-lui Ion Brătianu — pentru că spună oricine de a mai auzit vorbindu-se de numele acestui principe în Romînia pînă acum o lună de zile, cu întoarcerea d-lui Ion Brătianu în ţară din călătoria sa de turist dupe principi disponibili cu almanahul de Gotha [2] în mînă?

De unde mai ieşi şi această idee cu care mai ameţesc *marafetliii* [3] pe oamenii cei simpli cari n-au avut timpul şi ocaziunea a se gîndi adeseori la asemeni afaceri politice? Dura-va mult şirul acestor comedie? Această adunare, în care au putut să se strecoare cîţiva bărbaţi maturi şi cu amorul patriei, nu va fi oare în drept să pună un capăt şi să ceară guvernului a scoate pe oameni din aceste frămîntări, din aceste rătăciri cari pot să ducă la adevărata pieire?

Noi tot nu credem serioasă astă idee, dară pentru că am văzut atîtea idee nesebuite adoptîndu-se de către oameni cari pînă acum se socoteau oameni serioşi în ţară, ne temem să nu îşi ia şi această idee un corp de care să se impare [4] impostura spre noi sacrificeări, spre recrutare de noi victime.

---

[1] Giovenale Vegezzi-Ruscala (1798-1866), scriitor şi om politic italian, şi Saint-Marc Girardin (1801-1873), scriitor şi om politic francez, sprijinitori ai luptei poporului nostru pentru independenţă şi unire.

[2] *Almanahul de Gotha*, publicaţie anuală cuprinzînd genealogiile familiilor domnitoare.

[3] *marafetliu* — escroc.

[4] *să se impare* — să-şi însuşească.

Deci, spre ştiinţa tuturor celor ce nu ştiu: articolul 13 din Convenţiune prescrie hotărît şi fără echivocitate că domnul Romîniei trebuie să fie romîn, născut muntean sau moldovan, din părinţi romîni născuţi moldoveni sau munteni; trebuie să fie de 35 ani împliniţi; trebuie să aibe venit în pămînt de 3.000 galbeni pe an; trebuie să fi servit în funcţiuni înalte ale ţărei zece ani, sau să fi făcut parte în vreo adunare.

Întrebăm noi, cari, pe drept cuvînt am priimit cu aclamările cele mai sincere Convenţiunea pentru care d. C. A. Rosetti, deputat pe atunci, era încîntat şi pe care d-lui, librar-editor, s-a grăbit cel întîi s-o tipărească *cu amoare* în mii de exemplare pe cari le vindea cîte 7 şi 8 sfanţi exemplarul; întrebăm daca această Convenţiune era rea, antinaţională, pentru ce facea şi atunci d-lui un aşa comerţ cu lucruri antinaţionali? Întrebăm pe d. C. A. Rosetti, numai pentru ca să-şi treacă marfa, ca să facă cişit [1] la prăvălie striga la toţi trecătorii că cine nu-şi cumpără şi nu învaţă pe dinafară Convenţiunea nu e romîn, nu are patrie? Pentru ce coaliţiunea invoca cu atîta spargere de inimă susţinerea Convenţiunii cînd s-a atacat de către Cuza în părţile ei cele oligarhice şi antinaţionali?

Oricare naturalizare, p-a mică sau p-a mare, veţi oferi-o majestăţii ce voiţi să creaţi, nu-i poate fi de nici un folos şi va mai adauge un ridicul asupra voastră, cari nu recunoaşteţi nici datinele, nici natura, nici religiunea, nici legile ţărei voastre; cari dupe ce aţi vîndut opinca iarăşi privilegiului, arvuniţi şi ţara întreagă străinului!

[Cezar Bolliac]

Trompeta Carpaţilor IV (1866) nr. 419, mai 10, p. 1675.

---

cişit — vînzare, dever.

CĂLĂTORIA DOMNITORULUI

(Fragment)

Sterilitatea unor noutăți în adevăr importante împinge vrînd, nevrînd, mai toate ziarele romîne, cînd nu petrec certîndu-se unele cu altele, a se preocupa cu multă gravitate de călătoria măriei-sale.

O Odisee întreagă, pentru care lipsește deocamdată un Omer, de nu va voi cumva să-l suplenească autorul [1] *Mirelui Romîniei.*

Din Viena la Munic, din Munic la Baden, din Baden la Paris, publicismul bucureștean urmărește pretutindeni pe capul statului cu aceeași amoroasă solicitudine, cu care un curtean din zilele lui Ludovic XIV, adecă din epoca răposatului *„l'Etat c'est moi"*, întreba d-a rîndul pe toți valeții de curte dacă maiestatea-sa a dormit bine, dacă maiestatea-sa s-a sculat sănătos, dacă maiestatea-sa a mîncat cu gust...

Intr-un stat constituțional, precum ni se pare a fi al nostru, unde principele este o „ficțiune", cetățenii cei serioși ar trebui să-și bată capul numai și numai cu „realitatea" concentrată în corpul cel respunsabil al consiliarilor tronului.

[1] G. Sion.

Iată de ce noi ne-am abținut pînă acum și ne vom abține și de aci înainte de a oferi lectorilor noștri itinerariul domnitorului, rezervînd „Adunării Naționale" sarcina de a scoate la lumină pînă și lista bucatelor consumate la diferite conacuri de către suita măriei-sale.

Avem în această privință cu atît mai mult drept, cu cît guvernul nostru crezuse de cuviință să consilieze capul statului de a nu călători ca „domn al romînilor"; încît toate recepțiunile regești și imperiale, cîte l-au întîmpinat în diversele capitale ale Europei, fie ele de o sută de ori și mai strălucite, rămîn cu totul indiferinți pentru națiunea noastră.

Monitorul și numeroasele foi guvernamentale să binevoiască a ni da o singură probă că măria-sa a fost primit undeva oficial în calitate de „ales al Romîniei".

Din contra, toate organele din străinătate, germane și franceze, independinți și oficioase, au repețit mai în unanimitate că curțile din Schönbrunn, din Nymphenburg și din Tuillerii au avut în considerațiune curat și simplu pe un „principe din dinastia prusiană".

Din acest punct de vedere, lucrul poate să bucure numai doară pe d. Bismarck!

Onorile pentru regele Friederic-Wilhelm sunt prea departe de a măguli pe romîni!

Brandenburgul și Dacia n-au a face una cu alta, după espresiunea străbunului Properțiu:

„Cum Tiberi, Nilo gratia nulla fuit[1]*..."*

B. P. HASDEU

Traian I (1869) nr. 63, oct. 2, p. 1.

[1] Dintr-un distih al poetului latin Propertius: „O să te izgonim din Roma: Tibrul și Nilul n-au fost prieteni niciciînd!"

DAȚI... SAU ABDIC[1]

Radu-Angel, toți îl știe,
Lua biruri nevotate
Și ad-a lui hoțomănie
Țipau tîrguri, țipau sate.

Poiera-l ajunse-n fine
Și-i tăie drumu napoi.
Hoțul însă, știind bine
Cum merg trebile la noi

Și văzînd că nu-i scăpare,
Ieși singur din colnic
Și strigă în gura mare:
— „Dați-mi pace sau *abdic!*"
Dorobanții l-a-mpușcat,
Căci ei n-au rezon de stat!

[1] Reprodusă după *Opere satirice*, București, 1875, Partea a II-a, pp. 112-115.

★

Lupu s-arătă la stînă
Şi vru partea sa să-şi ia,
Ochind oaia cea mai bună
Şi o jună mieluşea.

Cîinii însă îl zăriră,
Läbuş, Grivul şi Bălan,
Toţi cu urlete săriră
La cumătrul hoţoman.

Lupul, care, din natură,
E tîlhar, nu e voinic,
Zise cîinilor din gură :
—„Îmi daţi pace sau *abdic* ?“
Cîinii însă l-au mîncat,
Căci ei n-au rezon de stat !

★

Stan Văcarul auzise
Că văcarii-şi fac, cînd vor,
Fără drepturi, fără-nscrise,
Văcăria toată-a lor.

Hotărî şi dînsul dară,
Mai ales fiind sărac,
Să-şi ia dreptul ce în ţară
Ia văcarul cel prusac.

Satu-i cere socoteală,
Însă Stan, ca un voinic,
Strigă fără de sfială :
— „Dați-mi pace sau *abdic !*“
Dar țăranii nenvățați
Nu-s ca domnii deputați !

*

S-a-ntîmplat, precum se știe,
Ca-ntr-o zi contul prusac [1]
Să pretindă la domnie
Un guvern dup-al său plac.

Camera, deocamdată,
Facu nazuri, dar, curînd,
Fruntea sa fuse plecată
În țărînă, la pămînt.

Vorbă multă nu se face,
La domnie e tipic :
— „Dați guvernul care place
Domnului conț, sau *abdic ?*“
Și Camera-și plecă capul
La cel ce-nvîrtea dulapul.

---

1 *conț* — consul al unei puteri străine. Porecla „contul prusac“ dată lui Carol I era menită să sublinieze complicitatea de interese de jaf cu capitaliștii străini, pe spinarea poporului romînesc.

Abdicarea fiind dară
Lucru nou, obiect de modă,
Foarte-ntins la noi în țară,
La opincă și la vodă,

Venim și noi cu *Daracul*,
Care-n timp de patru ani
Dăräcit-a pe prusacul
Și pe fürștii șarlatani

Și, cu voia dumneavoastră,
Dragi lectori, vă întrebăm:
— „V-abonați la foaia noastră,
Sau pe dată *abdicăm?*"
Publicul, nu ne-ndoim,
Vede că noi nu glumim.

N. T. ORĂȘANU

Daracul III (1871) nr. 34, oct. 17, p. 3.

DINASTIE [1]

Dinastie? Aluatul din care se plămădește
Domni, pe care națiunea adesea nu-i prea voiește,
Dar pe care-i înzestrează cu domenie și palate
Pentru-o nație aceasta e spășire de păcate.
Orice dinastie-n lume crede că-i proprietară
Pe tron și pe națiune, ba chiar și pe-ntreaga țară.
Deși, unde-ntoarcem capul, vedem multe răsturnate
Pribegind din țară-n țară și plângînd a lor păcate,
Dar tot cred în a lor drepturi și-au speranță-n viitor
Să mai ia în stăpînire liberatul lor popor.
Pe la curțile-n ființă ăști pribegi dau la proteste,
Și la țara ce-i gonește dau mereu la manifeste.
Dinastia este bună pentru cei ce-au favori,
Pentru cei ce știu să joace rolul de lingușitori.
Dar odată și ăști oameni, nemaivrînd pierzați să fie,
O-ntorc pe foaia cealaltă și adio dinastie!

N. T. ORĂȘANU

Dicționar politic, București [1871], p. 9.

[1] Reprodusă după *Opere satirice*, București, 1875, Partea a III-a, pp. 6-7.

DOMNITOR [1]

Domnitor, persoana care e în capul unui stat
Şi pe care ţara-l ţine pe băut şi pe mîncat.
Dintre cei plătiţi de ţară, el are simbrie grasă ;
Domnitorul nu plăteşte nici o chirie de casă,
Stă pe capul naţiunei cum stau trîntorii în stup,
Ş-are-adesea caracterul şi năravul unui lup.
Lumea toată îl cunoaşte după mîndrele-i livrele,
După camarila curţii, dup-o droaie de lichele.
Sunt însă de două feluri : unul este absolut,
El domneşte fără lege prin topuz, spadă sau cnut —
Ş-altul, poreclit în lume domn constituţional ;
În locu-i domnesc ministrii sub control naţional.
Vorbă să fie de asta, căci ministrii ştiu ce fac,
Cînd vor s-aibă adunare ticluită p-a lor plac.
Astă modă de domnie, zău, nu are Dumnezeu :
Nu e nici om, nici femeie, ei curat un fătălău.
El nu face nici o treabă şi nu ia nici o măsură,
Nu vorbeşte decît numai ce-i pun ministrii în gură,
Cu-un cuvînt, o păpuşă purtînd un ilustru nume,
Pentru care biată ţară cheltuieşte multe sume.

N. T. ORĂŞANU

Dicţionar politic, Bucureşti [1871] pp. 9-10.

[1] Reprodusă după *Opere satirice*, Bucureşti, 1875, Partea a III-a, pp. 6-7.

FURNICA
G. RANETTI
N. D. TĂRANU
ANUL
30.000.00

MONARHIE [1]

Eu v-aș spune ce-nsemnează ăst cuvînt de monarhie,
Dar mă tem să nu m-acuze că nu-s pentru dinastie —
Și, știți bine, mi se pare, că-s dinastic înfocat,
Fiindcă chiar plebiscitul techer-mecher [2] l-am votat.
De aceea cîți doresțe lămuriri mai cu temei,
Vadă-n Franța fericirea ce-a lăsat în urma ei.
Republica azi asudă se îndrepte ce a stricat
Monarhia cu podagră și neghiobu-i împărat.

N. T. ORĂȘANU

Dicționar politic, București [1871] p. 20.

[1] Reprodusă după *Opere satirice*, București, 1875, Partea a III-a, p. 15.
[2] *techer-mecher* — pe sus, cu nepusă masă.

ZECE MAI

1871

— „Ce e ? Ce s-a-ntîmplat iară ?
Vrun nuou august în trei [1] ?
Sau a intrat turcii-n țară
Ș-a-nceput prădarea ei ?

Aste tunuri, ce trosnește
Și din somn ne-a deșteptat,
Lucru bun nu prevestește !
Spuneți, ce s-a întîmplat ?“

O, stai, lume ! Nu aibi teamă !
Nu sunt turci, ci e alai !
Stăpînirea azi te cheamă
Să serbezi pe zece mai !

[1] La 3 august 1865 „monstruoasa coaliție“ a pus la cale o acțiune de stradă care trebuia să ducă la detronarea domnitorului Cuza.

Să te bucuri că mergi bine,
C-ai ajuns cum n-ai gîndit:
Să te miri de unde-ți vine
Fericiri ce te-au găsit.

Azi e-a cincea-aniversare
De cînd dreptul cel divin
Satara-belea-n spinare
Îți căzu, ca din senin.

Al cincilea praznic mare
De cînd noi am căpătat
«Făt-frumos» ce seamăn n-are,
«Făt-frumos» nedeocheat.

Te gătește, lume bună,
Ca să-i faci astăzi ieram[1],
N-auzi, muzicele sună!
N-ai văzut nici un program?

Ieșiți iute! Aidi pe strade!
N-auziți? De ce mai stați?
Vreți oare, cum nu se cade,
Să fiți scoși la epistați?

[1] *ieram* — cinste, bună primire.

Vă-mbrăcați cu toți în gală
Și nu vă opriți în drum,
Aidi! În deal, la catedrală,
Ca să fiți la Te-Deum.

Să vedeți mare minune,
Să vedeți un arhiereu
Ce prin falșă rugăciune
Supără pe Dumenezeu.

De acolo mergeți iară
La palat, ca să vă-nscriți
În registrul de la scară,
Dacă vreți să n-o pățiți.

Ș-apoi scara-n Cișmegiu
Negreșit să vă aflați,
C-a pus domnul Catargiu
Să s-aprindă luminați.

Primăria, cea datoare,
A făcut cheltuieli mari
Cu băsici multicolore
Ș-un tacîm de lăutari.

Ce e drept, bani nu-s în cas
Dar sunt credite, cum știți,
Mergeți, mergeți, ce vă pasă
Parcă voi o să plătiți!

Zamfirica vrea să știe
Că n-are nimic pe ea ?
Ea vrea conci [1] și sangulie [2],
Că-i lipsește ferigea [3] !...

N. T. ORĂȘANU

Opere satirice, București, 1875, Partea a II-a, pp. 60-61.

---

[1] *conci* — un fel de cunună.

[2] *sangulie* — maramă cusută cu mătase sau cu fir.

[3] *ferigea, feregea* — mantilă de vară, din stofă foarte fină, pe care o purtau nevestele boierilor peste cealaltă îmbrăcăminte.

COMPLOTUL BUBEI

La descrizione che gli antichi ci hanno lasciata de' leprosi, fa orrore. Nel 1321 que' miseri si consigliarono che, se trovasser modo di communicare à tutto il mondo l'orribil morbo di cui erano contaminati, portrebbero anch'essi salire in signoria ed aver parte nelle umane grandezze. E però, si diedero, dicesi, a corrompere le acque con polveri velenosi, tanto in Francia che appresso al Reno...[1]

Cibrario, *Dell'economia politica del Medio-evo*, lib. III, cap. 2.

I

Era-ntr-o bătrînă pădure,
Din care vrăjmaşa secure
Nu smulse o creangă de brad :
P-o stîncă de fulger crăpată,
P-o rîpă de şerpi îmbălată,
P-o beznă cu fundul în iad.

[1] Descrierea pe care ne-au lăsat-o cei vechi despre leproşi îngrozeşte. In 1321, acei nefericiţi au chibzuit că, dacă ar găsi un chip de a împărtăşi întregii lumi boala îngrozitoare de care erau atinşi, ar putea şi ei să suie pînă la cîrmuire şi să aibă parte de măririle omeneşti. Şi astfel, se zice, că s-au apucat să strice apele cu prafuri otrăvitoare, atît în Franţa, cît şi pe lîngă Rin... (Cibrario, Economia politică a Evului Mediu.)

În cuibul acei văgăune —
Precum într-o cronică spune
Din secolul patrusprezeci —
A fost o petrecere mare :
Leproşii din mii de hotare
Veniră pe mii de poteci.

Vedeai o icoană grozavă !
Tot bube, pocnind de otravă,
Pe braţe, pe coapse, pe frunţi !
Otrepuri, de mult închegate
Lipite pe răni destupate,
Ca nişte oribile punţi !

Obrazii lor — cronica spune —
Păreau ca un foc de tăciune
Cu spuză-nvălit împregiur,
Cînd negrul cu roşul s-alungă,
Trecînd pe de laturi în dungă
Alb, vînăt, şi galben şi sur !

S-aşează pe gînduri în iarbă,
Şi buba pe bubă se-ntreabă :
Cum merge şi ce-i de făcut,
În lume să nu mai domnească
Tăria şi fala trupească,
Frumosul călcînd pe cel slut !

Se scoală atunci din grămadă
O fiară, un monstru, o pradă
A unui sarcasm infernal :
Atît de urît că, văzîndu-l,
N-ai pune pe oameni d-a rîndul
Cu cel mai hidos animal !

Se umflă a scoate cuvîntul
Şi parcă vuieşte mormîntul,
Răsună un glas din plămîni,
Pe care, ca toţi să-l auză,
Îl trage prin nări şi prin buză,
Sudoarea curgînd peste răni !

— „De prin puţuri şi izvoare
Toată lumea bea,
Aşa el zicea.
Fraţilor, precepeţi oare
Cugetarea mea ?

Apa-i pentru noi seăpare,
Iute la fîntîni,
Din gleznе şi mîni
Daţi-le cu mic şi mare
Puroaie din răni !

Toate ţerele să fie
De sus pînă gios
Şi pînă la os
Un popor de carne vie :
Lepros şi lepros !

Ha, ha, ha, să vezi atunce
O viță și-un soi,
Intocmai ca voi :
Unde-i sîntul ca s-arunce
Cu piatra în noi ?..."

II

Trecu d-abia o lună.
Buboșii împreună
Acum din nou s-adună
În codrul cel spurcat ;
Dar nu mai este giale,
Ci risuri triumfale,
Sunînd în deal și-n vale,
Ca dracii în sabat !

Aduce fiecare
Cu sine pe spinare
Bucata-i de mîncare
La prînzul canibal :
Nemăcinate grîne
Servind în loc de pîne,
Cu vrun ciolan de cîne
Sau un picior de cal !

Apoi voioasa ceată,
De stîrvuri săturată,
Încinge desfrînată
Un danț nerușinat :

Satan ringind se pune
Cu pompă să-ncunune
Cumplita urîciune
Cu groaznicul păcat !...

Strigați de bucurie,
Săltați de veselie,
Căci lepra cu urgie
Se mișcă pas la pas :
Prin tîrguri și prin sate,
Cu ape-nveninate
Ea țerele răzbate.
Puțin i-a mai rămas !

Priviți-o cum pătrunde
In turnurile, unde
D-abia se mai ascunde
Seniorul tremurînd :
Bordeiul și palatul,
Săracul și bogatul,
Opinca și-mpăratul
O vor simți pe rînd !

Atunci din voi oricare
Va fi ușor în stare
Și el s-ajungă mare,
Căci lepra-i chiar pe tron !
Și iacă din nemică
Bubosul se rădică
Marchese ori vlădică,
Sau cel puțin baron !

Şi nu viscază nime,
C-o nouă nobilime
Se urcă la nălţime
Pe feodalul car!
O bubă moştenită,
De secoli învechită,
E cea mai strălucită:
Lepros ereditar!

In urmă, se-nţelege,
Veţi născoci o lege,
Că nimeni nu s-alege
De nu va fi bubos:
Căci este cu dreptate,
Ca prin maioritate
Rotund să meargă toate
Sub cerul luminos!

O goană-nvierşunată
Se va porni pe data
In lumea cea curată
Pe bietul nesupus,
Ce nu vrea să-nţeleagă,
Că trebuie o plagă
Să fie ţara-ntreagă,
Cînd buba şade sus!

Printr-un decret se schimbă
Orice idee strîmbă,
Scoţîndu-se din limbă
Că lepra e un rău:

Şi, după chip şi seamă,
Pe pînză şi p-aramă,
Veţi face fără teamă
Bubos pe Dumnezeu ! !...

III

Poporul încungiurară pădurea fără veste
Şi-i pune foc :
Leproşii pîn' la unul, bărbaţi, copii, neveste,
Au ars pe loc.

Memoria lor însă p-o lespede funebră
D-atunci s-a scris,
Pe care se citeşte : *„Creştini, fugiţi de lepră*
Ca d-un abis !"

De cîtva timp încoace, furtuna pe morminte
Cutrierînd,
Se zbuciumă a şterge bătrînele cuvinte,
Străbunul gînd.

De lene uită lumea ispitele-i antice,
Şi iar la sfat
Se grămădesc buboşii, visînd să se ridice —
Pîn' la palat !...

B. P. HASDEU

Poezii, Bucureşti, 1873, pp. 37-45.

PENEȘ-ÎMPĂRAT

Eu sunt Peneș-împărat,
Ce domnesc p-un mîndru tron,
Și, cu toate că-s poltron,
În toți spaima am băgat.

Am și tuiuri, cozi de cal,
Că-s vasal de mameluc,
Și, ca marele suluc,
Sunt constituțional.

Am miniștri, tot baccele,
Buni de ocnă, de butuc,
Dar cu dînșii-n veci mă duc,
Că-mi fac chefurile mele.

Am o Cameră ce-acuma
Am trimis-o la plimbat,
Căci n-avea capul plecat,
Și-ntrecuse toată gluma.

Am Senat de vreme veche,
Gîrbov, putred, ruginit,
La voinţe-mi umilit,
De n-are-n lume pereche.

Am şi bande cu ciomege,
Tot flăcăi unul şi unul,
De omoară om cu pumnul,
Fără sfînt şi fără lege.

Am o leafă bunicică
Şi, după împregiurări,
Pot avea şi înzestrări,
Căci unde nu curge, pică.

Am ş-o mică camarilă,
Căci, la curţile domneşti,
Camarile-n veci găseşti,
Vrînd, nevrînd şi chiar de silă.

Am o curte de lachei
Şi un mare marecal,
Un vătaf oficial,
Şef al chelnerilor mei.

Am peruci, mîndre livrele,
Trăsuri multe şi mulţi cai;
Şi trăiesc ca-n sîn de rai,
Deşi vremile sunt grele.

Am şi dresuri în afară,
Sprijin bun de la străin;
Şi-asta ample de venin
Pe toţi cei ce ţin la ţară.

Am poziţie prea bună,
Împărat mare sunt eu,
„Nimic fără Dumnezeu"
Găsesc, azi, că e minciună.

Căci, cum vezi tu, lume dragă,
Dumnezeu stă sus în cer;
El nu face drum de fier
Şi-n gheşefturi nu se bagă.

Dar, cît sunt d-împărat mare,
Peneş Intîi cel vestit,
Rău mi-e teamă c-a sosit
Timpul meu de abdicare.

Nu e bine ca cu focul
În tot timpul să glumeşti;
Vine timp de te căieşti,
Căci, cum ştii, e orb norocul.

N. T. ORĂŞANU

Opere satirice, Bucureşti, 1875, Partea a II-a, pp. 30-32.

Fapte grozave se petrec la moșia Broștenii, proprietatea regelui, spune *Lampa* din Brăila. Multora li se pare că țăranul de pe proprietățile și apanagiile regelui e mai puțin oropsit; se înșală amar. La toate moșiile exploatate de rege, țăranul e jefuit groaznic, dar prădat și jefuit în toată puterea. Lăsăm pe altă dată această exploatare prădalnică, acuma vorbim de torturi de ale părintești ocârmuiri.

Vreme de șapte zile vestitul schingiuitor Matei Placă, subprefect al plășei Muntele, jud. Suceava, împreună cu Gavril Dimitriu, altă mizerabilă lepră, au schingiuit și bătut cu vergi, cu bețe groase, cu latul sabiei, pe locuitorii: Alexa Storoș, Floarea Storoș — soția acestuia — Gavril Macovei și încă pe un țăran, i au bătut până ce curgea sîngele din urmele loviturilor. Ziua îi ținea închiși în localul școalei din Broșteni, iar noaptea îi schingiuia. Bătăile erau cumplite, durerile celor bătuți nu se descrie, căci ar trebui să scrii cu sînge; deznădejdea a fost așa de grozavă încît Alexe Storoș, în furia durerei, și-a tăiat gîtul (în dreptul cartilagiului aritenoid, al laringelui). Doctorul a fost adus îndată, nu știu dacă a scăpat cu viață

nenorocitul țăran. Matei Placă și tovarășul său de schingiuire, Gavril Dimitriu, îngrijea victima, îl ținea ascuns și-l ruga să nu spuie nimărui.

În ziua de 10 mai s-a depeșat în 64 de cuvinte procurorului general din Iași cu telegrama no. 802. Pînă acum nu s-a făcut nimica.

Nu ne îndoim că amîndoi călăii vor primi decorațiunea „Serviciul credincios“ !

Lupta IV (1877) nr. 343, sept. 7-8, p. 2.

MAI AVEM ȚARĂ?

Avem miniștri și de toate:
Avem golani,
Giolani,
Pe Rusetacke, care scoate
Panglici pe nas — l-avem;
Să ne mîndrim de legi putem;
Dar, oare, țara strămoșească
Mai este țară romînească,
Cînd e provincie nemțească?
Avem, în Cameri, deputați
Și caraghioși
Grețoși,
Prin ministere cocoțați!
Avem și spirit și bun-simț
Și dobitoace... și chiar prinț!
Dar, oare, țara romînească
Mai este țară strămoșească,
Cînd e provincie nemțească?
Avem și bani, avem și *mine*:
Avem porumb,
De plumb
Avem și puști, avem pistoale,
Dar, de le-avem, le ținem goale!

Căci astăzi țara strămoșească
Nu mai e țară românească
Ci o provincie nemțească !

[Al. Macedonski]

Tarara I (1880) pp. 30-31.

ADRESA GUVERNANȚILOR CĂTRE PROCURORI

Noi puteam să zicem „șarlă[1] ticăloasă".
Căci aveam și dreptul ca să înjurăm!...
Șapte ani de-cîrmă depărtați să stăm!
Astăzi s-a-mtors însă vremea cea frumoasă:
Vodă care atuncea era neamț, acuma
Este romîn nesoș și viteaz vestit;
Cine-o zice altfel, spuneți c-a mințit...
[. . . . . .]
Noi puteam să zicem că e infamie,
C-ale presei drepturi ni s-au suprimat
Și că subt gheșefturi am îngenucheat,
Că coțcarii principi sunt o cîrdășie.
Tot ce-am zis atuncea nu mai merge-acuma.
Dați în judecată pe profanatori
Și să mi-i cam hage aga[2] în răcori:
N-avem să mai pierdem decît para numa'!

[Al. Macedonski]

Turcia I (1880) p. 47.

---

[1] *șarlă* — javră, potaie.
[2] *aga* — șeful agiei, cu atribuțiile prefectului de poliție de mai tîrziu.

VISUL [1]

M-am visat... Un vis... dar care?
Lucrul e foarte-ncurcat,
Însă astfel de-ntîmplare
Ș-altora li s-a-ntîmplat.
M-am visat... căprar nemțesc
Și apoi domn românesc!

Se făcea că Brătianu,
Care e vestit poznaș,
M-aducea cu geamantanu
Pe vapor, spre Baziaș;
Și-mi ziceam în vis: „Se poate!"...
Dar în vis se cam pot toate!

Se făcea apoi, în țară,
Că sunt domn și ghinărar,
Măcar că mă dau de-ocară
Unii ce-mi ziceau „căprar!"
Însă le plîngeam de milă,
C-aveam lista mea civilă!

[1] Reprodusă după Alexandru Macedonski, *Poezii*, Espla 1955, pp. 197—198.

M-am visat — Doamne ferește! —
Visu-aci e-ngrozitor,
Căci visam că mă urește
Tot nerodul de popor,
Ce-mi striga că la Berlin
Voi să plec cu sacul plin!

Nu e vorba: Imi făcusem
Ca oricare rostul meu,
Dar că țara n-o vîndusem
O știam prea bine eu,
Și pe Bismark de chezaș
Îl aveam, că mi-era naș!

Dar, pe cînd visam mereu,
M-azvîrliră-ntr-o căruță
Și, strigîndu-mi „Găgăuță!"
Iscăleau pașușul [1] meu!
Și-mi sfîrșii visul așa
Și încălecai pe-o șa!

[Al. Macedonski]

Tarara I (1880), pp. 58-59.

[1] *pașuș* — pașaport.

CETĂȚEANUL ȘI TOBOȘARUL[1]

Ce ciudat lucru îmi pare
Cînd eu trec pe la Palat,
Ș-aud garda de onoare
Bătînd toba nencetat!

— „Toboșar, vă cer iertare,
Fi-va oare, ce-am aflat?
Mi s-a spus cu-neîncredințare,
La Palat,
La Palat,
La Palat, c-ar fi mezat!“

— „E mezat, fără-ndoială,
Însă vezi-ți de-al tău drum,
Căci n-ai bani de-arturiseală[2],
Prea sărac ești! Dururum!...
Dururum! — S-arturisească
Numai la-mpărați e dat!...

[1] Reprodusă după Alexandru Macedonski, *Poezii*, Espla 1955, pp. 194—196
[2] *arturiseală* — licitație.

Fapta nu e romînească...
La Palat,
La Palat,
S-a scos țara la mezat!

Dururum! Această țară
A trecut prin multe, dar
Azi mi-e teamă să nu piară,
Căci de ea n-aveți habar!
Moșii și strămoșii noștri
Ca s-o vîndă n-au lăsat!...
Deci deschideți ochii voștri,
La Palat,
La Palat,
S-a scos țara la mezat!

Ce să facă toboșarul
Singur, fără ajutor?...
În tăcere-și bea amarul,
Căci stă mort acest popor!
Dar ridice-se o dată
Ca un val înfuriat
Și-i dau mîna mea îndată —
La Palat,
La Palat,
Țara nu va sta-n mezat!"

— „Ce mi-ai spus mă îngrozește;
Însă șterge-ți plînsul tău!...
Cu trădarea, ura crește,
Marea-și umflă valul său,

Aibi speranţă, toboşare,
Din senin ieri a tunat!
Răzbunare! Răzbunare!"
La Palat,
La Palat,
S-a scos ţara la mezat!

[Al. Macedonski]

Tarara I (1880), pp. 60-63.

Într-o zi, bunicei mele
Îi cerui din cărți să-mi dea,
Căci, trăind în vremuri grele,
Vream să știu de-a țării stea.
Să mire biata bunică,
Însă cărțile-a luat;
Fără multe să mai zică,
Bombonind, le-a descîntat!
Pe genunchi apoi le-ntinde,
Așezîndu-le pe rînd
Și cu ochii le coprinde,
Către mine cuvîntînd:
— „Vezi acest rigă de verde
Ce-are capul coronat?...
Țara să încearc-a pierde,
Sufletu-i e-nveninat!
Rigii toți ce-l înconjoară
Îl îndeamnă și-l susțin...
Vai de-această țărișoară,
N-o așteaptă decît chin!
Singuri cîțiva fanți s-arată
Cum că binele i-ar vrea!

Fruntea lor e fără pată...
Bine Domnul să le dea!..."
Zise — şi cărţile-şi strînse,
Dar din nou cînd le-a întins,
Veselia să răsfrinse,
Licărind în ochiu-i stins!
— „Bucură-te, ea îmi zice,
Romînia va trăi
Spre a fi încă ferice
Şi în veci mare va fi!
Acel rigă ce-o sfîşie
Pe-ntîlnite drumuri dă!"
Şi, zicînd cu voioşie,
Ea în foc îl aruncă!!
Ca bunica mea bătrînă
De atunci nu contenesc
Rigii verzi, ce-mi cad în mînă,
Iute-n foc să-i năpustesc!

[Al. Macedonski]

Tarara I (1880), pp. 79-80.

GINGAVUL POLITIC[1]

Jos streinul ce domnește,
Legile disprețuiește,
Vrea pe bete să ne dea.
Vodă Car...
Vodă Car...
Trădătorul... Caragea !

De mișei se înconjoară,
Împilează și omoară
În urgia lui cea grea,
Vodă Car...
Vodă Car...
Nemblînzitul... Caragea !

Patria cea strămoșească
Cu o mînă dușmănească,
Pune la mezat să stea,
Vodă Car...
Vodă Car...
Vînzătorul... Caragea !

[1] Reprodusă după Al. Macedonski, *Poezii*, Espla, 1955, pp. 199—200

Vai ! Moşia romînească
A fost scris s-o stăpînească
Un mişel, un venetic,
Vodă Car...
Vodă Car...
Vodă cel cu suflet mic.

O ! Romîni, sculaţi cu toţi
Dacă sunteţi strănepoţi
Neînvinşilor eroi !
Piară Car...
Piară Car...
Caragea cel dintre noi !

Muma noastră-ngenuncheată,
Sărăcită şi trădată,
Zace sub urgie grea,
Pe cînd Car...
Vodă Car...
In palat, stă... Caragea.

[Al. Macedonski]

Tarara I (1880), pp. 91-93.

Pentru că, acuma, dăm în primăvară,
Măcar că se află nori la orizon,
Trebuie să joace şi sărmana ţară
Cadril ori şi staier, valţ ori cotilion![1]
Şi staierul însă e de preferat,
Deoarece balul să dă la Palat!

Tararaua, care n-a fost invitată,
Poate ca să spuie ca cum ar fi fost,
C-a fost băutura foarte-ndestulată
Şi la multe sticle că s-a făcut rost;
Berea a fost, însă, mai de preferat,
Deoarece balul s-a dat la Palat!

Damele între-astea să-nvîrteau prin casă,
Roichile. Briolii şi le arătau;

[1] ***cadril, staier, cotilion*** — dansuri ale vremii.

FURNICA
Frite ca galoath
cartierul general

Chiţu cu Berlicu, stînd l-aceeaşi masă,
Despre ţucsăneală [1] propovăduiau...
Vodă, ce pe gheaţă să dă minunat,
Intr-un picior valţu îl juca-n Palat!

Măria sa doamna, stînd mai la o parte,
Vorbea de unt proaspăt cu cartofi bătuţi;
Stolojanu — alături cu cinci sticle sparte
Amintea de-ostaşii în războiu căzuţi;
Bal ca şi acesta nici că a mai stat,
De cînd este ţară, vodă şi Palat!

[Al. Macedonski]

Tarara I (1880) p. 115.

[1] *ţucsăneală* — cheĭ, beţie.

Azi, în ţara romînească,
Plîng ţăranii nemîncaţi...
Vodă, vodă să trăiască,
Iar ţăranii să muncească:
De-aia sunt din cer lăsaţi!

La Berlin sudoarea noastră!
Munca noastră, la Berlin...
Pentru prinţii de la Rin
E făcută ţara voastră!
Pentru voi, muncă şi chin,
Sînge, bani, pentru Berlin!

Plînge ţara romînească
Cu suspin înăbuşit?
Vodă, vodă să trăiască
Iar ţăranii să muncească:
Ţara-ntreagă-a-nnebunit!

Ce !... Nu este fericire ?...
Nu e aur în palat ?...
Baluri cum nu s-au mai dat
Nu să dau cu strălucire ?
N-are orice zvînturat
Tată, mumă, la Palat ?...

Rîzi, o, ţară românească !
Rîzi că ei te-au fericit !
Vodă, vodă să trăiască,
Iar ţăranii să muncească,
Ca să-i dea tot ce-au muncit !

Vodă ştie românește
Şi, de cînd noi l-am adus,
Niminuia n-a mai spus
Nici o iotă pe nemţește !
Îi sunt prea plecat supus :
Ţara jos şi vodă sus !

[Al. Macedonski]

Tarara I (1880), pp. 153-155.

DOINĂ DIN MOLDOVA[1]

Foicică de pelin,
Din Viena şi Berlin
Toate rălele ne vin
Cu năduf şi cu suspin...
Că la noi nemţii-s stăpîni
Ca-ntr-un sat fără de cîni!
N-ar ajunge pînă mîni!

Vin poruncile, vin, vin,
Vin pe sîrmă din Berlin
Şi voinţa neamţului
Lege-i azi romînului!
Voinţa streinătăţei
Stă la poarta judecăţei
Purtînd cumpăna dreptăţei!

[1] Precedată de nota: „Numărul trecut al lui *Ghiţă Berbecu* fiind cu desăvîrşire epuizat, reproducem din nou următoarea *Doină*, care ne-au cerut-o multe persoane din ţară".

Ce faci, vodă ? Ce gîndești ?
Pe la noi de cînd trăiești
Ne-ai umplut de filipești !
Pe la noi de cînd venișI,
Țara toată calicișI !
Nici negoț nu-i, nici îndemn,
Țara stă-n sapă de lemn !

Țara geme de durere,
Tu te-ngrași și beai la bere !

Țara geme-n opinteli,
Vodă-ncheie socoteli !
Țara geme-n angarale,
Vodă numără parale...
Țara geme de tîlhari,
Vodă-i capul celor mari !

La noi cine te-a adus,
Nu-i mai steie fruntea sus ;

La noi cine te-a chemat
Să se stingă nengropat,
Nejălit de copilași
C-a fost dușman și vrăjmaș
Țărei care l-a hrănit,
Neamului ce l-a plodit,
Pruncilor ce-a zămislit.

G. CH.
[Gheorghe din Moldova]

Ghiță Berbecu, I (1880). nr. 21. mart. 27, p. 1.

VODĂ TREFLEAC I

Mica mea poveste, deşi este veche,
Va rămîne nouă în oricare veac.
N-o să i se afle lesne o pereche,
Că este din vremea lui vodă Trefleac!
Un domn preistoric acest vodă e
Şi i s-au zis astfel nu ştiu pentru ce.

Tat'său îşi vînduse ţara părintească,
Dar fiul său alta cîştigă-ntr-o zi,
Pozna face multe, pozna să trăiască;
Cu un tron, c-un sceptru, pozna-l hărăzi.
Veneticul, însă, tot venetic e
Şi rămîne astfel, nu ştiu pentru ce!

Trefleac-vodă-al nostru venetic rămase
Şi cu veneticii să sluji-ntr-atît,
Incît ţara-ntreagă gata o şi dase,
Bine ferecată şi cu ştreangu-n gît.
Şi poporul, care paza legii e,
De tot amuţise, nu ştiu pentru ce!

Deodată, însă, vestea se iveşte
Că Trefleac îşi caută un moştenitor,
Locul nu-i mai place, clima nu-i prieşte,
Îi pare-o povară a fi domnitor
Şi, fiindcă ţara o moşie e,
Vodă are dreptul s-o dea pe orice!

Nu prea ştiu poporul ce-a făcut atunce,
Nu ştiu dacă vodă pe tron a mai stat
Şi nu ştiu cu pietre de-a-nceput s-arunce
Sau moştenitorul de l-a întronat,
Însă ştiu povestea c-am spus-o cum e,
Iar dacă am spus-o, nu ştiu pentru ce!

[Al. Macedonski]

Tarara I (1880), pp. 211-212.

VIVAT REX, VIVAT![1]

10 mai 1881

Vivat rex, vivat! Lachei în turme
Cu masalale pe stradă, beți,
Turme plătite de valeți,
Intind covoare pe-ale lui urme.
Și la vuietul banilor care
Se-mpart la turma lingușitoare,
S-aude numa-ntr-un cuvînt:
Ura! Trăiască regele sfînt!
Vai, astăzi, singur numai, strig, poate:
Trăiască sfînta libertate!...

Vivat rex, vivat! Preuți slugarnici
Îl ung și-n slavă îl rîdic
Pe-un om, pe-un rege, pe-un pitic,
Trîntorul celor ce sînt harnici.
Trec mîndre care, poeții cînt:
„Ziua cea sfîntă, regele sfînt".

[1] Trăiască regele, trăiască! (lat.).

Și-n a lor turme, ce oase cată,
Mircească liră iat-o întrată:
Lachei sînt. Doamne, în orice parte.
Trăiască sfînta libertate!

Vivat rex, vivat! Oh! altădată
Poporu-n strade altfeliu răcnea
Și-un cap de rege jos cădea.
Așa poporul era, odată,
Mîndru de dînsul, rău cu cei răi —
Și țara mîndră de fiii săi.
Timpuri măreție, unde v-ați dus?
Veac plin de fală, oare-ai apus?
Ce? Singur, oare, striga-voi, poate:
Trăiască sfînta libertate?

Vivat rex, vivat! Dragă mulțime,
Eroi de luptă, lei plini de foc,
Lăsați o dată bietul noroc,
Lăsați blăstămul pe ciocoime
Și-n loc ca tronuri să ziditi,
Cu lacrimi calde să le stropiți,
In focul luptei zvîrliți domnie,
Tot ce vă arde și vă sfîșie...
Și-atunci cu toții striga-vom poate:
Trăiască sfînta libertate!...

CONST. MILLE

Versuri, Iași, 1883, pp. 102-103.

Bucură-te și te înveselește astăzi, națiie romînă.

Astăzi stăpînul tău, cezarul tău glorios, acela care „și-a clădit în timp de luptă al său regat și în timp de pace al său palat", sărbătorește a patra lui încoronare de rege și a patra proclamare a neatîrnării tale politice.

Astăzi cezarul, cezarul tău de carton, va trece mîndru prin mijlocul tău, iar tu, recunoscătoare pentru marele și viteazul tău căpitan,[1] pentru acela care a înfruntat cu... ocheanul său toate bătăliile sîngeroase de la Plevna, te vei pleca cu respect înaintea lui, îți vei scoate pălăria și vei striga : „Ura !"

In urma cezarului tău, vor veni mai marii țărei și ai tăi, sfetnicii și dregătorii de altădată, miniștrii, generalii și mandatarii națiunii de astăzi.

Vei vedea trecînd pe omul-glumă, în a cărui mîini stă soarta astei țări, pe răzvrătitul și pe democratul de la 48, pe republicanul de la 70, pe biruitorul lăcustelor de la 85, și va trebui să-ți pleci fruntea, națiie romînă, și să strigi : „Ura !"

[1] V. mai jos p. 212 n. 1

Vei vedea trecînd pe viitorul tău stăpîn și, înaintea acestui copil *nevinovat,* va trebui să-ți iei căciula și să dai semne de veselie.

Vei vedea trecînd pe toți îmbogățiții unei nopți norocoase, pe toți sicofanții [1] și netrebnicii, pe toți trîntorii și îmbuibații și tu, vecinic respectuoasă și umilită, vecinic cu căciula în mînă, și cu zîmbetul pe buze, vei striga *Evoche!* stăpînilor tăi!

Nu-i așa că ești mulțumită, liberă și independentă, națiе romînă?

Nu-i așa că te simți mare și glorioasă, că simți apăsînd parcă pe frunte-ți coroana turnată din oțel și din sînge a regelui tău și că te simți încălzită la razele aureolei ce-i înconjoară capul?

Nu este așa, spune?...

*

Pentru a da mai multă strălucire sărbătoarei și pentru ca *comedia să fie națională,* se simțea marea trebuință de costume țărănești. Nu poate petrece majestatea-sa regele fără ca și poporul său, fără ca și *iubitul* său popor să petreacă.

Trebuia neapărat ca schilozii și ologii, ca nenorociții gloriei naționale să figureze și ei în cortegiul cezarului care voiește să dovedească orișicînd iubirea lui adîncă pentru ostașii săi.

Trebuia ca plugarii să fie și dînșii înhămați la carul triumfal al marelui căpitan și, de aceea, îmbrăcați în costume teatrale, o droaie de primari, de notari și de pomojnici [2], toți rumeni și voioși, au fost trimiși la București de către cei 30 de prefecți, fără a mai număra pe melancolicii purtători de cealmale [3]

[1] *sicofant* — denunțător, ticălos.
[2] *pomojnic* — funcționar de poliție.
[3] *cealma* — turban.

şi de fesuri, cu cari lăcustele Dobrogei au ţinut să completeze parada aceluia care este viteaz între viteji.

Trebuia ca, pentru ziua cea mare, toate ruinele să se acopere cu steaguri şi cu flori, toate rănile şi toate durerile să se acopere cu surîsuri, toate mizeriile să se învestminteze în haine de sărbătoare.

Aceasta vă este ţara? Aceasta vă este poporul?

Aide, destul cu gluma, destul aţi jucat comedia.

Unde este neatîrnarea naţiei şi fericirea poporului, unde este libertatea şi belşugul, unde sunt roadele vitejiei de la Plevna, unde?

Să tacă trîmbiţele voastre mincinoase, să amuţească gurile voastre cari batjocoresc cu urările lor rancle şi mizeria poporului, să se sfîşie podoabele sărbătoreşti, cînd cîmpiile gem sub povara mizeriei, cînd plugarii îşi iau lumea în cap, speriaţi de biruri şi de sărăcie, cînd calicimea oraşelor începezeşte şi cade pe pavelele stradelor, sfîrşită de nemîncare.

Nu, nu este poporul acela care ia parte la veselia stăpînului.

Ah! cînd va ieşi poporul pe stradele Bucureştilor, obştea puternică şi dezlănţuită, atuncea nu se vor mai vedea borangicuri fine şi bete cusute în fireturi şi în fluturei, burte umflate şi obrazuri înflorite de bun trai.

Atuncea se va vedea poporul aşa cum este, uscat, sărac lipit pămîntului, flămînd şi dezbrăcat.

Atuncea se va vedea unde duce nemîncarea, bordeiul umed şi fără lumină, zdreanţa putredă şi împeticată, biciul zapciului şi birul stăpînirei.

Atuncea nu se vor mai auzi răsunînd pe sub ferestele bogaţilor şi a poleiţilor strigăte de umilinţă şi de fericire, dar glasul puternic al mojicilor va tuna răzbunarea şi va proclama dreptatea — şi în locul

florilor sărbătorești, și în locul covoarelor împodobitoare, și în locul steagurilor cu trei culori, se vor vedea fîlfîind zdrențele negre și roșii: semnul sărăciei și semnul răscoalei.

*

Acuma însă... puteți petrece încă, preacinstiți stăpîni.

Cuțitul se vede că n-a dat încă de os și mulțimea flămîndă se vede că nu s-a deșteptat încă.

Acuma, cît mai aveți vreme, călcați înainte, subt talpa voastră, pe poporul *blînd* și muncitor și trîmbițați în lumea largă mulțumirea voastră și dobitocia celor ce vă rabdă pe umerii lor.

Clădiți în timp de pace palaturi din munca și sudoarea sărmanului, clădiți în timp de lupte regaturi din sîngele și viața lui.

Sugeți, prădați, jefuiți, pînă mai aveți vreme.

Băgați de seamă însă... *leul începe să se deștepte!*

CONSTANTIN BACALBAȘA

Drepturile omului, I (1885) nr. 80, mai 11, p. 1.

AURI SACRA FAMES [1]

Pretutindeni — eterna lege a selecției.

În firea unui om s-alege o patimă care covîrșește și întunecă pe celelalte, o patimă care robește [2] și umple toată viața acestui om. Omul acesta nu respiră, nu cugetă, nu simte, nu se bucură, nu se mîhnește, decît prin această patimă. Pentru beţiv toate se reduc la un vin bun, pentru cartofor la o venă [3] extraordinară.

Cînd omul e slujit de un noroc statornic în desfășurarea patimei, devine erou. Legenda, istoria, faima, îl vor pomeni de-a pururi.

Peste două sute de ani bătrînii vor povesti copiilor, în stilul basmelor, multe din lucrurile pe care noi le vedem aievea :

....A fost odată, a fost un rege cumplit și lacom, care s-a lăsat, ca o foamete străşnică, asupra unui popor nenorocit, blajin, darnic și îndurător din cale-afară. Și era foarte iubitor de aur regele acela, și se-mpînzise

---

[1] Blestemata foame de aur (lat.).
[2] În original : „vorbește".
[3] *venă* — noroc.

pomina-n lume despre grozava lui zgîrcenie. Şi nu mai avea saţ de bogăţie, şi nici o milă n-avea de supuşii lui. Că munceau bieţii oameni din zori pînă în puterea nopţii, şi banii tutulor curgeau gîrlă în haznalele domneşti, şi ca într-o groapă fără fund se istoveau averile, fără s-o poată umplea. Şi nu era chip să se apropie sărac de pragul palatului lui, ori să se bucure flămînd din rămăşiţele mesei lui. Că de era ananghie în ţară, şi de se văicărea norodul sub povara birurilor grele, şi de strigau asupriţii împotriva lacomilor asupritori, el îşi astupa urechile şi închidea ochii la toate. În jurul tronului lui veneau vechilii linguşitori şi-i spuneau ce păduri mai sunt în picioare şi ce bunuri [1] au mai rămas neprefăcute în aur, în cuprinsul ţării. Şi se tăiau codrii, şi se cotropeau moşiile, şi se pustiiau satele şi curţile boiereşti, şi toată gospodăria ţării se dărăpîna sub biciul şi nesaţiul acelui rege străşnic şi a neîndurăţilor lui samsari.

Geld [2], *Geld* şi iar *Geld*, atîta ştia el. În bani se încheiau toate gîndurile, toată simţirea şi toate pornirile vieţei lui. Pentru celelalte lucruri, nervii lui, inima şi creierul lui erau de piatră.

Dacă s-ar fi aflat vrodată singur în faţa unui bandit ce i-ar fi strigat cu pistolul întins «punga sau viaţa», ar fi stat mult pe gînduri, nehotărît... neştiind de care să se desparţă. Şi nu numai că n-a miluit în viaţa lui pe nimeni, dar el lua paraua de nafură a văduvii şi bucăţica de pîine din gura orfanului şi, fără nici o mustrare, privea la suferinţele şi obida supuşilor săi. Şi toţi sărăceau, numai el se îmbogăţea. Şi de ce se îmbogăţea, tot mai lacom era şi mai ahtiat de bani era. Ajunsese ţara la sapă de lemn. Se vindeau braţele

[1] In original: „biruri".
[2] Bani (germ.).

muncitorilor și cinstea familiilor, se topea îmbrăcămintea icoanelor și toate podoabele bisericești se prefăceau în bani, doar se va potoli foamea de aur a acestui rege hămesit.

. . . . . .

Departe, departe, dincolo de hotarele domniei lui, în mijlocul unui codru înalt și des ca peria, era tăinuit un castel vechi de piatră. Sub temelia acestui castel se afla o hrubă uriașă, la o adîncime mare, în umedul întuneric al pămîntului.

E noapte. O liniște îngrozitoare îneacă și codru și castel. Singur regele, înfășurat într-o mantie neagră, c-o lampă în mînă, pe o scară tăinuită, scoboară trepte multe în adîncimile pămîntului. Foșnesc faldurii mantalii, în mutenia bolților triste și umbra lui înaltă tremură, joacă înfiorător, fantastic, lunecînd pe ziduri...

Se oprește. Scoate-o cheie. O mare ușă de fier se învîrtește din țîțîni, cu-n scîrțîit metalic. În fund, pe lespezi de marmură, ca un munte se ridică colosala movilă a bănetului de aur. Ochii lui scînteie de focul unei beții pătimașe și infernale... Atîrnă lampa de zid. Un tremur îl coprinde din tălpi pîn-în creștet. Fața i se aprinde ca de dogoarea unei grămezi de jeratic. Seneacă de atîta voluptate. Mai privește o dată, fioros, în juru-i apoi-și leapădă mantaua, răsuflă din adînc și se aruncă cu fața în jos, ca pe-o claie de fîn, pe zornăitoarea grămadă de aur. Pătimaș, amețit, nebun de fericire, se vîră în bănetul răcoritor și luciu, își îngroapă brațele goale pîn-în subțiori, apoi picioarele pîn-în șolduri, apoi trupul pîn-în gît, pîn' la gură... mai scurmă dedesupt, cu mînele, cu vîrful picioarelor. Se-neacă și dispare cu desăvîrșire în colosul comorii lui...

Au trecut multe zile, au trecut ani la mijloc, și l-au

căutat în toate părţile, şi nimic nu s-a putut afla de urmele acestui rege.

Tîrziu de tot s-a descoperit acea bogăţie ascunsă şi s-a aflat leşul regelui îngropat acolo, vînăt, spăimîntător, cu ochii holbaţi, cu gura căscată şi plină de napoleoni, cu pumnii strînşi... Anevoie i-au putut descleşta degetele, înţepenite în ultima strîngere a acelui metal fermecător, a cărui patimă îl supuse cu atîta străşnicie".

Şi multe sute de ani, copiii se vor ruga de părinţii lor să le spuie basmul cu *regele avar*.

A. VLAHUŢA

Lupta IV (1887), nr. 197, mart. 6, p. 2.

OMUL PERICULOS [1]

Ieri seară o nelegiuire și o trădare a intereselor țării s-a comis de guvern și de Cameră în condițiile cele mai nedemne. S-a votat autorizarea ca guvernul să poată încheia convenția provizorie cu Austro-Ungaria.

Instigatorul acestei manoperi, omul care a impus voința sa străină ministerului și Camerei, este acea ființă care de ani este la noi instrumentul străin, este acel personagiu egoist și neiubitor de țară care se numește *rege* și care în realitate nu este decît cînd o catană nemțească, cînd un ulan prusian.

De îndată ce am văzut că acest instrument străin pe teritoriul nostru pleacă din țară, am și spus că el se duce ca să prepare ceva rău pentru țară.

În adevăr, regele a fost la Viena pe cînd erau delegații noștri acolo, el a avut o întrevedere cu Kal-

[1] Precedat de nota: „Pentru a mulțumi curiozitatea publicului, care întreabă pentru care articol anume este urmărit d. G. Panu, îl reproducem aici. Răspunderea acestui articol căzînd întreagă asupra autorului său, care e d. Panu, d-niasa o menține, cu atît mai mult că nu conține decît strictul adevăr asupra situațiunei și a regelui". Articolul apăruse pentru prima oară în *Lupta* I (1887), nr. 218, apr. 1, p. 1.

noky *şi în acea întrevedere a făgăduit că va da convenţia comercială, că va vinde interesele economice ale ţării.*

Pe cînd delegaţii romîni să întorceau fără rezultat, el acordase nemţilor tot ce ceruse, el făgăduise convenţia comercială.

Intors în ţară, regele a impus ministerului său această trădare, iar servilii de la guvern a impus aceasta celorlalţi servili din Cameră.

Iată cum să explică repeziciunea cu care, prin surprindere şi în mod brutal, Camera a votat ieri provizoratul.

Astăzi, mai mult decît oricînd, este constatat că izvorul tuturor relelor, omul care comite abuzuri şi permite guvernului să facă totul, este regele. El este samsarul tuturor trădărilor intereselor naţionale, el este sufletul blestemat al regimului ce ne guvernează.

Călătoriile acestui om sinistru sunt totdauna fatale ţării, totdauna el vine aducînd în poalele mantiei sale de ulan umilinţa şi înjosirea.

Fiecare îşi aduce aminte că, acum patru ani, regele a îngenunchiat ţara Austriei; după serbarea inaugurării statuei lui Ştefan în Iaşi, el s-a dus la Viena şi acolo ne-a umilit; venind în ţară, imediat s-a inaugurat acea politică economică care durează şi pînă astăzi.

Culpabilul cel mai mare este el; el trebuie lovit fără cruţare, el trebuie arătat cu degetul.

Pericolul cel mare este acest om, trebuie deci pus la rezon. Trebuie ca ţara în picioare să-i zică cuvintele care s-ar părea că pentru dînsul au fost inventate: *„Il faut se soumettre ou se démettre*[1]". A mai tolera în condiţiile actuale influenţa sa nefastă este a

---

[1] Trebuie să te pleci sau să pleci (fr.).

voi să vedem țara subjugată și politicește și economicește.

Trebuie deci ca opoziția să agiteze și să lumineze țara asupra provizoratului cu Austria, trebuie să înfierăm procedeurile infame ale colectiviștilor [1] și să arătăm pe rege cine este și ce voiește.

Dacă opoziția nu are curagiul să facă aceasta, îi vom zice că este nedemnă de sarcina ce și-a luat.

GH. PANU

Lupta. IV, (1887), nr. 222, apr. 5, p. 1.

---

[1] *colectiviști, roșii* — porecle date de conservatori liberalilor, care, în scopuri demagogice, pretindeau să reprezinte tendințe radicale.

UN EXPLOATATOR

La anul 1866, după detronarea domnului Cuza, oamenii noştri politici, ţinîndu-se de certele şi intrigele pretendenţilor noştri la domnie, au voit să puie capăt tutulor acestor agitări care paralizau mare parte din forţele ţărei şi au dat votul lor unui domn străin.

Unii puneau mari speranţe în noul ales şi credeau că o epocă de linişte şi de reculegere va urma epocei de agitaţiune sterilă, că o eră de muncă folositoare se va inaugura supt auspiciile lui Carol de Hohenzollern. Naivi erau aceia.

Un principe german, ziceau dînşii, care poartă într-însul tradiţii de cumpătare şi de bună cumpăneală, va face mult bine ţărei noastre şi va fi un puternic stimulent pentru regulata dezvoltare a ei.

Cît de mult s-au înşelat aceia!

De la 1866 şi pînă astăzi, în timp de 21 de ani, ni s-a dovedit îndestul ce era prinţul german cu tradiţiile lui, ce înseamnă regulata şi pacinica dezvoltare a ţărei sub Carol de Hohenzollern.

Cumpătat pentru el a fost Carol I, ce e dreptul, dar şi risipitor pentru avutul ţărei a fost.

La cele trei palate ale sale, ce e dreptul, luxul nu se desfăşoară cu insolenţă, aurul nu curge în valuri pe treptele lor, fastul şi strălucirea nu orbeşte pe nimeni. Dar nici ţara nu stă mai bine.

Aurul nu se risipeşte în palatul regelui nostru, dar se adună cu îngrijire în pozunarele sale; ţara nu e oarbă de splendoarea şi luxul său, dar e sărăcită de cupiditatea şi de reaua lui voinţă.

De cîte ori ţara a stat mai rău băneşte, de atîtea ori regele Carol a cerut să i se dea mai mult. Cînd tezaurul public era mai sleit, atuncea a cerut cu încăpăţînare apanagiile; cînd ţara a stat mai rău economiceşte, atunci a impus convenţiunile comerciale.

De la 1866 şi pînă astăzi am mers din rău în mai rău; de la 1866 şi pînă astăzi n-a fost afacere, n-a fost răscumpărare, n-a fost concesie şi întreprindere mai însemnată în care glasul public să nu acuze pe regele că şi-a băgat mîinile pretutindeni şi că le-a scos întotdauna pline cu acţiuni şi cu aur, pentru el sau pentru protegiaţii lui.

Astăzi stăm cu avutul public, cu avutul privat, cum nu se poate mai prost; casa statului este în deficit, muncitorul este în sapă de lemn şi războiul bate la porţile noastre. Iar regele Carol stă liniştit şi nepăsător în palatul său, adunînd grămezi de bani peste grămezi de bani şi primindu-şi regulat veniturile imense, stoarse toate din munca unui popor întreg.

Suntem, fără îndoială, o ţară săracă şi sărăcită, dar cel puţin avem un rege bogat şi îmbogăţit. Bine stăm.

A venit vremea ca să ne întrebăm dacă putem merge mai departe. Regelui Carol trebuie să i să spuie că ţara nu-l mai poate îmbogăţi mai departe.

Dacă ar fi numai atîta, dacă ne-am alege numai cu ceea ce s-a luat ţărei pînă acuma, poate că ne-am re-

semna şi am zice: ducă-să, dar pericolul stă în ceea ce ni se pregăteşte pentru viitor.

Cu ocaziunea trecerii regelui prin Viena, dînsul a pus la cale încheierea unei noi convenţiuni cu Austro-Ungaria în condiţiunile pe care numai dînsul le cunoaşte.

Pe cînd delegaţii noştri stau la vorbă de mai multe luni cu delegaţii monarhiei vecine şi nu se puteau înţelege cu dînşii, regele Carol s-a înţeles într-o jumătate de ceas cu ministrul Kalnoky. Şi lucrul e lesne de înţeles: delegaţii apărau interesele ţărei lor, iar regele apără interesele unei ţări străine.

Pentru aceea, în curs de 24 de ceasuri, Camerile au votat în pas gimnastic, fără discuţie şi cu capul plecat, provizoratul cu Austria.

Ei bine, ce ţară constituţională suntem noi? Unde sunt garanţiile pe care le-am pus în Constituţia de la 1866? Ce mai zic naivii, atîţia cîţi au mai rămas, despre virtuţile lui Carol de Hohenzollern?

In Italia, şi acolo, un rege păcătos şi un minister slugarnic au voit să impună ţării voinţa lor în politica dinafară, dar acolo a fost o puternică opiniune publică şi regele cu ministerul său au trebuit să dea îndărăt.

Oare tot noi să fim mai păcătoşi?

Lupta IV (1887), nr. 220, apr. 3, p. 1.

AUZIȚI CARAGHIOSLIC!!!

Minunat om mai e și d-l I.C. Brătianu. Zilele acestea a găsit în sfîrșit un mijloc de compensare pentru reptila de la Instrucțiune. Toată lumea știe că Mitiță să duce de la Școli.

Colectiviștii, ca să-l împace cu profesorii, vor să-l facă „profesor", și încă de universitate! Auzi, Sturza profesor!

La Universitatea din Berlin este un curs de „Istoria dinastiei Hohenzollern", predat de profesorul Treitschke, un om bătrîn, surd, gîngav de bătrînețe, slab ca o scoabă și urît ca o maimuță. La cursul lui Treitschke, aleargă studențimea germană ca să facă puțin haz pe socoteala „dinasticismului" acestui profesor fenomen.

Gîrbovul Treitschke, cu un aer grav și solemn, își începe și isprăvește lecțiunea cu aceste memorabile cuvinte: *„Der Kaiser hat alles gemacht!!"*... — „Împăratul a făcut totul!!"...

Tinerimea aplaudă, rîde, strigă „bis", și se face un zgomot asurzitor, pînă cînd dinasticul profesor repetă cuvintele de sus, tinerimea iar aplaudă, profe-

sorul repetă și el cuvintele sacramentale și astfel, în mijlocul unui rîs colosal, să isprăvește cursul de „Istoria dinastiei Hohenzollern“ !

În necazul consiliului general, care s-a oprit cu istoria la vodă Cuza, se va înființa la Universitatea de București un curs de „Istoria dinastiei Hohenzollern de la 1866 încoace, adică de la a treia descălicătoare a lui Traian-Carol-Hohenzollern“.

Această catedră se va încredința d-lui Sturza, descoperitorul celor trei descălicători.

Ca un alt Treitschke, profesorul Sturza de pe catedră va zice, bombănind, aceste vorbe : *„Regele Carol a făcut totul ! !“*...

Și tinerimea română va face mare haz !

Lupta IV (1887) nr. 363, oct. 3, p. 1.

Ce bocluc, ce supărare
Vă-nvîrtesc de-o vreme capul!
V-alarmați de bietul rege
C-a venit goluț ca napul.
Dar ce vreți, pe legea mea!
A venit cu cît avea!

Dacă-i prea din cale-afară
Și jupoaie biata țară
Și se bagă-n samsarie —
Asta nu-i din lăcomie.
Trebuie bine să vă pară:
Dă model d-economie!

Dacă strînge sămsărește,
Dacă țara calicește,
Nu e treaba nimenui!
Doar îi folosește lui.

Ori gîndiți că el averea
V-a ține-o aci la noi,
Să vă facă inimi rele,
Să vă-ntunece pe voi ?

Aide, de, ș-aceasta-i una !
Cîte-n minte vă mai vin !
Banii pleacă, frate, gheață,
Drept de-aice la Berlin.

Adevărul I (1888) nr. 2, aug 27. p. 2.

CURENTUL ANTIDINASTIC

Adversarii noştri ne zic că voim să creăm un curent contra regelui şi dinastiii sale; cu toate că această imputare ne face onoare, suntem siliţi a o respinge, căci nu putem să ne însuşim meritul d-a fi fost iniţiatorii ideii antidinastice.

Oricine cunoaşte puţin istoria noastră contemporană şi s-a pus în contact cu simţimîntul ce domneşte în ţară, trebuie să fie convins că spiritul general în toată Romînia este contra persoanei regelui şi mai ales contra dinastiei.

Prin urmare n-am avut nevoie d-a crea un curent şi, dacă l-am fi creat în aşa scurt timp, aceasta ar fi cea mai bună dovadă că n-am făcut decît a da o formă concretă la nişte tendinţe ce existau de mult în inima poporului.

În adevăr, antidinasticismul nu e ceva nou în ţara noastră; el a existat din ziua în care Carol I a pus piciorul pe pămîntul romînesc. Era firesc ca un prinţeipe strein, adus în capul ţărei nu prin o mişcare naţională, ci prin un act de surprindere, ca plebiscitul din 1866, să întîmpine greutăţi mari şi mulţi adversari. Datoria lui era d-a face totul pentru a înlătura greutăţile, obicinuind ţara cu un regim care purta în

sine germenele streinismului şi prin aceasta nu putea decît să fie antipatic poporului.

Carol I trebuia să înţeleagă că el şi dinastia sa nu puteau fi populari prin singurul fapt că, într-un moment anormal, o mînă de bărbaţi politici au crezut bine de a-i impune ţării.

Suirea lui pe tron avea asemănare cu faptul unor epitropi cari căsătoresc pe epitropisita lor nevîrsnică cu un bărbat necunoscut, consultînd-o numai proforma. Se întîmplă cîteodată ca astfel de căsătorii silite să fie fericite, dar numai atunci cînd soţul ştie în urmă să dobîndească iubirea soţiei sale prin purtarea sa.

Carol I făcut-au oare ceva pentru a dobîndi iubirea acestei ţări ?

Răspunsul îl dă istoria celor 22 de ani ai domniei sale.

Primul său act a fost d-a răsplăti trădarea în armată.

Doi ani după ce se suise pe tron, Carol I a făcut strălucita afacere a căilor ferate Strussberg pe spatele ţării.

La 1870 el scrise faimoasa epistolă către Auerbach, în care arăta simţimintele sale de dispreţ către romîni.

Cu toate acestea, rezbelul de la 1877 îi oferi o ocazie fericită pentru a se apropia de popor şi a cîştiga puţină popularitate. O bună parte din laurii culeşi de brava noastră armată pe cîmpiile Bulgariei s-au revărsat şi asupra lui. Dar tot ce cîştigase prin un concurs fericit de împrejurări a fost distrus prin cele petrecute de la 1878 încoace. Curentul antidinastic, care se oprise un moment pentru a rămînea latent, a recîştigat o nouă putere prin un şir de fapte antinaţionale şi prin politica germanofilă inaugurată de gu-

vernul Ioan Brătianu sub inspiraţiunea regelui. În fine, veni cestiunea *apanagiilor* care dădu ultima lovitură dinasticismului. De atunci, dinastia este condamnată în ochii poporului romîn. E destul ca un partid sau o individualitate politică să afişeze principii dinastice, pentru a fi impopulară.

Antidinasticismul nu mai este un simţimînt inconştient ce zace în inima poporului; el a devenit ideea cea mai populară în ţara noastră.

Astăzi îţi trebuie mai mult curagiu, mai multă cutezanţă, spre a apăra pe rege şi dinastia sa decît pentru a-i combate.

Deci n-am creat noi un curent antidinastic, ci *curentul antidinastic ne-a creat pe noi!*

DUNĂREANUL
[Gr. Ventura]

Adevărul I (1888) nr. 41, oct. 1, p. 1.

APANAGII

Chestiunea apanagiilor dovedeşte încă şi mai mult cum se face politică în ţara romînească.

Cînd Camerile slugarnice ale d-lui I. Brătianu au votat infama lege a dotaţiunei coroanei, un fel de protestare uriaşe s-a ridicat în toată ţara. Timp de aproape patru ani de zile, opoziţiunea nu a trăit decît din această infamie a guvernului „colectivist". Presa conservatoare, între toate, era aceea care protesta mai puternic. Arma de bătaie de căpetenie a conservatorilor era *apanagiile*. În întrunirile publice, care orator era mai aplaudat dacă nu acela care atingea scandaloasa cestiune a apanagiilor? Cine o explotau mai cu multă înverşunare decît conservatorii?

Se promitea alegătorilor întoarcerea moşiilor furate de la ţară, iarăşi înapoi naţiunei. Cu un cuvînt, în lupta contra regimului trecut, unul din punctele pe care să răzăma opoziţiunea, ca să discrediteze pe rege şi pe „colectivişti", oricine ştia că a fost cestiunea apanagiilor.

După o luptă uriaşe, „colectiviştii" au fost în sfîrşit doboriţi. Bătrînul căzut în copilărie, care stătea de doi-

sprezece ani la putere, grație complicității *cumpărate* a regelui Carol, fu nevoit să se retragă după ce a isprăvit întreaga serie a infamiilor în zilele de 14 și 15 martie.

Cu dispariţiunea „colectiviștilor", a dispărut și cestiunea apanagiilor. Veniți la putere sau, mai bine zis, aliați cu oamenii de la putere, conservatorii uitară cu desăvîrșire cestiunea apanagiilor. Această cestiune era bună pentru a le servi de armă de luptă, pentru a-i face populari, pentru a discredita pe dușmanii lor, pentru a interesa țara la îmbrățișarea cauzei lor. Cînd e vorba de a pune în practică cele promise, în virtutea cărora dînșii au fost aleși, apoi lucrurile să schimbă. Reacționarii noștri știu să se pună bine cu alegătorii, pînă vor trece gîrla. După aceea puțin le pasă! Nicăiri astăzi în presă nu se mai aude de *apanagii* și de întoarcerea la țară a moșiilor furate de rege cu complicitatea celei mai slugarnice din Camerile lui Ioan Brătianu! Și nu numai că nu se mai aude aceasta! Să aud și alte lucruri!

Să aude că guvernul junimist ar avea de gînd să cumpere castelul Peleș, pentru a-l face și pe acesta *donațiune Coroanei*. Și conservatorii, cari tunau și fulgerau contra infamului regim colectivist, conservatorii, zestrea guvernamentală a junimiștilor, tac, nu protestează, și mîine vor vota, cu multă umilință și supunere, această nouă spoliare a țării.

Iată cum să face politica în țara romînească! Din nenorocire ceea ce se întîmplă astăzi cu conservatorii, era desigur să se întîmple și cu liberalii disidenți, dacă era să fie aduși ei la putere! Același sistem pretutindeni! Aceeași deriziune politică peste tot locul și în toate partidele vechi!

Țara astăzi simte nevoia unui partid nou, care să rupă cu sistemul trecut, care să fie partidul poporu-

lui, adus de popor și, prin urmare, gata oricînd a nu să supune pretențiunilor lacome a unui rege, *cel mult îngăduit !*

Astăzi toate partidele vechi sînt scîrboasele slugi ale regelui Carol I. E nevoie ca să vie și partidul care să fie vrednicul reprezentant al poporului. Poporul e singur rege !

CONST. MILLE

Drepturile omului II(1888) nr. 23, oct. 7, p. 1.

SANTAGIU POLITIC

Cum se face la noi politica e un adevărat şantagiu. Lăsînd la o parte celelalte părţi ale politicei noastre, să cercetăm situaţiunea partidelor faţă de rege.

Să ştie bine de către politicianii noştri că tot sistemul nostru constituţional este o adevărată comedie, care maschează adevărul adevărat. Se ştie că totul în această ţară este regele şi că pentru a ajunge la putere e nevoie numai de dînsul. Îndată ce capeţi încrederea lui Carol I, toată schela parlamentară ridicată de fostul minister o dai jos şi îţi clădeşti una cum îţi place. Ţara nefiind nici liberală, nici conservatoare, ci pur şi simplu *guvernamentală*, îţi poate da fără multă străduinţă majorităţile trebuincioase.

Pentru a putea dar pune mîna pe ţară, e nevoie de-a pune mîna pe rege. Ei bine, politicianii noştrii întrebuinţează două mijloace care răuşesc sau nu răuşesc, după împrejurări. Unii îl linguşesc, îi ling picioarele şi mîinile, se fac cavalerii servanţi ai reginei, fac micile servicii întime ale regelui, duc, în sfîrşit, un fel de viaţă pe care o duceau curtenii linguşitori de la curtea regilor Franţei.

Alții întrebuințează alt procedeu. Amenință pe rege, devin antidinastici, răcnesc și fac gălăgie contra regelui, devin baroni de Hahn, declar că între rege și țară e un abis, rugînd pe Carol I să cruțe țara de-o crimă inutilă.

Ambele partide, toate grupurile politice, au întrebuințat acest sistem. Înainte de 1876, se știa ce campanie anticarlistă se făcea contra tronului.

„Roșii" merseră și mai departe. Văzînd că amenințările nu produc efectul dorit, alcătuiseră planul să pună făgăduințele în practică, să trimită înapoi acasă pe iuncherul [1] nemțesc, pe care tot ei îl importaseră în țară.

Opoziționea-unită, și în special dinasticii conservatori de astăzi, nu au procedat altfel. Lăsînd la o parte *Lupta,* în care dl. Panu combătea pe rege, din alt punct de vedere mai teoretic, cine afară de *Epoca,* de slugarnica *Epocă* de astăzi, conducea lupta contra regelui, declarînd că, deși monarhică, este anticarlistă și publicînd fraza, plagiată după Gambetta, a d-lui Ressu ?

Conservatorii au mers și mai departe. Destăinuirile unuia dintre ei, a d-lui Ghica-Budești, dovedesc că dinasticii înflăcărați de astăzi au gîndit și plănuit un moment să „curețe țara de neamț".

Astăzi, cînd colectiviștii și-au luat speranța de-a mai veni curînd la putere, au și început a-și arăta veleitățile lor antidinastice. Mănușa deja a ridicat-o cel mai fericit, dar și cel mai ridicol apărător de ieri al tronului, micul Epurescu. Alți Epurești desigur vor începe să răsare peste puțin.

---

[1] *iuncher, iuncăr* — elev de școală militară (în Germania și în Rusia țaristă) care aspira să ajungă ofițer. Aci cu sensul batjocoritor de „soldățoi", „vistavoi".

De îndată însă ce regele, de frică sau de nevoie, dă puterea celor ce ieri îl înjurau, antidinasticismul să schimbă în cea mai slugarnică linguşire. Nu am nevoie decît să amintesc purtarea nevrednică şi greţoasă a lui Dimitrie Sturza, acela care înainte de 1876 fusese vestitul baron de Hahn.

Această purtare, ce este ea decît un adevărat şantagiu politic ?

Ce va să zică, dacă nu şantagiu, faptul de-a ameninţa pe cineva, pentru a i te impune ?

Scriind aceste rînduri nu apăr pe rege. Ideile acestui ziar sunt republicane. Ceea ce fac este numai o constatare, o analiză a ticăloasei noastre stări politice şi a ticăloşiei morale în care se bălăcesc partidele la noi.

In toate acestea mai vinovat decît oricine este regele, care voieşte să-şi ţină tronul şi sacii cu bani, conrupînd moravurile politice, trăind şi îmbogăţindu-se din această corupţiune publică.

Regele Carol, cunoscîndu-şi ţara — şi a arătat aşa de bine că o cunoaşte prin scrisoarea către Auerbach — este imoral, cînd se foloseşte de nedemnitatea oamenilor noştri politici, exploatînd-o în folosul său.

Regele Carol este criminal, cînd întreţine această imoralitate, cînd trăieşte din acest sistem falş constituţional, din această scîrboasă comedie, ale cărei sfori el le trage de douăzeci şi atîţia de ani ! Tot sistemul nostru constituţional şi parlamentar e putred ca şi lumea noastră politică.

Pentru a goni imoralitatea şi nevrednicia, e nevoie de un partid tînăr şi vrednic, care să o rupă cu tre-

cutul, care în politică să fie tot așa de moral ca și în viața privată.

Era șantagiilor politice și a tutulor compromisurilor trebuie să treacă.

CONST. MILLE

Drepturile omului II (1888) nr. 40, oct. 25, p. 1.

MESAGIUL REGESC

Vin de la Cameră, unde Carol I a citit Parlamentului mesagiul de deschidere al Corpurilor Legiuitoare. Se părea, auzind pe regele Romîniei citind romîneşte, că aud pe Iulian, în rolul poliţaiului Ghiţă. din *Noaptea furtunoasă,* citind *Vocea patriotului Naţional.* Primirea făcută regelui Romîniei a fost făcuta de paşnicii cetăţeni cari, ocupînd toate tribunele, l-au primit cu obişnuitele şi convenţionalele aplauze.

Am ascultat şi am citit mesagiul regal. Nimic mai banal şi mai sec decît acest debut al junimiştilor. Păpuşa care a recitat stilul d-lui Carp a vorbit de relaţiunile esterioare, de starea dinăuntru, de modificările cerute de situaţiune, a vorbit în sfîrşit şi de starea ţăranului romîn. Aici regele Carol vorbeşte de măsurile care vor linişti „unele spirite rătăcite". Aceste „spirite rătăcite" desigur suntem noi. Şi pentru ce suntem noi rătăciţi ? Pentru că de zece ani de zile, într-una şi pe toate tonurile, am declarat că starea ţăranului e tristă, pentru că veşnic am luptat pentru a deschide ochii poporului, pentru că am prevestit o

revoluție ca aceea de astă-primăvară, pentru aceea suntem spirite rătăcite ?

Regele Carol și toți miniștrii săi, care de atîția amar de ani joacă trista comedie parlamentară pe spatele poporului, regele Carol, tovarășul și capul clasei exploatatoare care a adus țăranul la sapă de lemn, care a întins pînă într-atîta coarda că ea s-a rupt, regele Carol care a răpit de la țară moșiile ce s-ar fi putut da sătenilor, regele Carol care grămădește milioane peste milioane din sudoarea poporului romîn, regele Carol are îndrăzneala a vorbi de „spirite rătăcite".

„Spirite rătăcite" sunt membrii clasei stăpînitoare, care, cu lăcomia caracatiței, cu voracitatea lipitoarei, au supt și sug încă o dată toată măduva țăranului, care, întocmai ca zgîrcitul fabulei lui Fontaine, au ucis găina pentru a-i lua oule de aur.

„Spirite rătăcite" sînt aceia cari, după ce au aprins vulcanul social prin nesocotința lor, astăzi sunt așa de orbi pentru a nu vedea că pe fiecare minut el poate să izbucnească pentru a-i înghiți pe veci, pe ei, comedianți scîrboși și fără prevedere.

„Spirit rătăcit" este el însuși, Carol I, care de douăzeci și doi de ani, de cînd domnește în țara romînească, nu a gîndit decît să se îmbogățească și pentru aceasta a dat mînă slobodă clasei stăpînitoare ca să sărăcească poporul. Spirit de zece ori rătăcit, acest rege care nu vede că, atunci cînd șuvoiul popular va fi pornit și dezlănțuit, el, în calea-i împetuoasă, va șterge de pe fața pămîntului, nu numai palaturile bogaților, dar și tronurile regești.

Mesagiul regesc dovedește că zvonul care circula în privința unei legi împotriva noastră are ceva de adevărat. Cu atît mai bine ! Democrația, purcegînd

de la o idee și ideile neputînd fi răpuse nici cu sabia, nici cu legile, amenințarea lui Carol I nu ne sperie.

La mesagiul regelui care ne insultă, noi vom striga :

— *Trăiască democrația !*

[Const. Mille]

Drepturile omului II (1888) nr. 48, nov. 3, p. 1.

...La noi e mai cu coarne:
Aci, la noi, în stat,
Politica porneşte
Călare din Palat.

Politică vreodată
A face, dacă vrei,
Îţi trebuie-a fi, frate,
Înscris printre lachei.

Palatu-n aste treburi
E tare acum şi mare;
Şi fuste şi livrele
Dau binecuvîntare.

De n-ai galon la poală,
Cu sfînta ta dreptate
Rămîi pedestru vecinic
Cu buzele umflate.

Atotputernic Carol
Cu camarila-i este.
Alegeți, deci, acuma
Pe una din aceste.

Alegeți cîte una,
Cu rîndul ca la moară:
Princip politic, astăzi,
E tragere pe sfoară [1].

[*Drepturile omului* 1883-1888].

[1] Reprodusă după ediția 1950.

Fuseşi prin treburi, furaşi parale
Şi puşcăria visezi cumplit,
Fă-te dinastic şi-n grabă mare
Capeţi decretul de om cinstit.

Acum la toate s-a găsit leacul
În acest secol de magnetism:
Hapul nemţesc ce se numeşte
C-un singur nume: dinasticism.[1]

[*Drepturile omului* 1885-1888].

[1] Reprodusă după ediţia 1959

EZERCIȚII DE CĂLĂRIE PENTRU 10 MAI

O ceată de ostași bătrîni
A cam uitat să călărească
Și iată-i ezersînd din nou
Această artă ostășească.

Jak Lahovari se încearcă
Pe o mîrțoagă de țăran;
La ochiul stîng poartă-un monoclu,
În mîna dreaptă-un buzdugan.

Iar ca trofee-uriașe,
Pe brațul stîng ca la romani,
O piramidă de cadavre
De-ale-mpușcaților țărani!

C-un cot în mînă Fălcoianu,
Drept sabie de brav ostaș,
Se-ncearcă să ezerseze
Pe un vultur foarte golaș!

Vulturul cînd va trece falnic
Pe lîngă rege triumfal
Va croncăni-n limba nemțească,
De d-nu Hübsch : un marș regal.

Algiu, mai vioi, mai sprinten,
Crezîndu-se mai demn biped,
Învăța ca să călărească
Pe un frumos velociped.

Pe-un cal neîntrecut în fugă,
Precum sînt caii unor zmei,
Se-ncearcă să se ție zdravăn
Și generalul Berendei.

Si tot ca la fortificații,
Spre-a dovedi că-i sapient,
Pe șaua calului voiește
Să se zidească cu ciment.

Și, neavînd ce face, domnul
Candiano, spre a fi în front
Original ca și în versuri,
Va călări pe-un cîine cîont.

Iar Ferdinand va fi călare,
Ca și strămoșii lui cei vechi,
Pe un măgar cu care are
Egalitate... de urechi!

TRADEM

[Traian Demetrescu]

Adevărul III (1891) nr. 817, mai 4, p. 2.

NUNTA DE ARGINT

PERSONAGELE:

ROMÎNIA
REGELE

— în ziua de 10 mai —
SCENA I

O cameră largă şi de un aspect trist şi singuratec.

Perdelele lăsate. Pe pereţi, portretele lui Traian şi al marilor domnitori romîni. Pe o măsuţă mică, bustul Daciei, înfăşurat cu un voal negru. Intinsă pe canapea de atlaz albastru, Romînia pare cufundată într-o meditaţie profundă şi dureroasă.

Afară se aud bubuituri de tunuri. In zorii zilei.

ROMÎNIA

Durerea soartei mele,
Subt care tristă zac,
Vai, astăzi împlineşte
Un sfert, un sfert de veac!
Crescut-a-n al meu suflet
Flori negre de dureri,
Podoaba unui suflet
Lipsit de mîngîieri!

(Se întoarce cu ochii către portretele voievozilor.)

Eroi, crescuţi ca brazii
Din tînărul meu sînge,

Priviți la muma voastră,
Cum suferă și plînge!
Streinul ce-i prădează
Și cinste și avere,
Azi își serbează nunta...
Iar muma voastră piere!

(Își acoperă fața în mîini.)

SCENA II

Regele singur, în camera sa de toaletă.

REGELE

(uitîndu-se în oglindă)

Sunt douăzeci și cinci de ani
În fine!
De cînd te sfîșii, Ronînie,
Pe tine!
Și n-a trecut decît un sfert
De veac,
De cînd sunt rege dintr-un biet
Prusac!
Eu i-am luat cît n-a putut
Să-mi dea,
Si tot mai mult să-i iau, să-i iau
Aș vrea!
Am fost german, voi fi german
Și sunt;
O, țară, vitreg mi-este-al tău
Pămînt!

Dacă pe tronu-ți stau cu-așa
Plăcere,
E pentru că tu-mi ești izvor
De-avere!
De-aceea toți acei ce spun
Nu mint,
Că nunta mea de astăzi e
De-argint!

SCENA III

Regele. Romînia

Regele intră cu aer vesel și curtenitor.

REGELE

Iubita mea, la tine vin,
Ca raza dulce de la soare
Pe sînul alb al unui crin...
Și-ți cer cu voce arzătoare:
In brațe-mi vino, fericită,
Ca să-ți șoptesc că ești iubită!
Și încă, iarăși, să-ți pot zice
Că al tău rege e ferice!

(Se apropie de ea.)

ROMINIA

Nu te-apropia, streine!
Vorba ta mi-e o tortură,
Intre mine și-ntre tine
E prăpastie de ură!

In zadar îmi spui cuvinte...
Căci durerea mea reală
Nici chiar ochii tăi nu minte
Şi nici inima-ţi nu-nşală!
Însă tu făcuşi din mine
Un domen de exploatare
Şi durerile-mi cumplite
Pentru tine-s desfătare!
Însă va veni o vreme
Ca din ţară să te-arunce
Fiii mei iubiţi şi sinceri...
Nunta mea va fi atunce!

TRADEM

[Traian Demetrescu]

Adevărul III (1891) nr. 824, mai 11, p. 2.

AL IV-lea PROFIL ÎN CREION [1]

Imberb, cu nasul lung, cu fruntea
Așa de strîmtă cum e rar :
O frunte, însă, foarte demnă
De-un creier sec și prințiar.

Urechile întrec proporții,
Proporții fără de perechi...
Nu e măgar în lumea toată
Să-l egaleze în urechi !

În echipaj cînd stă la stînga,
La stînga unchiului levent[2],

[1] Sub titlurile *Profil în creion* (*Adevărul* III, 1891, nr. 812, apr. 29, p. 2) ; *Al doilea profil în creion* (*ibid.* nr. 819, mai 6, p. 2) ; *Al III-lea profil în creion* (*ibid.* nr. 823, mai 10, p. 2) ; *Al V-lea profil în creion* (*ibid.* nr. 843, mai 31-iun. 1, p. 2) ; Traian Demetrescu a publicat o serie de versuri satirizînd cîteva cunoscute și odioase figuri contemporane.

[2] *levent* — voinic, elegant.

Fumează-obraznic din havană
Ca un gamen [1] impertinent.

Să-nveţe limba romînească
S-a chinuit neîncetat
Şi a ajuns, la urma urmei,
Ca s-o vorbească... prea stricat!

Are-o iluzie, sărmanul —
Cea mai frumoasă, se-nţelege —
El crede că în ţara noastră
O dată o să fie... rege!

Şi unchiului său se zice
Că i-a promis : neapărat,
Atunci cînd va ajunge rege
Tradem va fi şi expulzat!

TRADEM

[Traian Demetrescu]

Adevărul III (1891) nr. 837, mai, 25, p. 2.

[1] *gamen* — ştrengar.

FOTOGRAFII REGALE

Deunăzi, regele cu Friț
La Mandy au pornit voioși
Ca să pozeze !... Nemții noștri
Au aerul că sunt frumoși.

Și regele, cam dupe masă,
La fotograf s-a adresat,
Rostindu-i vorbele acestea,
În dialectul său stricat :

—„La mine scot profil, adică
Numai un ochi și un mustață,
Numai un umăr și-un ureche
Și jumătate nas și față.

Dar dacă scoți pe jumătate,
Eu cred atunci că e dreptate,
La dumnăfoastră, fotograf,
Ca să plătesc pe jumătate.

Nepotul meu pozează-ntreg...
Frumos buiat!... n-ai ce să zici!...
Dar rog: la el, domn fotograf,
Să scoți urechile mai mici."

TRADEM

[Traian Demetrescu]

Adevărul IN (1891) nr. 852, iunie 10, p. 2.

Am auzit — și zvonu-acesta
Se-mprăștie cu mare curs —
Că regele la Moși, deunăzi,
A pronunțat acest discurs :

—„Herrn negustori, la dumnefoastră,
Plăcut la mine ca să vi ;
Regina zis la ea să cumpăr
Un ola și un farfuri !

Dar bîlciul asta forte mare
Ce dumnefoastră ziceți Moși,
La mine azi aduce aminte
Despre iubiții mei strămoși.

Strămoșii mei trăit odată
Prin bîlciuri ca comedianți,
Și la romîni făcut gheșefturi.
Și-au cîștigat mulțimi de sfanți !

Ei învățau maimuț să joace,
Și de la nas scoteà panglici,
Și chiar dresase patru șoreci
Să călărească pe pisici.

Ei înghițeau un sabe lungă
Și cu măsăle rodeau plumb,
În vreme ce un mic paiața
Făcea la toba: bumb! bumb! bumb!

Strămoșii mei la țara voastră
Făcură mult păpușării,
Ei nici visat că eu o dată
Aice rege c-o să fi!...

Ah! bîlciul asta forte mare,
Ce dumnefoastră zieeți Moși,
La mine azi aduce-aminte
Despre iubiții mei strămoși!"

TRADEM

[Traian Demetrescu]

Adevărul III (1891) nr. 854, iun. 13, p. 2.

O FARSĂ RIDICOLĂ

Sunt farse de spirit care plictisesc de la o vreme pe auditori din cauza că se repetă prea des, și sunt farse de spirit. Ce să mai zicem de farsele grosolane, cusute cu ață albă, ca aceea de care vom vorbi mai la vale, farse a căror intrigă e cunoscută și copiilor și celor mai mărginiți oameni!?

Căci astfel de farse există. La noi, de pildă, de 26 de ani pe Dealul Mitropoliei se joacă o asemenea farsă grosolană, ridicolă, al cărei program e următorul:

Un Vodă, Carol Vodă, încunjurat cu mult alai, urcă Dealul Mitropoliei, ducînd cu El toată enorma-I deșertăciune în Camera așa-zisă a reprezentanților nației.

El e eroul zilei, El e persoana principală a farsei. În jurul lui o turmă de maneluci, mai bătrîni și mai tineri, unii nalți, alții scurți, unii blonzi, alții bruneți, unii cu părul negru, alții cu părul alb și alții în doi peri.

Sunt figuranții.

Cortina lipsește; dar la un moment dat acțiunea începe:

— Domnule senatori, domnilor deputați! glăsuiește Personagiul principal în liniștea mormîntală ce-l în-

conjoară. Relațiunile noastre cu puterile străine sunt din cele mai amicale... Țara e fericită a constata că bogăția și prosperitatea generală cresc din an în an. Finanțele merg de minune, administrația s-a îmbunătățit în chip simțitor, marele și micul proprietar trăiesc în cea mai frățească armonie... Guvernul meu vă va prezenta cutare și cutare proiecte de lege, care vor aduce ameliorări considerabile în toate ramurile de activitate și producțiune națională.

Pe cînd *Eroul* glăsuiește, figuranții îl privesc țintă, cu ochii holbați, nu spun o vorbă, bat numai din palme după fiecare frază. În sfîrșit se mîntuie. Eroul încheie :

— Dumnezeu să binecuvinteze lucrările domniilor-voastre.

Salve de aplauze. Cortina se lasă... ba adecă nu, cortină nu este... Eroul apoi se retrage înconjurat de același alai — dar farsa continuă.

Mamelucii figuranți rămîn de se sfătuiesc în absența Personagiului principal și se sfătuiesc să știe ce să-i răspundă. Ei ticluiesc cîteva fraze — o parafrazare servilă a vorbelor rostite de Erou ; fac un proiect de răspuns și-l supun dezbaterei generale, deși toată lumea e de mai înainte sigură că va fi adoptat cu enormă majoritate... Și farsa nu ia sfîrșit decît tîrziu, după trecere de săptămîni și anume după ce figuranții aleg o comisiune dintre dînșii care se duce la Erou acasă și-I citește răspunsul cu pricina.

Găsiți că asta-i o farsă de bun-gust ? Găsiți că nu e destul de ridicolă și că nu poate plictisi îndeajuns pe un om de bun simț ?

Și dacă adăogați că farsa se repetă în fiecare an !...

Anul acesta de pildă, Eroul, nu ca să se laude, a spus mamelucilor ce-I. înconjurau, cum că :

— Căsătoria apropiată a iubitului Meu Nepot, Moştenitorul Tronului, care se va sărbători chiar în cursul anului acestuia, este un eveniment fericit de la care ţara aşteaptă asigurarea viitorului său. Legăturile ce această cununie formează între Casa mea şi Casa ilustră a Marei Britanii şi Irlandei vor întări şi dezvolta relaţiunile amicale, folositoare pentru toţi.

Şi mamelucii, în proiectul lor de răspuns (raportor d. T. Maiorescu), răspund:

— Căsătoria apropiată a Moştenitorului Tronului cu o Principesă din ilustra Casă a Marei Britanii şi Irlandei a produs în întreaga ţară cel mai adînc simţimînt de bucurie.

Eroul farsei a mai zis:

— Primirea strălucită şi cordială ce mi s-a făcut anul acesta în călătoria Mea la Curţile din Londra şi din Viena este o dovadă vie de preţul ce se pune pe amiciţia noastră şi de buna situaţie a statului romîn.

Iar ecoul mamelucilor răspunde:

— Primirea strălucită ce s-a făcut Majestăţei Tale la Curţile din Londra şi din Viena este o dovadă mai mult pentru bunele relaţiuni ce le are statul romîn cu Marile Puteri străine. Aceste relaţiuni sunt un rezultat al politicei de pace şi de ordine ce stăruim a o urma fără şovăire, dar şi fără provocare, ocupaţi precum suntem, de progresul liniştit şi constant al Ţărei în toate ramurile ei de activitate.

Eroul constată că situaţia financiară a ţărei e solidă, înfloritoare, că veniturile cresc, că bugetele se soldează cu escedente şi se vor echilibra şi pe viitor fără impozite noi şi fără resurse extraordinare; apoi că se vor face îmbunătăţiri peste îmbunătăţiri etc.

Iar corul mamelucilor răpunde:

— Situaţia solidă a financelor ţării este un fapt de cea mai mare însemnătate, cu a cărei constatare sun-

tem deprinși de cîțiva ani. Creșterea continuă a veniturilor statului, excedentele rămase în acest an la dispoziția tezaurului, echilibrarea bugetului pe exercițiul viitor cu mijloacele strict normale, fără impozite noi și fără resurse extraordinare, ne dau putința de a realiza îmbunătățirile necesare la diferitele servicii publice ale statului în proporție cu dezvoltarea firească a avuției Țării.

La sfîrșit, se știe, Eroul și-a încheiat rolul cu vorbele :

— Dumnezeu să binecuvinteze lucrările domniilor Voastre.

Tagma mamelucilor, care nu poate să rămîie mai pe jos, drept răspuns zbiară și ea :

— Să trăiți, Majestate !

— Trăiască Majestatea Sa Regina !

— Trăiască Moștenitorul Tronului cu Alteța Sa Regală Princesa Maria !

Iată farsa ! Cum vă pare ?

Atîtea platitudini, atîtea locuri comune, atîtea neadevăruri — și apoi totul așa de burlesc, așa de monoton... nu, e cu neputință să vă placă !

Și cu toate aceste, farsa se repetă în fiecare an, în aceeași ordine, cu aceeași montare, cu același decor, cu aceleași cuvinte, cu aceleași platitudini.

E caraghios !

Și să nu ni se spuie că așa se face pretutindenea, în toate țările constituționale — pentru că asta nu dovedește nimic altăceva, decît că farsa e într-adevăr foarte răspîndită, nicidecum însă că nu e foarte banală și foarte ridicolă.

Eroii și figuranții se schimbă după țări — farsa rămîne aceeași.

La drept vorbind, dacă e ceva care ar trebui înlăturat din uzurile parlamentare, apoi e desigur

această farsă caraghioasă, care consumă săptămîni întregi parlamentelor și sume enorme țărilor.

Deputații și senatorii — dacă într-adevăr de asta le arde — pot vorbi foarte bine despre nevoile mulțimei și fără această mascaradă peste măsură de ridicolă și fără această farsă de cel mai rău gust, pe care lumea s-a obicinuit așa de mult să o privească ca pe un caraghioslic.

IOAN N. ROMAN

Adevărul VI (1892) nr. 1361, nov. 23, p. 1.

LE ROI S'AMUSE[1] !

Vineri, 25 decembrie 1892/6 ianuarie 1893 m. s. regele Carol I va pleca la Sigmaringen, pentru a lua parte la căsătoria nepotului său, care va avea loc marți, 29 decembrie 1892/10 ianuarie 1893.

M. s. va fi însoțit în această călătorie de d-nii L. Catargiu, Al. Lahovary, G. Gr. Cantacuzino, G. Manu, general Vlădescu, maior Istrati, colonel Comăneanu, Dim. Sturza, I. Calenderu, două dame de onoare și alte cîteva persoane.

M. sa și invitații m. sale la nunta nepotului m. sale vor pleca din București cu un tren special, extrem de luxos, comandat înadins pentru această împrejurare la o casă din Germania. Un inginer al căilor ferate a stat o lună de zile în străinătate pînă cînd comanda s-a efectuat. Se zice că pînă acuma nu s-a pomenit undeva în Europa de niște vagoane așa de luxoase. De altmintrelea, după costul lor, cetitorii își pot face o idee de luxul ce trebuie să fie turnat pe ele; șase

[1] *Regele se distrează* (fr.), titlul unei celebre piese de Victor Hugo.

sau șapte vagoane — nu știm bine numărul lor — *400.000 de lei!*

Se pare că m. sa își iubește mult nepotul, deoarece luxul de a se duce pînă la Sigmaringen împreună cu invitații săi și a se întoarce cu ei, după nuntă, de la Sigmaringen în țară, în niște vagoane speciale care costă 400.000 lei, nu i s-a părut de ajuns. Sunt cîteva zile de cînd pe peronul Gării de Nord se lucrează la improvizarea unui salon de lemn, în care tinerii căsătoriți urmează să fie întîmpinați la venirea lor în țară. Acest salon și decorarea lui costă la *100.000 de lei.*

Pe lîngă acestea se mai fac și multe alte pregătiri, al căror cost se cifrează de asemenea cu sutele de mii.

Pînă acum n-ar fi nimic.

Căsătoria tînărului Ferdinand e un act cu natură de totul privată, o căsătorie ca toate căsătoriile. De și d. L. Catargiu l-a declarat de moștenitor al tronului, noi avem încă iluzia că tînărul Ferdinand — căruia-i dorim toate fericirile în căsătorie — nu va avea nici timp îndeajuns și nici împrejurări favorabile pentru ca să urce treptele tronului Romîniei. Noi credem că dinastia și în genere regalitatea, e destul de impopulară, ca să se mai poată mănținea multă vreme. Asupra întregului continent alte curente suflă. Monarhiile sunt pretutindenea pe ducă. Fastul de care se încunjoară și izolarea monarhilor într-o atmosferă mai mult sau mai puțin mistică nu slujesc decît să-i înstrăineze mai mult de popoare. Monarhia e o formă înapoiată, un anacronism — și lumea merge înainte.

Dar dacă aceste sunt chestii de credință și convingere, rămîne deocamdată un fapt bine stabilit: întrucît tînărul Ferdinand nu are nici un rol în țara asta, decît doar acel de *viitor* și *problematic* moștenitor al tronului — ceea ce nu însemnează nimic, nunta sa e

o nuntă ca toate nunțile, care pe noi, ca țară, ne interesează mai puțin decît ivirea unei comete în nesfîrșitul spațiului albastru. Și fiind un act cu totul privat — libere familiile tinerilor căsătoriți să se înconjoare la această ocaziune, solemnă pentru ele, de musafirii ce le convin — liber și m. s. regele Carol I, ca unchi al mirelui, să invite și să ia cu sine pe d. I. Calenderu și pe d. Lascar Catargiu, pe d. maior Istrati și pe d. A. Lahovary, în sfîrșit pe cine-i place — liber m. sa să-și comande vagoane speciale, să trimeată cu o lună înainte un inginer, care să supravegheze esecutarea lor, să improvizeze tot soiul de saloane de recepție, să facă chiar un coridor de cristal de la gară pînă la palat, în vederea sosirei în țară a tinerilor gospodăriți. Și m. sa poate face toate aceste, căci m. sa e om bogat, om cu dare de mînă.

Ei bine, m. sa regele Carol I a ținut să-și arate toată arama și în această împrejurare !

N-a fost destul că a făcut presiuni asupra miniștrilor și aceștia asupra majorităților parlamentare ca să voteze pentru tînărul Ferdinand 300.000 de lei pe an, dotație — acuma *toate cheltuielile de voiaj cu prilejul nunței și toate pregătirile ce se fac în vederea sosirei însurăților în țară se fac tot pe socoteala bugetului țărei.*

Diurna ce s-a plătit inginerului care a supravegheat efectuarea vagoanelor regale a plătit-o direcția generală a căilor ferate ; acele 400.000 de lei, la care se evaluează prețul lor, sunt plătiți de aceeași direcțiune ; lucrările ce au început a se face pe peronul Gărei de Nord și care se vor urca la 100.000 lei privesc de asemenea pe direcțiunea căilor ferate; mai mult, s-au prevăzut *37.000 de lei* pentru ducerea și *37.000 de lei* pentru întoarcerea regalilor nuntași—în totul *74.000 de lei.*

Direcțiunea căilor ferate a întrebat la Palat pe cine

privesc cheltuielele şi de la Palat s-a răspuns direcţiunei că cheltuielele o privesc pe ea.

Să mai stăruim asupra faptului? Să-l mai calificăm?...

Dar la ce?...

Să facem însă, *grosso modo,* o scurtă socoteală de cît ne costă iubita şi adorata noastră dinastie, numai în cursul acestui an:

	Lei
Lista civilă a regelui	1.850.185
Venitul domeniului, aproximativ	3.500.000
Dotaţiunea lui Ferdinand	300.000
Vagoanele regale	400.000
Salonul de la Gara de Nord	100.000
Voiajul oaspeţilor regali	74.000
Tava Primăriei Capitalei	20.000
Ceea ce face un total de	*6.244.185*

Adecă *şase milioane, două sute patruzeci şi patru de mii o sută optzeci şi cinci lei noi.*

Pe lîngă aceştia trebuie să mai adăugăm:

	Lei
Diadema	180.000
Palatul de la Iaşi	300.000
Total	*480.000*

Adecă în cursul acestui an şi numai pînă acuma, dinastia ne costă *şase milioane, şapte sute douăzeci şi patru de mii, o sută optzeci şi cinci de lei.*

Bogată şi prosperă trebuie să fie ţara romînească! Dar oricît de bogată şi de prosperă, m. s. regele — sacul acesta fără fund — n-o să se mai satură? Cînd o să-ţi fie de ajuns, majestate?

IOAN N. ROMAN

Adevărul VI (1892) nr. 1392, dec. 24, p. 1.

NUNTA ENGLITEREI CU ROMÎNIA

(Prin fir telegrafic)

Prințul Ferdinand era în uniformă de vînător. El a îmbrățișat cu dragoste logodnica sa, care avea aerul cel mai plăcut și cel mai vesel...

(AGENȚIA ROMÎNĂ)

Îmi este cu neputință să descriu ce s-a petrecut la Sigmaringen cu ocazia sosirei a. s. r. Principelui Ferdinand de Romînia. Era grandios și pana mea se refuză, ca să zic așa, să aștearnă cu cerneală violetă sentimentele ce însufleteau în acele momente solemne pe toți asistenții.

Curțile regale și imperiale tresăreau de o dulce emoțiune, doamnele din suită palpitau, înșiși caii jandarmilor, cu lacrămi de recunoștință în ochi, nechezau, într-un mod solemn.

Cînd prințul Ferdinand se coborî din vagon, princesa Maria se aruncă în brațele lui.

— Ah! exclamă prințul, în fine te revăd, angel dulce al vieței mele!

— Fried'l!...

Atîta putu să exclame blînda copilă — și în geana sa luci o lacrimă.

— Da' amu și-o găsit aiștia de hîrjoană? În fața lumei? Irra! Mai lăsați zbengu, plozilor! mormăi bătrînul Lascăr Catargiu, pe fruntea căruia se zăreau cărți sinistre.

Iar în fund, generalul Manu exclamă cu o voce în care regretul cel mai sincer vorbea :

— Dacă nu e puterință, ce mai chichirez gîlceava ?

Un moment și trăsurile porniră ducînd în sînul lor perechile fericite.

Mulțimea care se adunase într-un mod considerabil — erau peste cinci regimente de soldați — începu a striga din adîncul plămînilor :

— *Hoch*[1] *!*

La auzul acestui cuvînt, toate capetele se descoperiră. Singur Lascăr Catargiu, întorcîndu-se cu fața spre mulțime, începu a amenința cu pumnul :

— Da' ci-i, bre ? Ați turbat amu ? Ne luați cu ho ? Ho vouă, șuilor, bezmeticilor, nemți cu coadă ! Păcat că n-am adus pe Teleman cu mine, că v-arăta el vouă !

— Cîinii latră, caravana trece ! strigă Alexandru Lahovary, cu un gest disprețuitor, care făcu să înghețe zîmbetul pe urechile regalului mire.

Iar d. Mitiță Sturza, rănit în tot ce poate avea omul mai patriotic, începu refrenul cunoscut :

Neamț c....urajos
Lasă pușca jos !

Dar caii mergeau înainte, fericiți de a trage pe tinerile perechi răsturnate în trăsură...

Cînd ajunseră la poarta castelului, tunurile începură să bubuie. Imediat a. s. r. își închise urechile în formă de *abatjour*. Numai generalul Manu, după ce făcu o inspecție minuțioasă pantalonilor săi istorici, esclamă cu un gest martial :

— Aceste tunuri nu mă pot înspăimînta. Ele sunt oarbe !

---

[1] *Trăiască !* (germ.)

La poarta castelului o bandă de lăutari romîni, sub conducerea vestitului Stănică Bîrlează, începu a înționa tradiționalul cîntec de nuntă :

S-a suit mireasa-n prun
Sus nune, sus,
Și i-a dat un țep...

La auzul acestui cîntec, în care și cel mai aprig antidinastic ar fi putut vedea unirea Romîniei cu Anglia, toți izbucniră în lacrămi.

— Plîngeți, copii, strigă regele Carol, că lacrimile te mai ușurează !

— Ba, sire, întrerupse generalul Manu, pe mine nu mă ușurează numai lacrimile...

. . . . . .

Peste o oră, potopul de lacrămi inundă totul... Cînd veniră măturătorii Primăriei, înarmați cu lighenele necesare, ei nu găsiră decît o mare de apă, în mijlocul căreia numai urechile a.s.r. pluteau ca un *memento*[1] regalo-imperial, părînd a zice tuturor :

— Trecătorule, mergi de spune la Sparta[2] că ne-am udat de emoțiune !

KINDERFUS

[Anton Bacalbașa]

Adevărul VI (1893) nr. 1399, ian. 3, p. 2.

---

[1] *memento* — însemnare spre aducere-aminte (lat.).

[2] „Trecătorule, mergi de spune la Sparta că noi am murit aci pentru legile ei", inscripție săpată pe stînca de la Termopile în amintirea eroicului sacrificiu al celor 300 de soldați spartani în frunte cu Leonidas, care au căzut pînă la unul apărînd strîmtoarea împotriva năvălitorilor perși (480 î.e.n.).

DOVEZILE

Nu e nevoie să o mai amintim : cetitorii noştri ştiu foarte bine că ţara romînească e o ţară fericită, mai ales de o vreme încoace.

Cîtă fericire n-a simţit ea numai atunci, cînd din prisosul ei a putut să înzestreze pe „copilul Romîniei" ! Mamele nu cunosc o mulţumire sufletească mai mare decît aceea de a-şi vedea copiii căpătuiţi, de a nu-i şti lăsaţi pe drumuri, la voia întîmplărei ; şi dat fiind că tînărul Ferdinand de Hohenzollern e copilul legitim al Romîniei ; şi dat fiind mai departe că copilul Romîniei ar fi rămas literalminte muritor de foame cu un unchi strîmtorat de nevoi cum e m. s. regele Carol I (al căruia venit anual numai de vreo cinci-şase milioane nu-i permite sacrificiul de a mai hrăni un suflet de creştin pe lîngă el) ; date fiind acestea, e uşor de înţeles pentru ce „ţara-mumă" s-a simţit atît de fericită cînd reprezentanţii ei s-au gîndit la copilul ei şi i-au hărăzit un bagatel de 300.000 de lei pe an !

A mai spune ce fericită s-a simţit ţara în urmă, cînd

tînărul Ferdinand de Hohenzollern s-a însurat cu d-șoara Maria de Edimbourg, este a presupune că cetitorii nu cunosc bucuria și mîndria mamelor cînd sunt soacre-mari și... este a presupune că ei au uitat vorbele de mai dăunăzi ale *Timpului*:

„Din creștetul Carpaților pînă la țărmurile Mării Negre, toți romînii strigă într-un glas: Să trăiască mirii Romîniei!"

Dar noi nu voim să ne facem o aseminea opinie de cetitorii noștri. Dimpotrivă, noi ne închipuim — și suntem siguri că nu ne înșelăm cînd ne închipuim — că ei cunosc totul, înțeleg totul și n-au uitat nimic. Și de aceea nici nu scriem aceste rînduri pentru a constata încă o dată, alăturea cu *L'indépendance roumaine*, că, atunci cînd e vorba de căsătoria tînărului Ferdinand cu domnișoara Maria de Edimbourg, *„țara întreagă, mîndră și fericită, participă prin cugetare la această sărbătoare care este pentru noi o mare sărbătoare națională"*.

Nu, ferească Dumnezeu! Acesta e deja un punt cîștigat de ziarele guvernamentale și a mai stărui, în principiu, asupra lui, ar fi a sparge geamuri sparte.

Scriem aceste rînduri cu alt scop, cu scopul de a *demonstra cu fapte* cîtă dreptate aveam cînd spuneam la 31 decembrie 1892 că, contrar tuturor închipuirilor ce ar putea să aibă loc, *„țara asta troienită și bătuta de vînturi nu e nicidecum întristată; din contră, ea e veselă, ca e în sărbătoare. Bordeiele și colibele țăranilor, acoperite de nămeți uriași, ascund în ele niște ființe peste măsură de fericite, niște ființe care stau și benchetuiesc și trimet pe vînturi [...]* [1] *la București, în*

[1] Text corupt.

redacțiile ziarelor [...] [1] *fel de fel de strigăte de bucurie, de fericire și de transport."*

Și iarăși scriem aceste rînduri *pentru a demonstra cu fapte* cîtă dreptate aveam cînd cu aceeași ocazie ziceam că *„sutele de vlăstare ale imperiului roman — ca să ne servim de o expresie colorată a* Timpului *pentru a designa pe romîni — sutele de nenorociți cari s-au găsit și se găsesc morți pe strade și pe drumuri, înghețați lemn și acoperiți de zăpadă, aceste sute de odrasle ale unui neam atît de strălucit și-au dat duhul numai și numai din pricina prea marelui entuziasm cășunat de căsătoria tînărului Ferdinand de Hohenzollern cu domnișoara Maria de Edimbourg".*

Aceste afirmațiuni *trebuiesc dovedite,* mai ales că s-ar putea găsi și oameni necredincioși cari să stea la îndoială — și noi tocmai *dovezile* voim să le aducem în articolul de față.

În ziua de 30 decembrie 1892 — în aceeași zi cînd *Timpul* și *L'indépendance* ne încredințau că toată țara, din creștetul Carpaților pînă la Marea Neagră, strigă ca un singur om: „să trăiască mirii Romîniei!", ziarele din Capitală publicau următoarea notiță:

„În ziua de 24 decembrie, în ajunul Crăciunului, șase tineri au plecat din București, spre a se duce la părinții lor din comuna Domnești-Călțuna, plasa Sabaru, județul Ilfov. Fiind apucați de viscol pe drum, patru din ei au fost acoperiți de zăpadă și au murit."

Ziarul *La patrie* de ieri publică următoarea notiță:

„Cadavrele celor optsprezece morți de frig *a căror identitate n-a putut fi stabilită au fost depuse la morga din București."*

Ziarul *Galații,* într-un număr trecut, publică următoarea notiță:

---

[1] Text corupt.

„Sîmbătă noaptea, la 26 decembrie, un sergent-major care plecase din stația Barboși la circiuma de sub mal, spre a cumpăra tutun, a fost devorat de lupi pe drum, *deși distanța de la stație pînă la circiumă este foarte mică.* S-au găsit a doua zi bucăți din mantaua nenorocitului, între care mînecile, purtînd galoane, și bucăți din cizme."

Același ziar publică următoarele:

„Din cauza frigului s-au întîmplat mulțime de accidente(?). Așa, în noaptea de 26-27 decembrie vreo 25 de gardiști de noapte au fost găsiți înghețați și au fost duși într-o stare de nesimțire la spital. *Ni se mai semnalează cazuri de oameni înghețați pe drum."*

Tot *Galații* află că

„...la o depărtare de 900 m. de fortificațiile orașului Focșani trei soldați au fost găsiți înghețați de frig".

La rîndul său, *Ecoul Moldovei* din Iași ne aduce următoarea știre:

„Cantitatea mare de omăt ce a căzut în țară a întrerupt trenurile în diferite puncte. Întîrzierea ce s-a făcut cu punerea lor în circulație se datorește insuficienței brațelor pentru a răzbate cu curățirea liniilor. S-au întrebuințat de astă dată și soldați, însă, din nenorocire, fiind rău îmbrăcați, o mare parte din ei aflăm că au căzut bolnavi și că spitalurile sunt pline deja, *din cauza acestei imprudente măsuri de a-i pune la lucru pe cîmpuri și pe un ger așa de cumplit ce domnește pretutindeni."*

Ziarele guvernamentale înregistrează parte din aceste „accidente" (!) Așa *Timpul* — însuși *Timpul!* — în numărul său de azi, pe pag. II, la „Întîmplări", sub titlul: *Patru oameni îngropați sub zăpadă,* publică următoarea comunicare ce i se face din Tecuci:

„Înainte de Crăciun, preotul Udriș, din comuna Mîndrești, trimesese pe un servitor al său cu sania la

Tecuci ca să-i aducă acasă băiatul, un copil de 14 ani, elev la gimnaziul din Tecuci. Deodată cu acești doi au mai plecat din Tecuci, tot cu acea sanie, alți doi locuitori mîndreșteni. Pe drum însă i-a cuprins viscolul atît de rău, încît n-au mai ajuns la Mîndrești. *Preotul, desperat că nu-i mai sosea acasă copilul, a pornit cercetări* și tocmai după cinci zile au fost găsiți cei patru nenorociți, îngropați sub zăpadă."

Iar pe pag. III, la „Ultimele informații", îndată după anunțul decorațiilor cu care a fost împodobit pieptul marelui patriot Lascăr Catargiu pe la curțile streine, pe unde a dus știre despre fericirea țărei pentru noua căsnicie întemeiată zilele trecute la Sigmaringen, și ceva mai înainte de înserarea listei a doua a darurilor de nuntă primite de noii gospodăriți, *Timpul* publică două informații.

Iată întîia :

„Suntem informați că azi-noapte au murit în Capitală, de frig, vreo șase persoane, *printre care un sergent de oraș."*

Iată a doua :

„În ziua de 25 decembrie s-au găsit morți *pe moșia Buturugari din județul Vlașca, în o magazie de scînduri,* ciobanul Ion Procopie, *în vîrstă de 65 de ani, de loc din Pîngărești,* și nepotul său Nicolae Ion Persioca, *în vîrstă de 14 ani, și peste 50 de oi și capre. Pe cîmp s-au găsit încă 66 oi moarte și doi cai."*

Se semnalează și în alte județe încă asemenea nenorociri.

Să mai citîm ?... Dar nu s-ar mai isprăvi, pentru că mai toate ziarele din țară ne aduc astfel de știri. *Timpul* și *L'indépendance* le înregistrează și ele ca fapte diverse — și de bună seamă ca *dovezi că țara e fericită* de căsătoria copilului ei Ferdinand cu domnișoara Maria de Edimbourg, ca *dovezi* că, în ferici-

rea ei, țara strigă ca un singur om, din creștetul Carpaților pînă la Marea Neagră : „Să trăiască mirii Romînici !“ Cele 18 cadavre ale unor necunoscuți duse la morga din București ; cei patru tineri acoperiți de zăpadă pe cînd se duceau să petreacă sărbătorile în sînul familiilor lor ; cei 25 de sergenți de punct degerați la Galați ; soldații degerați de la Iași cari au umplut spitalele și toți ceilalți morți și chiar și sergentul-major din gura lupului au strigat înainte de a închide ochii pentru vecie : „Să trăiască mirii Romîniei !“

O, caraghioși nemernici ! Țara e fericită, țara e mîndră, țara e în sărbătoare ! Dar pentru ce ar fi fericită țara, pentru ce ar fi mîndră, pentru ce ar fi în sărbătoare ? Nu cumva pentru că bietul romîn a ajuns să nu mai aibă zi bună, nici casa lui, nici masa lui și nici o nădejde ? Nu cumva pentru că în fiecare an i se cer noi biruri, noi sarcine și noi havalele [1] îl apasă ?

Dacă este cineva fericit în țara asta, apoi acela e desigur regele Carol I și familia lui, tînărul Ferdinand și soția lui — și toată cohorta lingușitorilor lor, cari găsesc că țara e fericită ori de cîte ori se găsesc ei la putere și că e nefericită ori de cîte ori sunt îndepărtați de la sacul cu grăunțe. Ei da, ei sunt într-adevăr fericiți.

Dar țara nu se rezumă în aceste ipochimene. Și țara cea mare și cea adevărată e așa de bîntuită de nevoi, de sărăcie și de toate mizeriile imaginabile, încît adevărul e că nu numai nu se entuziasmează de nunta tînărului Ferdinand, dar e de mirare cum mai are răbdarea de a suporta regimul de asuprire, de despoiare și de minciună care o stăpînește și care de o vreme așa de îndelungată hotărăște *despre ea, fără ea.*

Va veni o dată și ziua cînd țara va fi fericită și în

[1] *havalea* — angara, podvadă.

sărbătoare. Dar ziua aceea va fi cînd ea va fi stăpînă pe voinţa ei şi cînd linguşitorii de astăzi şi trîntorii cari trăiesc din minciună şi înşelătorie vor fi puşi la locul lor.

Căci toate au o margină — şi margină va avea şi răbdarea cu care ţara sufere pe toţi trîntorii să o despoaie şi pe toţi linguşitorii să-şi bată joc de ea, în numele ei.

IOAN N. ROMAN

Adevărul VI (1893) nr. 1402, ian. 6, p. 1.

CAROL I

Carol I de Hohenzollern
E suveran foarte vestit,
Dar nu ca general rezbelnic,
Ci ca un om foarte zgîrcit.
El e un rege cum nu-s alţii ;
Căci cînd atîţia suverani
Caută glorie, renume,
El caută să facă bani.

Carol I n-a avut parte
De vreo podoabă naturală,
Dar are-n schimb o calitate
Care-a ajuns proverbială :
Căci e ştiut acum că haine
Pe care o dată le-a purtat,
Le-ntoarce şi le poartă iarăşi
Şi-apoi le vinde la mezat.

În ziua cea de judecată,
Cînd faţă-n cer cu Domnul sfînt,

Va fi-ntrebat şi Hohenzollern:
„Ce ai făcut pe acest pământ?“
El va răspunde sus şi tare:
— „Am fost brînzar şi postăvar,
Şi-am desfăcut haine cîrpite,
Şi-am fost un iscusit samsar“.

VICTOR

Adevărul VI (1893) nr. 1406, ian. 11, p. 3.

D-LUI FERDINAND HOHENZOLLERN

DE PROFESIE
VINĂTOR DE COROANA

Închipuieşte-ţi, mă rog, tinere, că din pricina d-tale am comis un păcat, o greşeală de neiertat la un ziarist : am desfasonat estetica paginei, pentru a-ţi pune un titlu mai mult sau mai puţin complect, o adresă mai clară, pentru ca scrisoarea să ajungă la destinaţie, iar lumea să ştie cu cine am onoarea de a mă întreţine.

Dacă nu luam aceste măsuri şi scriam pe adresă numai „d-lui Ferdinand", mă expuneam la întrebări indiscrete din partea cititorilor : unii mi-ar fi cerut explicaţii, alţii m-ar fi acuzat de lipsă de bună creştere pentru că stau de vorbă cu caretaşii în prima coloană a *Adevărului*. Căci trebuie să ştii, domnule prinţ, mai mult sau mai puţin moştenitor, că la noi Ferdinand e un nume răspîndit mai ales printre caretaşii compatrioţi cu d-ta şi a ajuns a fi luat drept un titlu în loc de nume : cînd ai zis Ferdinand, ai zis caretaş, după cum cînd ai zis Carol, ai zis cămătar.

Dar, la urma urmei, ce te privesc pe d-ta toate aceste lămuriri care nu te vor face mai priceput în ale gazetelor, ca şi în ale romînului obiceiuri.

Scopul scrisoarei de față este de a-ți da cîteva sfaturi prietenești, de a-ți deschide ochii asupra unor lucruri și împrejurări pe cari cei din jurul d-tale ți le ascund, fie pentru că au interes s-o facă, fie pentru că se tem să ți le spuie, pentru ca să nu-ți strice chefu l de pe acuma și să te facă să slăbești de necaz, tocmai astăzi, cînd ai nevoie de toată vigoarea tinereței.

Vezi d-ta, nu mai trăim în Evul Mediu, eu nu sunt vrun cardinal, nici măcar un episcop catolic și d-ta ești așa de departe de a fi fiul regelui Franței, după cum eu sunt departe de Bossuet; ei bine, cu toate aceste deosebiri de date și situații, ceea ce scriu aici este *ad usum Delphini,* deși, precum ți-am spus, ești departe de a fi, în ierarhia regală, un delfin[1]; cel mult, dacă ne-am servi la comparație tot de animalele acvatice, ai putea trece drept un caras, adică o caracudă minusculă, în lumea peștilor monarhici.

Dacă nu știi însă ce vrea să zică a scrie *ad usum Delphini,* întreabă pe Păun, care a luat destule parale ca să te învețe și tot n-a făcut nici o ispravă. Pînă să ajungi la dînsul, îți voi spune că aceasta însemnează în educația prinților a le pune la dispoziție numai acele cunoștinți cari pot fi de folos acestor nobili elevi, a le ascunde părțile slabe ale monarhiei. Eu, fiindcă nu am a face cu un delfin, pot să răstorn lucrurile și să-ți spun tocmai ceea ce curtezanii nu vor să-ți arate.

Și acum să venim la chestie. Trebuie să știi, domnule maior de vînători, că te-am urmat mai alaltăieri, pe cînd te întorceai de la cazarmă pe jos, de la teatru și pînă la locuința d-tale și, cu acest prilej, am putut

---

[1] *delfin* — titlu pe care îl purta odinioară moștenitorul tronului Franței.

să te studiez aproape bine. Știi după ce te-am studiat? După ceafă, după manta și după umblet; de urechi nu mai vorbesc.

Ei bine, am rămas indignat de două lucruri; întîi de faptul că maiorul Cocea, fostul d-tale superior, în orice caz un militar mai vechi și mai priceput decît primul comandant al batalionului d-tale, nu ți-a explicat că distanța între d-voastră amîndoi, cînd mergeți pe stradă, trebuie să fie cel puțin de zece metri și te lasă numai cu cinci pași înaintea sa. La dracu! Un strein ar putea crede că maiorul Cocea e vrun lacheu al curții d-tale și înțelegi bine că aceasta te-ar compromite în ochii Europei; cum să admiți d-ta lachei romîni la curtea d-tale?

Al doilea fapt, de care am fost și mai indignat și mai revoltat, a fost purtarea trecătorilor pe stradă față cu d-ta. Bine, domnule, acești romîni sunt buni de bătut la scară! Trec pe stradă, văd doi maiori de vînători, unul înainte și altul în urmă; unul tînăr, nalt, blond, stîngaci și altul scund, brun, plictisit, și nu înțeleg că cel dintîi e nepotul regelui, plătit cu leafă de 300.000 lei pe an de dînșii, cu soldă de maior plătită tot de dînșii, și că regula cea mai elementară de bună-cuviință le impune ca să salute pe un tînăr care, la vîrsta asta fragedă, cîștigă deja atîtea parale fără să muncească și care aspiră să moștenească mai mult sau mai puțin o coroană; un asemenea tînăr merită tot respectul național de care e cineva capabil. Vei vroi poate să fii indulgent cu romînii și să-i ierți pentru că nu ți-e scris pe frunte că ești prinț și nepot al regelui, așa că nu poate să te cunoască oricine la prima vedere; ei, lasă-mă dracului, nene prințule! Dacă pe frunte nu ți-e scris, dar după urechi nimeni nu poate să se înșele: urechile d-tale te desemnează chiar vederei unui

orb şi a nu te recunoaşte după acest semn de distincţie este a comite o crimă de „les-majestate“ căci urechile sunt majestatea d-tale.

De altfel am văzut că d-ta, îndată ce te ghiontesţe unul pe stradă fără să te salute, te opreşti, îl măsori din cap pînă în picioare şi porneşti iar. Această purtare a d-tale îţi face onoare şi, fiindcă măsurătoarea pe care o faci astfel se repetă mai la fiecare pas, eu te-aş sfătui să umbli mai des pe jos şi vei cîştiga moraliceşte: tot măsurînd mereu, vei ajunge inginer fără voie şi aceasta-ţi va putea fi de folos în vremuri de restrişte.

Am zis că te-am studiat după ceafă, după manta şi după umblet.

Ceafa d-tale e foarte ţeapănă şi dovedeşte multă mîndrie; în acelaşi timp dovedeşte că ţeasta pe care ea o sprijină nu-i prea grea, prea încărcată. Aceasta e o calitate de nepreţuit: un prinţ ca d-ta nu trebuie să aibă mult bagaj într-o ţară ingrată ca Romînia.

Mantaua d-tale scurtă şi strîmtă în spate e de un bun augur pentru viitor. Ea dovedeşte că nu eşti risipitor cu banii pe care îi iei de la noi şi aceasta poate să-ţi servească de minune într-un viitor mai mult sau mai puţin apropiat, avînd în vedere că nimic nu e statornic în lumea asta. Fă economie, domnule prinţ; cine ştie ce se poate întîmpla mîine?

În sfîrşit, umbletul d-tale grăbit şi poticnelile d-tale dovedesc că picioarele îţi sunt tot aşa de bine dezvoltate ca şi capul. Şi aceasta este o calitate preţioasă pentru un viitor zaraf la Düsseldorf. Eşti făcut pentru a sta pe scaun la zărăfie.

Şi acum, după ce ţi-am spus cîteva lucruri pe care — cu spiritul d-tale pătrunzător — e cu neputinţă să nu le pricepi, dă-mi voie să închei cu un sfat prietenesc:

Domnule Ferdinand! Vînătoarea e totdauna un lucru nesigur, fie că umbli după iepuri, fie că umbli după o coroană. Apucă-te de altceva mai sigur: învață comptabilitatea. Unchiul d-tale va avea nevoie de un contabil de încredere la viitoarea sa casă de bancă din Düsseldorf. E o carieră foarte onorabilă și care nu te expune mojiciei unui popor oriental ca al nostru!

Cu toată stima cuvenită

UN TRECĂTOR

Adevărul VI (1893) nr. 1473, mart. 22, p. 1.

MAJESTATE!

Guvernul și corpurile legiuitoare sunt ale majestății tale, după cum tot ale majestății tale sunt apanagiile, nepotul majestății tale, armata romînă, castelul Peleș, justiția, tunica și chipiul majestății tale.

Guvernul majestății tale însă, înainte de a fi guvern, fusese opoziție și pe timpul acela luase o mulțime de angajamente față cu majestatea sa poporul, între altele: că o să înceteze lucrările pentru continuarea fortificațiilor; că o să restituie țărei cele douăsprezece moșii care formează apanagiul majestății tale; că o să introducă pentru întîia oară în țara asta o eră cinstită în administrație, o largă și deplină libertate în esercițiul drepturilor cetățenești.

Guvernul majestății tale însă și cei care formează corpurile legiuitoare ale majestății tale nu s-au ținut de nici unul din angajamentele luate față cu majestatea sa poporul și n-au realizat nici una din promisiunile solemne ce i-au făcut.

Pentru continuarea fortificațiilor au votat credite noi de zeci și sute de milioane; de apanagiile majestății tale nu s-au atins, ba încă au mai votat nepotului majestății tale un plocon de 300 de mii de lei pe an,

așa încît în loc de un rege — care era prea mult — ne-au făcut să avem doi regi, amîndoi salariați, deși unul nu are nici un rol deocamdată în guvernarea țării, cum nădăjduim că nici pe viitor nu va avea ; eră nouă și cinstită în administrație n-au introdus, afară doar dacă acea eră nouă și cinstită însemnează jafurile și asasinatele care se fac pretutindenea ca în pădurea Vlăsiei ; o largă și deplină libertate în exercițiul drepturilor sale n-au dat cetățeanului, ci au falșificat alegerile, au lovit în presă și au asediat cu bătăuși, cu poliție și cu armată întrunirile publice ; într-un cuvînt guvernul majestății tale și-a călcat sistematic toate angajamentele luate față cu majestatea sa poporul, bătîndu-și joc de toate așteptările sale.

Guvernul majestății tale, lingușindu-te, făcîndu-ți trenuri special-regale și parade ridicole, dar costisitoare, în cele mai neînsemnate ocaziuni și dîndu-ți cu o mînă largă și generoasă, ca din punga lui particulară, tot ce i-ai cerut pentru majestatea ta și pentru scumpul majestății tale nepot, a căutat să se puie bine cu majestatea ta.

Din nenorocire însă pentru el, în aceeași măsură în care s-a pus bine cu majestatea ta, guvernul majestății tale s-a pus rău cu majestatea sa poporul.

Cînd l-a dezbrăcat de drepturile sale sfinte și imprescriptibile și cînd a încercat să introducă și să întemeieze tirania fățișă, tirania legală, majestatea sa poporul a privit cu ironie la guvernul majestății tale ; dar cînd l-a pus să ducă și cheltuielele acestei tiranii legale, cu prețul loviri comerțului, desființării industriei și împovărării de taxe a pînei de toate zilele, majestatea sa poporul a dat guvernului majestății tale o dovadă elocuentă că nu e atît de imbecil pe cît l-a socotit, încît să se învoiască a plăti și prețul lanțurilor în care urmează să fie încătușat !

Din toate unghiurile țării, cetățenii au trimis proteste corpurilor legiuitoare ale majestății tale în contra legei maximului prezentată de guvernul majestății tale; iar cetățenii Capitalei au arătat pe cheiul Dîmboviței în ziua de 5 aprilie cam ce fel de primire ar face țara întreagă guvernului majestății tale, dacă ar risca să facă o plimbare prin țară.

Din momentul acela, guvernul majestății tale, care nici nu voiește să audă de *țara reală*, a adus pe Dealul Mitropoliei *țara regală* și legiferează între baionete.

Corpurile legiuitoare ale majestății tale s-au transformat în niște adevărate grajduri, unde voacea celor cîtorva reprezentanți ai națiunei, cari au pătruns ca prin minune în Parlament, stîlciți de ciomege și mînjiți de chinoros, voacea acestor cîtorva reprezentanți ai națiunei e înăbușită de țipetele și zbieretele sălbatece ale reprezentanților majestății tale, de injuriile lor triviale, care ar dezonora circiumile și cafenelele și de care chiar vizitiii majestății tale s-ar scandaliza și ar roși.

Iar armata pe care majestatea sa poporul o întreține pentru a-l apăra de dușmanii dinafară s-a transformat în mîinile guvernului majestății tale într-un instrument de terorizare a cetățenilor, într-o bandă pentru asasinarea poporului.

Majestate! O asemenea stare de lucruri nu poate să dăinuiască multă vreme.

Dacă majestatea sa poporul își îndreaptă astăzi protestele, scuipatul și loviturile sale în contra miniștrilor și deputaților majestății tale, mîne el le va îndrepta în contra aceluia care-i impune acești miniștri și acești deputați, fabricîndu-și el guverne personale și corpuri legiuitoare de contrafacere.

In loc de a mai avea de-a face cu slugile, s-ar putea foarte bine ca poporul să-și aducă aminte de stăpîn!

Şi în ziua aceea s-ar putea iarăşi foarte bine, majestate, ca armata să-şi aducă aminte că menirea ei nu e să asasineze poporul, că, dimpotrivă, ea e o instituţie a poporului înainte de a fi a majestăţei tale!

Majestate! Trimete-ţi la plimbare miniştrii şi corpurile legiuitoare!

IOAN N. ROMAN

Adevărul VI (1893) nr. 1492, apr. 12, p. 1.

IMNUL REGAL

Cuvinte de *Rion* — muzica de *Ed. A. Hübsch*

Trăiască Regele
In brînză şi postav,
De aur iubitor
Şi jupitor de ţară !

Fie bun,
Excelent, ceprezar
Fie-n veci
Norocos cămătar !

O, Doamne sfinte,
Ceresc părinte,
Susţine-ne cu fală
Taraba regală !

*

Trăiască tronul lui,
Cît ţine apa-n ciur !
Gheşeftmaher vestit,
Cu mare falnic nume,

Fie bun
Fabricant şi isteţ,
Fie-n veci
Iscusit precupeţ !

O, Doamne sfinte,
Ceresc părinte,
Susţine-ne cu fală
Taraba regală !

[Raicu Ionescu-Rion]

Adevărul VI (1893) nr. 1518, mai 10-11, p. 2.

URECHILA MOŞTENITOR[1]

A fost odată un împărat. Şi împăratul ăsta era calic, de mama focului. Îşi întorcea chipiul pe dos cînd se învechea, făcea negoţ de brînză şi de unt proaspăt, aducea pînă şi vaxul de ciubote de la Viana, pentru că acolo era mai ieftin şi transportul nu-i ţinea nici o

---

[1] Reprodus după *Facla* IV (1913) pp. 252-254, unde a apărut cu supratitlul: *Anton Bacalbaşa despre dotaţia lui Cărluţă* şi precedat de următoarea notă a redacţiei: „Cu prilejul dotaţiei prinţului Ferdinand, defunctul Anton Bacalbaşa a publicat, în *Adevărul*, sub iscălitura «Kinderfus», unul din pseudonimele cunoscute ale lui Bacalbaşa, «basmul» pe care-l reproducem mai jos.

Acest basm e de actualitate acuma, pentru că prezice şi dotaţia lui Cărluţă, la ordinea zilei azi. Dar este interesant şi din alt punct de vedere: el scoate în relief progresele pe cari le-a făcut lichelismul în ţara noastră în cei douăzeci de ani scurşi de la o dotaţie la alta. Atunci Toni Bacalbaşa a putut să biciuiască, într-o formă de-o trivialitate intenţionată, apucăturile de lipitoare ale familiei regale şi nimeni n-a protestat împotriva lui. Azi noi reproducem numai ce-a scris Anton Bacalbaşa — şi pentru asta vom fi înjuraţi.

Iată basmul:"

leţcaie chioară ; mă rog, era calic, de parcă trăsese pe dracu de coadă toată viaţa şi tocmai acuma se îmbogăţise.

Cu viaţa era mulţumit ca prostu, că nici deştept nu era, măcar că era şiret ca o vulpe crescută de călugăriţe ; numai un necaz avea şi el, că nu-i dăduse Dumnezeu copii. Pesemne că Dumnezeu n-a vrut să se înmulţească neamul lighioilor calice.

Aşa, ce s-a gîndit împăratu ? Zice : „Măre, copii nu-mi trebuiesc, că prea ţin parale multe... Nu-i vorba, de îmbrăcat i-aş îmbrăca eu uşor, că tot rămîn haine de la viziţii care ies la pensie ; de mîncat iar n-ar fi greu : aş cere «probele» de la garda palatului în fiecare zi — da, oricum, tot te sfănţuiesc copiii ! Mai bine să iau unul făcut gata de altul."

Şi cum sta el aşa pe gînduri, ce-i trăsni prin cap şi-şi aduse aminte că are un frate şi că frate-său ar scăpa bucuros de o potaie de copil, că e un netot.

Cum s-a gîndit, aşa a făcut. A scris lui frate-său, care i-a trimis puiul de băiat cu ăl dintîi tren de marfă.

Cînd l-a văzut împăratul că vine, sfrijit şi jerpelit, cu urechile pleoştite, era p-aci, p-aci, să-l trimită la Han-Tătar, că prea era urîtă jigodia, de speria lumea. Cîinii îl lătrau, găinile se ascundeau, pînă şi vornicu începuse să urle a pustiu. Da' mai pe urmă, ce s-a socotit împăratu ? Zice : „Lasă, măre, că şi eu eram slut cînd eram ţingău şi am venit în ţara asta, da' pă urmă s-au deprins toţi cu mine, că de la o vreme se deprinde omul şi cu ciuma".

Îl luă deci pe băiat, îl trimise la baie, îl înţoli cu un rînd de straie de la un bucătar al palatului, care tocmai murise fără moştenitori, îi mai potrivi urechile şi-i puse lîngă el, pe tron.

— Să fii cuminte, băietane — îi zise împăratul — şi să faci şi tu ce-oi vedea că fac eu. Ai căzut pe chilipir, aicea-i ţară îmbelşugată (adecă eminamente agricolă), iar sfetnicii sînt nişte găgăuţi, de joacă cum le cînţi...

Doar nu te-am adus aici de dragul urechilor tale, da' m-am gîndit că avem neamuri multe şi decît să procopsesc pe vrun tîrîie-brîu de aiurea, mai bine pe unul din neamul meu...

— Lasă, unchiule — răspunse băiatul — că ştiu eu cum să mă port...

*

Şi zău c-a ştiut! Cum s-a mai înviorat puţin, a început să calce pe urmele lui unchiu-său: nu te-ai fi lipit de el, să-i scoţi un gologan, măcar să fi crăpat dracul! Îşi întorcea şi el chipiurile şi aduna bani în colţul ciorapului, iar cînd se făcea grămăgioara mai mare, haidi! o trimetea în ţara lui! Ce-şi zicea el? Te pomeneşti că te ia o dată la goană de aici cu nepusă masă! Ce te faci atunci, dacă n-ai acasă nici sfanţ chior?...

Cu toate astea, băiatul începuse a slăbi. Unchiu-său băgase de seamă că nepoţelul se sfîrîea mereu, dar nu ştia ce are. „Măi, ce să aibă băiatul? Te pomeneşti că dă ortul popii şi atunci alt bucluc, să mai aduci altul, să-l mai înveţi şi pe ăla!"

A întrebat împăratul pe la toţi vracii şi pe la toate babele, dar nimeni nu ştia ce are Fridelache, că aşa îl chema. Ba că a mîncat lauri şi o să turbeze, ba că are streche regală, ba că a prins igrasie la cap din pricina învăţăturii, ba că trebuie operat la urechi, că-i atîrnă prea greu — nimeni nu ştia ce are. Nu-

mai ce vine, tocmai la urmă, un şoltic de bătrîn, care înşelase şi pe muma pădurii în viaţa lui, şi zise:

— Ce mi-i da, maiestate, să-ţi spun ce are flăcăul?

— Iţi dau ce vrei, numai scapă-mă, că-i păcat de bunătatea de parale pe care trebuie să le dau pe coroana de la dric.

— Apăi... să-mi dai... aista... ministerul şi... aiasta... dizolvarea!

— Dăruite să-ţi fie!

— Amu — zise şolticul bătrîn — băietanu matale, c'coane, maiestate, n-are nimic la cap... are la... aiasta...

— La care?

— La... pardon, la călcăie... îi hamurezat...

— Cum se poate?

— Iac-aşa!

Cum a auzit împăratul, s-a făcut foc. Şi s-a pus de pîndă.

Intr-o noapte, tocmai pe cînd cîntau cocoşii, l-a şi prins pe Fridelache cu dragostea în traistă.

— Pliu! Mascara! Ucigă-te toaca, flahflucter[1]! Şi cu credeam că ai igrasie la cap! Auzi, amorezat! Amor îţi trebuia, Urechilă? Şi încă cu cine? Cu o fată săracă! Apoi, dacă faci copii, carne cu urechi? Vrei să rămîie moştenire banii tăi în ţara asta? N-ai destule fete în ţara ta, să te însori pînă ce n-ăi mai putea? Să piei, că te ia mama dracului! Adevărat, vită de pripas!

A doua zi de dimineaţă, l-a şi pornit în ţara lui, să-şi caute fată. Peste cîtăva vreme Fridelache a găsit una de ţinea de trei împărăţii şi a făcut o nuntă

[1] Corect: *verfluchter* — blestematule (germ.).

de s-a dus pomina de cîte parale a cheltuit țara în care era moștenitor. Iar șolticul cel bătrîn era în fruntea bucatelor.

*

Și unde mi s-a pus Fridelache al meu pe făcut copii, dar ce copii! Care cum ieșea din găoace, striga „Dotație!" Și țara trebuia să le dea la toți, că n-avea încotro; sfetnicii erau toți ca șolticul cel bătrîn.

Așa, de la o vreme, s-a luat țara de gînduri, că nu mai rămăsese moșii nedate prințișorilor. Și numai ce s-a adunat norodul într-o zi și... să te ții, pîrleo! L-a înșfăcat pe unchi, l-a legat de un cal neînvățat, cu un sac de nuci, și i-a dat drumul... și unde cădea nuca, cădea și apanajul...

Dar, cînd să caute pe Fridelache, ia-l de unde nu-i! Hoțomanul prinsese de veste și o tulise în țara lui, unde deschisese zărăfie: dădea bani cu împrumut pe amanet, cu sută la sută și făcea tot soiul de daraveri. Am fost și eu pe acolo, de-am dat niște nădragi vechi, că-mi trebuiau parale. Cînd i-a văzut, i-a cunoscut că sînt din țara unde fusese moștenitor. Și unde l-a cuprins o jale, de-i tremurau crevurștii în burtă. Săruta nădragii și se văicărea într-una:

— O, pantaloni ai țării mele adoptive! Primiți lacrămile mele de cel mai sincer regret! Că de mai ședeam un an în țara aia, o aduceam cu totul la casa mea de schimb!

Și-ncălecai pe o roată și vă spusei o istorie adevărată.

KINDERFUS

[Anton Bacalbașa]

DEZINTERESAREA REGELUI[1]

Romînia a făcut progrese imense şi necontestabile pe terenul economic, social şi financiar. Dar aceste progrese le datoreşte numai şi numai evoluţiei naturale a timpului.

M.s. a contribuit şi el, ca unul din factorii importanţi ai statului romîn, la această mişcare, dar aceasta în mod pasiv, fără a avea nici meritul iniţiativei, nici meritul conducerei.

Tronul n-a pus un interes viu şi particular decît atunci cînd interesele sale materiale erau în joc, cînd progresul desăvîrşit pentru stat putea să aducă suveranului un cîştig personal.

M. s. s-a interesat mai de aproape la concesiunea căilor ferate. Pentru a putea introduce la noi căile ferate şi a sili corpurile legiuitoare de a da concesiunea, a ieşit din impasibilitatea sa obicinuită, a chemat la Palat, rînd pe rînd, pe toţi deputaţii influenţi şi a apăsat cu toată influenţa tronului pentru a decide concesiunea Strussberg.

---

[1] Reprodus după *Facla* III (1912) pp. 635-637.

Facla

Vițelul de aur...

Nu e un secret pentru nimeni rolul jucat de m. s în această afacere.

Această solicitudine personală şi particulară a m sale are o explicaţie naturală în faptul că unul din cei mai principali tovarăşi ai lui Strussberg era părintele m. sale, principele Anton de Hohenzollern.

Se ştie cît de oneroasă pentru ţară a fost această concesiune, în care s-a plătit preţul fabulos de 240.000 lei kilometrul de cale ferată, esecutată în condiţiunile cele mai păcătoase, cînd astăzi, aceeaşi cale, executată în cele mai bune condiţiuni, nu se ridică la 90.000 lei kilometrul.

Dacă m.s. n-ar fi avut pe membrii familiei sale interesaţi, am fi putut crede că era de bună-credinţă atunci cînd insista, în numele interesului cel mare al progresului Romîniei, pentru darea concesiunei.

Interesul ţărei era însă o paveză sub care se ascundea un gheşeft meschin de familie şi e culmea neruşinărei de a te făli cu un merit care numai dezinteresat n-a fost.

Acelaşi interes meschin, acelaşi spirit neînfrînat de cîştig îi găsim şi în răscumpărarea căilor ferate. Şi aci, numele ţărei a fost o manta care a acoperit o scîrboasă precupeţire. M. sa, pentru a ne decide, făcea să lucească înaintea ochilor noştri toate scînteile patriotismului şi a şovinismului, arătîndu-ne cît e de important pentru noi de a avea căile noastre ferate naţionale, de a poseda în mîinile noastre întreaga reţea.

În fapt însă, interesul general masca interesul foarte real şi foarte particular al familiei regale, care deţinea cea mai mare parte din obligaţiunile Strussberg.

Cînd m.sa şi curtezanii săi vin şi revendică pentru tron meritul de a fi împins şi decis această răscumpărare, care, în adevăr, a fost folositoare ţărei, dar mai

folositoare familiei regale, e în adevăr culmea tartufismului. M. sa face parte dintr-o familie istorică, a cărei deviză este: „Cu Dumnezeu".

În numele acestei formule de pace s-au comis toate cruzimile, toate nelegiuirile războiului din 1870. „Cu Dumnezeu" s-au ars femei la Bazeilles, „cu Dumnezeu" s-au împuşcat fără milă bătrîni cu barbă albă şi mume cu copii în braţe. „Cu Dumnezeu" s-a organizat prădarea Franţei în mod sistematic de către armata germană.

M. sa, ca rege al unei ţări mai democratice, a introdus o variantă în formulă şi orice act ce-l săvîrşeşte îl precede de cuvîntul: „în numele ţării".

„În numele ţării şi pentru binele său" a hărăzit familiei sale concesiunea Strussberg cu 240.000 lei kilometrul. „În numele ţării şi pentru binele său", atunci cînd obligaţiunile C.F.R. ajunseseră aproape fără valoare, cînd societatea era aproape de faliment, m. sa a răscumpărat din mîinile familiei sale aceste obligaţiuni decăzute, cu un preţ neaşteptat.

„În numele ţării şi pentru binele său" m. sa a cerut şi impus concedarea celor mai frumoase moşii din ţară ca apanagiu regal, pentru ca să ne poată învăţa agricultura.

„În numele ţării şi pentru binele său", m. sa a scutit fabrica Goetz, la care era şi este tovarăş, de mai bine de un milion taxe vamale, frustate de la stat.

„În numele ţării şi pentru binele său", pentru a ne învăţa comerţul, găsim mantia regală gata de acoperit orice afacere, orice întreprindere unde se poate găsi cîţiva gologani de cîştigat, fie chiar aceşti bani mînjiţi în noroi.

Pentru a pătrunde bine caracterul m. sale, pentru a vedea în mod lămurit firul conducător al întregei

sale vieţe politice, trebuie citită cu atenţiune faimoasa scrisoare trimisă de m.'sa iubitului său Auerbach. Într-însa găsim explicaţia tuturor faptelor lui Carol I.

Străin de ţară la venirea sa, a rămas strein de dînsa şi azi, fără iubire, fără durere pentru dînsa.

În inima sa germană, amintirea vechiului burg natal a rămas neştearsă. În orice împrejurare a vieţei, Carol I îşi aminteşte, în primul rînd, originea sa, patria sa natală şi, în urmă numai, ţara sa adoptivă.

De cîte ori interesul Romîniei va fi alăturea de cel al Germaniei, va fi fericit de a le deservi pe amîndouă, dar la cel dintîi conflict între aceste două ţări, nu va sta în cumpănă şi Romînia va fi sacrificată în inima sa.

Dacă în vinele lui Carol de Hohenzollern ar fi curs cea mai mică picătură de sînge romîn, niciodată n-ar fi încercat a ne impune convenţia consulară germană, precum a făcut-o la cererea lui Wilhelm.

Niciodată n-ar fi semnat convenţiunea comercială cu Austria, în 1876, la cererea lui Bismarck.

Iredentist [1] astăzi de formă, pentru că interesul Germaniei cere o oarecare tulburare în sînul împărăţiei aliate Austria, m. sa îşi va schimba părerile cînd interesul Germaniei va reclama acalmia în sînul naţionalităţilor din imperiul dualist.

Soldat fidel al patriei sale natale, el se consideră ca o santinelă germană trimisă în misiune printre romîni şi execută cu o disciplină militară orice con-

---

[1] *Iredentist* — partizan al iredentismului, mişcare politică naţionalistă pornită la sfîrşitul secolului al XIX-lea din Italia, care după ce şi-a început lupta sub lozinca eliberării şi alipirii la regatul unit a teritoriilor unde populaţia vorbeşte limba italiană, a degenerat apoi într-un curent reacţionar, folosit de burghezia imperialistă pentru camuflarea planurilor ei de acaparare de teritorii.

semn, orice ordin primit din Berlin, de la șefii săi. Uită coroana regală ce o poartă pe frunte pentru a-și reaminti uniforma primitivă de ulan.

Frica, respectul disciplinei, setea neînfrînată a banului, gloriola seacă, reclama fără frîu, iată mobilele cari vecinic agită acea personalitate complexă care poartă numele de Carol de Hohenzollern, rege al Romîniei.

Această judecată e judecata poporului, judecata adevărului și a istoriei, care va spulbera întreaga legendă de dentist american, alcătuită de cîțiva panegiriști și adulatori plătiți.

GEORGE A. SCORȚESCU

[*Evenimentul*, 1894]

SUVERAN ŞI CURTEZAN

Satiră democratică

Un împărat odinioară — şi suveranii-s muritori! —
Avea din fire slăbiciunea că strănuta prea deseori.
Acest cusur, la urma urmii, de-i căuta, nu-i vreun păcat,
Dar sînt cusururi populare ce nu merg la un împărat.

Ce leacuri nu-ntrebuinţase! Ce rugăciuni la Dumnezeu,
Protector tronurilor! Geaba: sărmanul strănuta mereu!
Un curtezan intim l-întreabă: — „De ce eşti tot posomorît
Şi tot mîhnit, mărite Doamne?“ — „Nu ştii cît sunt de amărît!

Strănutul meu leac nu găseşte; vai! mă sfiesc, nu pot să ies,
La Cameră, Senat, paradă: se simte că strănut prea des.
Din pricina strănutăturii, eu sunt un prinţ nenorocit!“

— „De ce, măria ta?“ întreabă curteanul său cel favorit.

— „Cum, nu-nţelegi?“ — „Da, însă, sire, ori să strănuţi, orice să faci,
La toţi, măria ta, ca mie, la toţi miroase-a odagaci[1]!“

I. L. CARAGIALE

Calendarul Moftului Romîn pe anul 1902, p. 46.

---

[1] *odagaci* — arbust meridional, a cărui scoarţă are un miros aromatic.

IMNUL EXPOZIȚIEI „LE ROI S'AMUSE"

Luxul unei mari coroane
Îl plătim cu milioane;
Jubileul însă-i scuză...
Regele s-amuză.

Cer țăranii mămăligă
Și spre cer durerea-și strigă;
N-au măcar tăciune-n spuză...
Regele s-amuză.

Da, s-au suprimat clăcașii,
Da-n Moldova, arendașii
Sug belșugul, grea ventuză...
Regele s-amuză.

Transilvania se zbate
Strînsă-n lanțuri ferecate,
Cu blestem amar pe buză...
Regele s-amuză.

Macedonia în sînge
E scăldată. Dacă plînge,
Cine vreți să o auză ?
Regele s-amuză.

Cine să le sfarme lanțul ?
N-are arme dorobanțul
Și-i lipsit de călăuză...
Regele s-amuză.

Oamenii de stat ai țării
Să privească-n largul zării
Viitorul, azi, refuză...
Regele s-amuză.

Intre ei ș-azvîrlă tină,
Vrăjmășește se dezbină,
De ticăloșii s-acuză...
Regele s-amuză.

Voturi ! voturi ! iată totul !
La răspîntii patriotul
Umblă azi c-o pantahuză [1]...
Regele s-amuză.

... Dar, ia-ți port de sărbătoare,
Ș-a ta frunte gînditoare
Descrețește-o, trista-mi muză !
Regele s-amuză.

[1] *a umbla cu pantahuza* — a umbla după cerșit

Nu e timp de griji și teamă!
Țara n-are drept să geamă!
N-are drept a fi hursuză!
Regele s-amuză.

SPIRIDUȘ

Protestarea I (1906) nr. 1, febr. 20, p. 1.

CARE E ROSTUL EXPOZIȚIEI ?

Cheltuielile exagerate ce se aruncă pentru lucrările precipitate de la expoziție au rupt de pe ochii multora pînza ce le ascundea realitatea — trista realitate din anul jubileului.

Vederea liberă a dezlănțuit liberul examen asupra situațiunii, lucru ce ne face să căutăm origina expoziției, să examinăm motivele ce ar putea justifica cheltuielile năprasnice, cari însumează deja cîteva milioane și cari, după avîntul vertiginos ce au luat, vor depăși zecimi de milioane. Pentru ce această risipă ? Căci risipă este a azvîrli atîta bănet, cînd *mizeria rînjește de pretutindeni !*

Nu se putea amîna pentru timpuri mai bune jubileul Constituției și al lungei domnii a suveranului ? De ce zorul acesta ? Poate este la mijloc o simplă adulațiune, un meschin calcul politic, o dovadă de recunoștință pentru *prompta și necondiționata* trecere a puterii șefului guvernului actual în care strălucește ca un luceafăr d. Bădărău ? Lovitura e foarte abilă, căci e dublă : tămîiere în sus, îndestularea clientelii

în jos! Pînă şi dr. Istrate, spiritistul, s-a înhămat la întreprindere!

Dacă nu spiritele d-rului Istrate, dar de bună seamă spiritul de corupţiune ce stăpîneşte acţiunile puternicilor zilei va face să triumfe întreprinderea.

Vădit că pe aşa motive se impunea factul jubileului cu expoziţie, cu jocuri romane, cu lupte de tauri, cu fachiri din Indii şi cu alte şi mai şi!...

O repede privire asupra lungei domnii a suveranului şi a regimului Constituţiei ne va edifica asupra legitimităţii şi oportunităţii serbărilor jubiliare.

Ce aşteptări a realizat, ce neajunsuri a stavilit Constituţia noastră ca să merite jubileu? Ce rezultate a dat, iată-le: după o lungă scamatorie, o crudă dezamăgire; discreditarea sistemului reprezentativ; aservirea şi anihilarea partidelor politice; surparea echilibrului între puterile statului. După 40 de ani de regim constituţional am ajuns la desfiinţarea lui de fapt; forma a înlocuit fondul. Graţie unei practice nesincere timp de 40 de ani, *parlamentarismul este azi o tristă parodie, o cutezătoare minciună!* Patruzeci de ani pierduţi în experimente neleale şi nedemne au făcut să pierdem încrederea în noi înşine. Am mai pierdut, pe lîngă atîtea energii, şi stima şi simpatia celorlalte popoare. *Deci Constituţia s-a dovedit calpă!*

Numai lungimea unei domnii însă nu o face glorioasă; mai trebuiesc fapte cari să înfrunte veacurile; fapte mari naţionale, nu abilităţi diplomatice ce trăiesc o zi.

Nu e glorioasă, bunăoară, o domnie fără dreptate şi fără solicitudine pentru masele poporului, oricît ar dura.

Pentru obijduita populaţie rurală, încărcată cu toate sarcinile statului, goală şi flămîndă, ce s-a făcut în tot

timpul de lungă domnie regală? A mers ca racul! Bîntuită și decimată de boale, fără medici, fără spitale, apăsată de o administrație hrăpăreață, exploatată de tot felul de lighioane străine ce umplu satele, suptă de arendași venetici, țărănimea degenerează, piere pe zi ce merge. Frigurile paludiene, pelagra și sifilisul complectează și distruge ce bruma a mai rămas neatins de molima timpului. Cine mai poate avea inimă, pe așa vremi, să pună haina de sărbătoare pentru jubileul regelui și al Constituției, s-o facă, să-i fie de bine!

Adevăratul romîn ar îmbrăca mai degrabă sumanul negru, haina de doliu, pentru atîta nepăsare din partea celor puternici!

Scrisă de curtezani interesați, epopeea oficială a războiului independenții tinde a sechestra toată gloria, tot meritul acelei epoci pe seama „marelui căpitan“ [1]. Istoria nepărtinitoare însă va reduce și aci, ca în multe alte cazuri, faptele oamenilor la adevărata lor valoare, va decerne fiecărui factor (și sunt mulți competitori la gloria de atunci, pe bună dreptate) părticica sa de glorie și mă tem că nu va mai rămîne atîta strălucire numai pe seama marelui nostru căpitan, ca să se mai poată ascunde marele eșec al ocirmuirii interne caracterizată prin starea de vădită incurie a instituțiunilor noastre, prin degenerarea și starea mizeră a populațiunii rurale, care nu trebuia lăsată să ajungă aci și merita mai multă solicitudine din partea regelui, pe care l-a ajutat să acumuleze atîta glorie și mărire.

[1] *„marele căpitan“* — nume dat regelui Carol I de lingușitorii monarhiei în scopul de a-i atribui meritul victoriei în Războiul pentru Independență; acest nume, creator al unei false glorii, a ajuns curînd obiectul batjocurii generale. V. mai jos pp. 226, 233, 295.

Fericirile poporului, cu care încîntă guvernanții actuali pe rege, sunt ca orașele de scînduri improvizate de Potemkin, simulînd o stare înfloritoare pentru a amăgi pe Caterina a II-a.

Toată lumea știe ce înseamnă această fericire: o mare și îndrăzneață minciună, ale cărei triste consecințe nu se vor răsfrînge asupra cetașilor d-lui Bădărău, ci vor trece mai sus!

UN NEDUMERIT

Protestarea I (1906) nr. 11, mart. 14, p. 1.

REGE BOLNAV ÎN ȚARĂ BOLNAVĂ

Minunat a caracterizat printr-această formulă lapidară autorul primului articol-program din No. 1 al *Protestărei* situația în care se găsește azi țara. Rege bolnav în țară bolnavă! Este strictul adevăr, tristul adevăr!

Simptomele stărei de lucruri morbide de la noi răsar pe fiecare clipă.

Pe ziua de azi vom semnala unul singur.

Viața noastră publică respiră printr-un singur plămîn: Palatul. Cînd Parisul are guturai, Bucureștiul strănută, a spus o dată un om de spirit. S-ar putea spune aceasta, tot cu aceeași dreptate, despre Palat în raport cu lumea noastră politică.

Vedeți, o să plece regele în streinătate, ca să-și îngrijească sănătatea șubrezită, și a și început să se vestească din partea d-lor Carp și Sturdza că se va suspenda, pe tot timpul boalei și absenței regelui, campania de răsturnare a guvernului, inaugurată cu atîta vigoare.

Este dorința regelui, nu trebuie să-l contrariem,

şoptesc oamenii politici cînd îi întrebi asupra hotărîrei lor de dezarmare.

Ciudată dorinţă. Adică cum? Suveranul socoteşte el viaţa publică a acestei ţări, cu luptele şi cu frămîntările ei, violente şi vulgare adesea, dar din care răsare totuşi emulaţiunea binefăcătoare, întrecerea fertilă dintre conducători, socoteşte el această viaţă ca o simplă reprezentaţie de teatru care nu mai poate avea loc, cînd regizorul nu mai e pe scenă să diriguiască din culise intrările şi ieşirile actorilor?

Se pare că suveranul are într-adevăr o asemenea curioasă concepţiune despre viaţa publică românească.

Moare într-o zi o rudă a regelui. Pricepem foarte bine ca curtea să ia doliul prescris de regulele etichetei. Pricepem foarte bine condoleanţele ce devotaţii regelui, cei din interes, ca şi cei sinceri, îi adresează. Dar ne-am mirat cînd, din cauza acestui doliu regal, s-au suprimat discuţiunile la mesaj, discuţiuni cari, orice s-ar spune, sunt utile şi interesante.

Oare viaţa noastră politică se reduce la o simplă prescripţiune de protocol? Oare întocmai cum mareşalul Palatului îţi recomandă într-o audienţă să pui mînuşi negre sau albe, tot aşa se regulează amănuntele vieţei noastre publice?

Adică de ce să se suspende dezbaterile adresei în corpurile legiuitoare? Au ele ceva jignitor pentru durerile familiale ale suveranului? Ar fi absurd să se susţie aşa ceva şi, totuşi, faptul s-a întîmplat.

În prima săptămînă din postul Paştelui şi din săptămîna patimilor, Mitropolia interzice prin poliţie cîntecele lăutarilor din cîrciumi, cafenelele unde se cîntă etc. Nu cumva şi viaţa publică a ţării româneşti este considerată drept ceva pornografic, ca un soi de „café

chantant[1]" de pildă, care ar ofensa pe suveran, cînd este întristat sau bolnav?

Noi credem, dimpotrivă, că această viață trebuie privită ca o manifestare sănătoasă și rodnică, ale cărei pulsațiuni viguroase nu se cade să înceteze nici o secundă.

Ne pare rău că suveranul e de altă părere. Ne pare și mai rău că politicianii, ca întotdeauna, se grăbesc să joace cum li se cîntă.

Încetarea luptei opoziției, pe motivul care se dă acestei hotărîri, e o dovadă că dreptate a avut autorul articolului-program al *Protestării* cînd a deplîns că la neajunsul de-a avea un rege bolnav, se adaogă nenorocirea de a avea o țară bolnavă.

Protestarea I (1906) nr. 18, mart. 12, p. 1.

---

[1] șantan, local de petrecere cu muzică (fr.).

CARMEN SYLVA ŞI OMORIREA MUŞTELOR
UN NOU SUCCES EXTERIOR AL ROMINIEI

PROCES-VERBAL

INCHEIERE

UN NOU SUCCES EXTERIOR AL ROMINIEI

Am tot publicat în rubrica noastră „Culise politice" lucruri mai mult supărătoare. În politica externă, înfrîngeri. În politica internă, decepţiuni.

Să ne fie iertat o dată măcar să avem şi o notă de bucurie. Ne-a procurat-o ziarul parizian *Le matin,* anunţînd un nou succes ştiinţifico-literar pe care Romînia, tocmai în anul expoziţiunei sale, l-a dobîndit în ciuda şi necazul ţărei mai bătrîne în civilizaţie şi cultură.

Le Matin a publicat un concurs internaţional pentru găsirea celui mai bun mijloc de-a se ucide muştele. Juriul concursului, compus din dd. profesori Roux, Brouardel, Chantemesse şi Bouvier, examinînd lucrările prezentate la concurs, au încheiat un proces-verbal al cărui cuprins îl traducem cuvînt cu cuvînt:

PROCES-VERBAL

„Comisiunea compusă din d-nii profesori Brouardel, Roux, Chantemesse şi Bouvier, numită de Matin *pentru a decerne premiul de 10.000 franci pe care*

acest ziar l-a instituit spre a fi acordat inventatorului unui mijloc practic și eficace de a distruge mușțile, a procedat în mai multe întruniri la o examinare atentă a 265 de memorii, studii și lucrări ce i-au fost prezentate. După ce a eliminat rînd pe rînd un mare număr de propuneri primejdioase sau nejustificate, tinzînd a proiecta soluțiuni otrăvitoare, precum mercur, arsenic etc. pe gunoaie în gropile latrinelor etc., altele preconizînd nimicirea mușțelor prin producerea oxidului de carbon, prin petroluri sau prin foc, precum și un oarecare număr de răspunsuri ce nu fac decît să reproducă formulele cunoscute, mai rămase cîteva memorii științificește întemeiate, în care s-a căutat a se stîrpi larvele de muște și nu să se protejeze o odaie.

Printre acestea din urmă, comisiunea remarcă cu deosebire un studiu care are ca deviză: «Delenda musca» [1]*. Cu o metodă perfectă și cu un simț critic luminat, autorul lucrării «Delenda musca» a tratat chestiunea. După ce a făcut cunoscut mediile unde musca ouă și se dezvoltă, obiceiurile larvelor și organele lor cele mai vulnerabile, autorul a căutat mijloacele de a le distruge în mediul lor. Depărtînd pe cale de eliminare diferitele metoade preconizate în acest scop, el ajunge să propuie uleiul de schist.*

Această metodă economică, ce oferă avantagiile unei întrebuințări lesnicioase și ale unui efect persistent, rezolvă problema distrugerei mușțelor, atît din punct de vedere al eficacității, cît și din acela al economiei.

Trei alte lucrări au atras luarea aminte a comisiunei. Sunt memoriile d-lor Demora, Houard și Cozette.

Memoriile d-lui Demora prezintă calități foarte serioase și preconizează întrebuințarea unei emulsiuni de cresyl a 5%. Această metodă are avanta-

[1] Să nimicim musca (lat.).

giul să distrugă microbii, dar nu e dovedit că ouăle și larvele insectelor sunt distruse prin această substanță microbicidă.

Lucrările d-lor Houard și Cozette, deopotrivă interesante, arată o sforțare din cele mai laudabile pentru a rezolva chestiunea.

Comisiunea întrunită a hotărît în unanimitate să decearnă premiul de 10.000 franci autorului memoriului ce are ca deviză «Delenda musca».

Să acorde medaliile ziarului Le Matin *(argint) d-lor Demora, Houard, Cozette.*

Medaliile lui Matin *(bronz)* **majestății sale Elisabeta, regina Rominiei,** *d-lor Jean Leherse, G. Henry.*

INCHEIERE

Ce mai avem de adăogat noi la elocventul document de mai sus ?

Nimic alt, decît că acest succes exterior obținut de Romînia este pentru noi o neașteptată și dulce mîngîiere în mijlocul restriștelor și amărăciunilor de tot soiul ce ne năpădesc în timpul prezent.

C. ULYSSE

Protestarea I (1906) nr. 33, mart. 30, p. 1.

JUBILEU CU JANDARMI

A tremurat rău inima în pieptul guvernanților cu prilejul întoarcerei suveranului. Nu era nevoie ca s-o știm din mărturisirile ziarului lor oficios *Conservatorul,* care, sub titlul *Lipsă de bună-cuviință,* scrie un articol *În momentul în care intră în Capitală regele,* pentru a denunța gîndurile opoziției, care vrea să fluiere și să facă scandal, și pentru a explica îndatorirea ce în asemenea împrejurare le revine autorităților.

„Pentru astăzi — scrie *Conservatorul — guvernul voiește să pună pe necuviincioși la rezon."*

Rezon, zicem și noi. Da, autoritatea are dreptul să vegheze. Și a vegheat joi, 4 mai. Nu veghease luni, 13 martie. Bunul Homer adoarme cîteodată. De ce n-ar avea dreptul din cînd în cînd un guvern „bizantin" să mai adoarmă și el? Joi, 4 mai, nu a dormit. Și desfășurarea de forțe polițienești, în uniformă și fără uniformă, care s-a văzut pe străzile Capitalei, au învederat că guvernul era în drept să se aștepte, din partea populațiunei, la o primire a suveranului și cu urale și cu murmure.

Sperăm că majestatea sa regele, care citeşte *Protestarea,* citeşte şi *Conservatorul* şi, găsind acolo mărturisirea că precauţiuni deosebite au fost necesare pentru a-i asigura liniştita strecurare pe drumul de la gară pînă la palat, va întreba pentru ce lucrurile au ajuns pînă acolo tocmai într-un an jubilar.

Apoi, opoziţiunea nu vrea altceva decît să atragă luarea-aminte a suveranului. Şi ea nu mai avea nevoie să fluiere şi să murmure, de vreme ce *Conservatorul* se însărcinase să dea în vileag nemulţumirile existente.

Şi atunci iată un fapt de astăzi înainte istoric, definitiv stabilit, căci este mărturisit chiar de acei interesaţi să-l ascundă : *Regele Carol în anul al 40-lea al domniei sale are nevoie să cutreiere între sergenţi şi jandarmi străzile Capitalei sale, pentru a fi la adăpostul manifestaţiunilor poporului său.*

Dar auzim obiecţiunea : „Nu poporul întreg ar fi manifestat ostil, căci sunt şi oameni mulţumiţi". Aşa e. Chestiunea care rămîne însă de dezlegat este aceasta : Cine este mulţumit şi cine este nemulţumit ?

Este nemulţumit întreg partidul liberal. Este nemulţumită fruntea partidului conservator. Cine se declară satisfăcut cu situaţiunea prezentă ? Domnul Bădărău ? Domnul Vlădescu ? Cîţiva magistraţi prinşi cu bilete falşe de liber-parcurs pe căile ferate, cîţiva deputaţi ori senatori certaţi cu justiţia ori cu inteligenţa cea mai rudimentară, o sumedenie de snobi netrebnici şi cîţiva ambiţioşi fără talent şi fără vlagă cari au crezut că le este permis să clădească pe asemenea elemente putrede ori nevolnice gloriola lor politică ?

Nu ! Poporul nu a lipsit de la buna-cuviinţă faţă de rege. Dar regele a lipsit de la datoria sa faţă de po-

por, cînd a crezut că pot coincida serbările sale jubilare cu o stare de lucruri politică și morală conruptă și destrăbălată în țară.

Iubirea de serbări și de alaiuri denotă la cel ce e stăpînit de ea tendințe și gusturi în felul lor mediocre și poate rizibile. Dar, în sfîrșit, nu sunt numaidecît vătămătoare. Cu o condiție însă : la estetica de aparat și la fantasmagoria spectacolelor teatrale să corespundă o ținută morală estetică și ea. Dar dacă masca histrionismului[1] ascunde păcate prin făptuiri rele ori prin conivențe culpabile, atunci comedia încetează de a fi hazlie. Devine un pericol. Aruncă praf în ochii lumei, pentru ca ea să nu mai vadă realitatea mizerabilă ; face gurile să se caște înaintea păpușeriilor zadarnice, pentru ca ele să nu mai strige simțiminte din fundul inimilor.

Apoi chiar acesta e scopul pe care îl urmăresc guvernele regelui Carol I, și sturziste și takiste. Căci nimic nu-i seamănă unui guvern sturzist ca un guvern takist și nimic nu seamănă unui guvern takist ca un guvern sturzist. Și unele și altele au găsit coarda simțitoare a gustului regelui pentru slăviri și apoteoze.

De aceea și unele și altele se întrec a inventa noi înscenări și noi exhibițiuni.

D. Sturdza a închipuit plimbări triumfale pe Dunăre, d. Take Ionescu a pus la cale bîlciul-reclamă de la Filaret.

Ne pare bine că opoziținea a putut să toarne puțină apă rece peste acest delir frenetic al lingușitorilor și să facă necesară concentrarea sergenților și

[1] *histrionism* — coțcărie, păpușerie.

jandarmilor, în spaima guvernanților ca, pe lîngă florile trandafirilor soitarilor, să nu cumva să cadă și cîteva urzici de la vreun cetățean rămas cu capul și cu inima la locul lor.

Protestarea I (1906) nr. 65, mai 7, p. 1.

JUBILEU ! JUBILEU !

Jubileu ! Jubileu ! Nu mai auzi altceva din gura guvernamentalilor. Nu mai citeşti altceva în ziarele lor, cari tipăresc programe şi iar programe de serbări Serbări pentru 10 mai, serbări pentru 40 ani de domnie. După ce, să nu se uite, serbasem şi 25 de ani de domnie. Ba şi 26. Ba încă 27. Şi tot aşa pînă astăzi, căci numai într-o serbare şi un jubileu o ducem.

Columne întregi de ziare sunt pline numai cu minciuni de paradă, recepţiuni, banchete, reprezentaţiuni !

Din toate năzdrăvăniile, cît au să fie, una, o mărturisesc, îmi place şi mie. Mai întîi pentru că ţine cîteva zile. Nu se sfîrşeşte într-o oră sau două. Chiar aşa se cade să fie petrecerile. Aşa le întindeau veselii noştri străbuni, fie-le ţărîna uşoară ! Şi apoi petrecerea de care vorbesc îmi mai place pentru că e născătoare de capodopere literare ! Şi-n sfîrşit mai are o parte minunată : fiecare din noi, fără să mai iasă din casă în îmbulzeala mulţimei, poate, în deplina odihnă a timpului şi numai cu prea puţină încordare a închipuirei, vedea cum tot cheful are să se desfăşoare. Apoi nu există acelaşi folos cu partea banchetelor, de pildă.

Acolo, dacă nu te-ai pus la masă, cum ai să știi dacă ciorba a fost ciorbă și sarmalele sarmale?

Petrecerea care are astfel toate preferințele mele este defilarea felicitatorilor. Ea se începe miercuri 10 mai și se sfîrșește tocmai sîmbătă 13. Patru zile în șir numai felicitări! Și, după mine, e o greșeală că se opresc la 13, care este o dată abraşă. Ar fi trebuit să le lungească pînă duminică. Adică ce? După camera de meserii, care va defila cea de pe urmă, sîmbătă, sau la Palat nu mai rămînea nimeni care să mai fi putut defila? Cu puțină bunăvoință, d. Bădărău putea să mai aducă lume de pe la Văcărești. Iar d. dr. Obreja, altă lume de pe la spitalele rurale. Ori se putea cere unora din corporații care mai defilase o dată să defileze și a doua oară. Corporației de încălțăminte ce o supăra dacă rupea niște papuci pentru un nou defileu, ori Academia dacă rupea din geniala ei originalitate încă o capo de operă de elocință apologetică?

Așadar, patru zile de felicitări! Patru zile în șir! Nici mai mult, nici mai puțin.

Bine că nu același orator are să feliciteze tot timpul! Chiar aici am făcut ceva progres de la Traian. Pe Traian același ponegrit l-a afirmat de la început pînă la sfîrșit. Plinul tînăr [1], singur-singurel. Pe regele Carol au să-l felicite pe rînd toți. Ba tînăr, ba bătrîn. Ba de treabă, ba fără treabă. Ba d. Bădărău, ba generalul Coandă. Ba d. Calinderu, ba nu știu care bărbier. Oratoria s-a alterat poate. Dar oratorii s-au alternat.

Dar dacă nu aceeași persoană va turna toate felicitările, aceeași persoană le va înghiți toate. Apoi aceasta e lucrul mare. Nu am primit, de cînd sunt,

[1] Caius Plinius Secundus, zis Pliniu cel Tînăr (23-79) istoric și naturalist latin, prieten al împăratului Traian.

multe felicitări. Poate de aceea lucrul îmi pare așa mare.

Oricum, trebuie să fie cineva turnat într-un metal special ca să poată rezista unui asemenea asalt. Da, mare căpitan, regele Carol! Nu atîta poate pentru asaltul de la Griviţa, la care negreşit au luat parte mai mult aceia care au privit la ei, dar pentru că primeşte el şi rabdă, şi nu fuge, ba a venit anume de la Lugano, ca să înfrunte asalturele atîtor plecaţi, dar neîndurați solicitatori!

Doamne, ce era să fie dacă programul se făcea subt un guvern Sturdza, care mai adăuga şi sărutări de mînă!

Şi, precum ziceam, petrecerea are o parte bună: se poate privi şi asculta de acasă. Eu cel puţin o văd din jeţul meu. O aud ca şi cînd aş fi faţă.

Iată regele cu tronul la spate. Iată vine dinaintea lui un coborîtor a colonilor lui Traian, mare demnitar care, cu multă demnitate, îşi rupe şalele în două şi, cu ochii peste cap, se-nchină. Apoi mai iată şi dialogul sublim:

— O, mare căpitan! O, Machiavel! O, Carle Magne! Dumnezeu mă făcuse numai om! Dar tu m-ai făcut senator!

— Bun senator! Bun senator!

Şi aşa miercuri. Şi aşa joi. Şi vineri încă. Şi încă sîmbătă toată.

Patru zile aceleaşi nerozii se vor preschimba. Nu se puteau aduna toate într-o singură făşină[1] şi, într-o singură aruncătură, azvîrli o dată pe foc. Trebuiau debitate una cîte una. Numai aşa fumul lor avea miros. Numai aşa avea gust.

[1] *făşină* — mănunchi de nuiele.

Academia Romînă, care nu a retipărit încă Biblia de la 1688, tezaurul nostru sfînt de grai frumos, a retipărit cu prilejul jubileului de la 1901, subt imboldul d-lui Dimitrie G. Sturdza, cuvîntările preschimbate de la 1866 pînă atuncea între regele Carol şi autorităţile cari l-au întîmpinat la graniţa ţărei ori la barierele comunelor, cu felicitări ori cu pîine şi sare. Sper că Academia ne va mai da acum şi un nou volum. Felicitările între Carol I, marele căpitan, şi d. Alecu Bădărău, marele logofăt!

Încă o reflexiune.

Se tot zice că serbările şi alaiurile au fost capcane închipuite de întreţinerea regilor pentru a ameţi şi timpi popoarele lor.

Ce eroare!

Poporul se duce la alaiuri, dar cam le cunoaşte valoarea. Cum să nu cunoască, doar el plăteşte? De cîte ori însă regii se prind în capcana fantasmagoriilor în care se răsfaţă şi se frig cu focurile de bengal ce le aprind! La favoarea fumului ce-l stîrnesc, cîţi pehlivani, lăudîndu-i, îi prind de nas şi îi poartă cum vor şi unde vor! Şi atuncea cine e păcălitul? Norodul ori Erodul?

MIC.

Protestarea (I) 1906, nr. 68, mai 11, p. 1.

DE ZECE MAI

— SCRISOARE —

In sat venitu-ni-au poruncă,
Un ordin scris la primărie,
Că azi e mare bucurie :
E zi de chef, iar nu de muncă.

Şi-au început să crăinicească,
De-a lungul satelor, primarii,
Învăţătorii şi şcolarii :
— „Trăiască regele ! Trăiască !...“

Copiii, de-a mai mare dragul,
Neştiutori de-o zi de mîne,
Cîntau *Deşteaptă-te, romîne !*
Şi sărutau într-una steagul.

Striga mereu învăţătoru! :
— „Fiţi veseli toţi, iubiţi romîni,
Că voi la voi sunteţi stăpîni,
Şi... să trăiască domnitorul !...“

E drept, pe vremurile furcii
Noi nu plăteam atîtea biruri,
Aveam atunci bani-n chimiruri
Şi-aveau de un' să prade turcii.

Şi nu eram stăpîni pe glie,
Dar nu ştim cum slăvite rege,
C-aveam un Dumnezeu şi-o lege,
Şi vreme pentru bucurie.

De mult îţi ducem, tainic, dorul,
Şi-am vrea în zile mai senine
Tot satul să pornim la tine.
Dar nu ne lasă... perceptorul.

Am vrea ca să ne vezi, stăpîne,
Să fim de-a dreptul faţă-n faţă,
Să vezi ce supţi suntem de viaţă,
Ce slabi sunt cei lipsiţi de pîne.

. . . . . .

O, nu !... Mai bine stăm la ţară,
Căci nu-ţi dorim nefericirea
De-a-ţi tulbura sărbătorirea
Cu jalea care ne omoară.

Petreacă cei mai mari ai ţării,
Acei ce pot ca să petreacă,
Şi vestea despre chef să treacă
De ţărmul celălalt al mării.

Pe noi să ne lăsați deoparte...
La fiecare primărie.
Că-i zi de chef și bucurie,
Să nu se mai trimită carte.

Căci jalea toată cînd ne-o strîngem.
Noi cei robiți de multe munci,
Să rîdem nu mai da porunci,
Căci noi nu știm decît să plîngem.

URMINI

Protestarea I (1906) nr. 68, mai 11, p. 1.

MONUMENTUL LUI CAROL I

Cine nu cunoaşte expresiunea clasică : „la picioarele tronului“ ? Precum haimanalele au graiul lor profesional, tot-aşa şi linguşitorii au pe al lor. Buffon[1] a zis : *„Stilul e omul“*. Apoi, Buffon se pricepea în zoologie.

Cu ocazia serbărilor jubilare nu se mai vorbeşte în Romînia decît de picioarele tronului. De două săptămîni bat capul poporului cu picioarele tronului.

Credeam că se sfîrşise după două săptămîni cu temenelile caraghioase şi cu tămîierile orientale. Dar greşisem. Josnicia omenească e fără fund, precum fudulia vanitoşilor e fără vîrf. Parlamentul a găsit cu cale să voteze un proiect de lege deschizînd un credit extraordinar de 500.000 de lei, cari vor servi la ridicarea în Bucureşti a monumentului Independenţei şi al regelui Carol I.

De mult, regele Carol poftește să aibă monumentul său în Capitală. Îşi manifestase dorinţa, cu obicinuita-i diplomaţie, vorbind d-lui Dimitrie Sturza, executo-

[1] George Leclerc conte de Buffon (1707-1788) naturalist francez, cunoscut prin lucrarea sa *Istoria naturală* şi prin *Discursul despre stil.*

rul indicat pentru toate mendrele palatiste, dar avînd grijă s-o îmbrobodească în pretextul frumos al unui monument al Independenței. D. Sturza, însă, pricepuse minunat cele ce nu se spunea dedesubtul celor ce se spunea și, după ce obține de la corpurile legiuitoare liberale 500.000 de lei pentru ridicarea monumentului Independenței, s-a pus în căutarea unui proiect de monument în care sculptorul se ocupa exclusiv de regele Carol I, iar de biata Independență și din eroii romîni, cari ca Mărăcineanu au căzut pe cîmpul de glorie, făcea numai niște motive decorative și accesorii, cari n-aveau altă menire decît să puie la iveală chipul apoteozat al marelui căpitan.

Alaltăieri, Parlamentul conservator a dat pe față toată combinația care pînă acum se urzea pe ascuns și cu sfială : votînd încă un supliment de 500.000 de lei, a declarat, sus și tare, „la picioarele tronului", că monumentul este al Independenței și al regelui Carol I.

Și așa, regele și-a ajuns scopul cu ridicarea monumentului, fără să fi avut nevoie să-și exprime dorința în termeni formali ; precum în alte împrejurări și-a ajuns scopul cu împiedicarea monumentului marelui domnitor Cuza, fără să fi exprimat asemenea nici o părere expresă, ba prefăcîndu-se că, personal, adera la silințele admiratorilor Prințului Unirei.

De altminteri, dorul unui monument luase la rege niște proporțiuni deosebite de cînd se inaugurase pe bulevard monumentul ce d. Carada l-a ridicat lui Ion C. Brătianu. Acest monument cam stingherea legenda carlistă, creind legenda brătienistă. Cam același lucru, se știe, se petrece și la Berlin, unde împăratul Wilhelm al II a cheltuit comori de energie pentru a nu lăsa ca legenda Bismarkiană să întunece legenda lui Wilhelm I. Berlinezii fac și astăzi haz de acest duel

postum între gloria unui rege, om de treabă dar prosticel, şi aceea a junkărului genial care, în sînge şi în foc, a făurit coroana imperială a Germaniei moderne.

Avem la Bucureşti, deci, acelaşi proces de reclamă între doi concurenţi.

Pînă cînd istoria definitivă îşi va da hotărîrea, care probabil va fi o zdravănă reducere a pretenţiunilor ambilor litiganţi, şi recunoaşterea drepturilor neamului întreg care în 1877 a culeş rodul cuvenit muncei sale colective, fără să fi datorat nimic unor improvizaţiuni personale ale regelui ori ale miniştrilor săi, pînă atuncea, zicem, putem rîde şi noi de ciocnirea între cele două legende cari caută să facă neamul romîn să renunţe la mîndriile lui, ca să se culce la picioarele unui partid politic, ori la picioarele unui rege.

Un singur lucru ne mai potoleşte rîsul : iată încă un milion pe gîrlă !

Milioanele expoziţiei nu erau de ajuns. Exhibiţia de la Filaret nu exhiba destule. Mai trebuia exhibat încă, subt forma unui monument de piatră şi de bronz, marele căpitan care a văzut cu ocheanul cum ne-au căzut soldaţii în Valea Plîngerilor.

Nu putea aştepta vanitatea marelui căpitan şi josnicia adulatorilor săi ca posteritatea să facă ea opera ei, căci numai ea are dreptul să pronunţe judecăţile istoriei şi să-şi comemoreze amintirile în monumente de evlavie ori de recunoştinţă.

Prost gust acela de a se face cuiva de viu monumente. Şi e rău cînd se porneşte cu prost gust un lucru care prin definiţiune trebuie să fie de gust. Slute au ieşit, ca gustul care le-a dictat, monedele şi medaliile jubilare. Să nu iasă slut şi monumentul votat alaltăieri. Să nu îi fie estetica în raport cu etica.

Etica unui asemenea monument se simte de fiecare : Sub cuvînt de Independenţă se slăveşte căderea şi în-

genunchearea unui popor întreg în faţa unui suveran care, în loc să se mulţumească cu partea legitimă ce i se cuvine în munca şi în izbînzile unei ţări întregi, uzurpă totalitatea meritului şi a laudelor şi aşază pe prostia obştească grandomania lui personală.

Nu mai e monumentul Independenţei exterioare, ci monumentul dependenţei interioare.

Protestarea I (1906) nr. 74, mai 19, p. 1.

Un comediante de bravură
Joacă de patruzeci de ani,
Făcînd enormă tevatură
În faţ-a nişte gogomani.

Dibaci, sub latele-i fireturi,
Ascunde un talent îngust,
Jucînd cu-aceleaşi marafeturi
Aceeaşi farsă de prost gust.

Întîi, cu toţii, zi şi noapte
Îl gratulau pe-acest farsor
Cu ouă moi şi mere coapte —
Dar el urma nepăsător.

L-au maltratat. Ce nu-i făcură ?
În brînci afar-au vrut să-l dea...
Aş ! răbdătoarea creatură
Că nu-nţelege se făcea.

Primea zîmbind fluierătura;
În dreapta-n stîng-a salutat
Și, grav, bravînd huiduitura,
Rolu nainte și-a jucat.

Și-ncet-încet, toți gogomanii
De-acest farsor au fost nebuni;
La beneficii, în toți anii,
Flori, daruri, saltanat, cununi!

Că-n loc să poarte o tichie
Ca un farsor ce este, el
Și-a pus pe cap cu fudulie
O cască mîndră de oțel.

Și joacă — joacă prost, da-i iese —
Stau paf toți bieții gogomani,
Paf! din succese în succese,
De douăzeci și-atîți de ani!

Și, ține-te, d-acu reclamă:
Măreț, sublim, nemuritor!
O lume-ntreagă îl aclamă
Ca pe un geniu creator!

Acuma-mbătrînit în slavă,
Sub casca lui de caraghioz
Și cam zaharisit la glavă,
Vrea chiar triumful grandioz.

Nobil metal nu e oţelul,
Dar scump destul, destul de greu...
Ca rol fu mare mititelul!
Hai, gogomani, la jubileu!

Θεάτρον πολιτικόν

[1906]

I. L. Caragiale, *Opere* Bucureşti, 1938, vol. IV, pp. 344—345.

Minciuna stă cu regele la masă,
Doar asta-i cam de multişor poveste;
De cînd sînt regi, de cînd minciună este
Duc laolaltă cea mai bună casă.

O, sînt atîtea de făcut — vezi bine —
Atîtea griji pe capul unui rege,
Atîtea de aflat! Şi, se-nţelege,
Scutarul lui nu poate fi oricine.

— „Ce ţară fericită, maiestate!...
Se lăfăieşte gureşa Minciună.
Că numai Dumnezeu te-a pus — cunună
De-nţelepciune şi de bunătate —

Păstor acestui neam, ce sta să piară,
Ce nici nu s-ar mai şti c-a fost, sărmanul,
De nu-şi afla sub schiptrul tău limanul,
De nu-ţi sta-n mînă bulgăre de ceară.

ANUL al 4-lea
No. 10

Facla

1 MARTIE
1913

Că tu sălbateci ai găsit aice,
Sălbateci și mișei și proști de-a rîndul
Și-o sărăcie — cum nu-ți dai cu gîndul...
Dar faci un semn — și-ncep să se rîdice.

Oștiri, cetăți, palate — lume nouă,
Izvoarele vieții se desfundă ;
De pretutindeni bogății inundă,
Și tu le-mparți cu mînile-amîndouă.

Azi, la cuprinsul tău rîvnește-o lume,
E-o veselie ș-un belșug în țară,
Că vin și guri flămînde de pe-afară —
Tot crugul sună de slăvitu-ți nume !

Ia uită-te, pămîntul ce-mbrăcat e...
Cresc flori pe unde calci și rîde firea.
Tu-mparți norocul numai cu privirea —
Încai țăranii zburdă pe la sate !...“

Și-i place regelui. E lucru mare
Cum farmecă pe regi Minciuna. Drept e
Că ea, de mult, pe-a tronurilor trepte
A fost cea mai aleasă desfătare.

. . . . . .

— „Măria ta, e un străin afară,
Cam trențăros, dar pare-un om de seamă.
Și... «Adevărul» parc-a zis că-l cheamă...
De unde-o fi ? Că nu-i de-aici din țară.“

Minciuna palidă-și topește glasul :
— „O, nu-l primiți ! Îl știu, e vestitorul
De rău, ce face pe-atotștiutorul
Și vede prăbușirea la tot pasul !

E cel ce împotriva ta conspiră,
Invidia în inima lui geme
Si gura lui e plină de blesteme —
Tu nu poți auzi ce vorbe-nșiră..."

— „Și totuși — zice regele — să vie !"
Dovadă că, chiar la Palat, Minciuna
Nu e biruitoare-ntotdeauna.
Fac și monarhii cîte-o nebunie...

Privind în ochii regelui, străinul,
Cu brațele pe piept încrucișate,
Răspică vorba : — „Țara, maiestate,
E-n durăt greu. Tu nu-i auzi suspinul,

Căci muzici cîntă-n juru-ți. Și slugarnici
Adormitori, ca-n zid, te împresurară,
De nu mai poți vedea pe cei de-afară,
Pe bunii tăi supuși, cei mulți și harnici,

Că n-ai cercat spre ei să-ți spinteci cale,
Să știi și-n țara ta ce suflet bate.
N-ai vrut decît spinări încovoiate
Și guri deschise laudelor tale.

Că de-a fost om să-ți stee *drept* în față,
Ca pe-un vrăjmaș l-ai depărtat de tine...
Bătrînii pier; dar oaste nouă vine
Și dureroase lucruri mai învață!

Parăzi, decor de teatru, luminații,
Tot ce pe vulg și pe copii înșală,
Aceasta-i toată slava ta regală,
Pe tristul gol din juru-ți — decorații!

Tu-n țara asta nu vezi decît raiul
Ce-ai tăi ți-l ticluiesc într-o clipită.
Ruină-i sub hîrtia poleită.
Sub crăngi de brad trosnește putregaiul;

Dar tu ești fericit. Lingușitorii
Înalță imnuri proslăvirii tale,
Și fac să n-auzi cîntecul de jale
Cu care-și adorm foamea prășitorii.

. . . . . .

Nu ți-ai iubit poporul, maiestate,
Sau nu l-ai înțeles — și e totuna.
De sus și pînă jos s-a-ntins minciuna,
Ea leagă și dezleagă-n țară toate.

Iar ca să-ți dea o spumă de mărire,
Ca pe-un copil te poartă și-ți arată
Sclipiri și flori...
Afla-vei tu vrodată
Cumplita vremurilor destăinuire?...

Și ce speranțe se puneau în tine,
Ce vesel ți-a ieșit poporu-n cale,
Cu pîne și cu sare! Osanale!
Mîntuitorul lui credea că-i vine.

Ce vesel ți-a ieșit poporu-n cale: —
. . . . . .
Și ce credință trist-o să-i rămînă,
Că n-ai putut spre el întinde-o mînă,
Din greaua platoș-a trufiii tale!"
. . . . . .

C-acestea nu l-au deșteptat pe rege,
Că Adevărul a fost dat afară
Și slugile l-au îmbrîncit pe scară —
Firește — de la sine se-nțelege.

*

Trec anii. Și ce dulce-i amăgirea!
— „Tu zeu ești printre regi! Mărire ție!...
In jîlțu-i moale, tolănită, scrie,
Cu pana ei de aur, Lingușirea.

De-abia se isprăvește-o sărbătoare,
Și-ncepe alta. Muzicile cîntă...
Imbracă-te-n podoabe, Țară sfîntă,
Să nu mai știe nimeni ce te doare!
. . . . . .

Dar ce e, Doamne, vuietul acesta ?
Ce-i hreamătul acesta care creşte ?
Se zguduie pămîntul şi mugeşte,
Ca marea, cînd o biciuie tempesta.

Se nalţă flăcări, braţe desperate,
Spre ceru-ntunecat, pustiu şi rece.
Năprasnic vîntul nebuniei trece
Şi spulberă noianul de păcate.

In vaiete se prăbuşeşte-o lume
Clădită pe minciuni. Dar ce mînie !
Cum şuieră cumplita vijelie !
Sar fraţii între ei să se zugrume.

Uscata brazdă cere iarăşi sînge.
Femei cu părul despletit, nebune,
Şi-asmut copiii la omor. Genune,
Puhoi de ură ce zăgazu-şi frînge !

Deschide ochii mari bătrînul rege
Şi, tremurînd, din jîlţu-i se rîdică.
Au cine liniştea lui scumpă-i strică ?
. . . . . .
Şi-al vremei rost el tot nu-l înţelege.

A. VLAHUŢA

Viaţa romînească II (1907) vol. 5, pp 236-241.

PENTRU 10 MAI

Cine a cutezat să afirme că anul acesta, din respect pentru suferințele și jalea țăranilor și greutățile tuturor, ziua de 10 mai nu va mai fi sărbătorită cu pompa de mai înainte ?

Naivi ! Uitați, oare, că în țara romînească există autocrația, în toată puterea cuvîntului ?

Suveranul, care iubește atît de mult poporul, după spusa lachelor, și-a manifestat tocmai de aceea dorința ca și anul acesta ziua sa de mărire să fie serbată cu glorie, fie chiar și pe sîngele, încă ud, al țăranului. Sîngele mojicului nu contează în materii de petreceri regale.

De aceea nota acestor lachei spune : *„Ziua de 10 mai va fi sărbătorită și în acest an* cu fastul obicinuit".

Se va construi pentru aceasta, 10 tribune pe bulevardul Academiei — și numai lucrările acestea vor costa nici mai mult nici mai puțin decît *20.000* de lei.

„Țara arde și baba se piaptănă."

Ce profund adevăr se cuprinde în acest proverb, scos din suferințele poporului obijduit !

Romînia muncitoare III (1907) seria II, nr. 10, mai 6-13, p. 1.

ANUL al II-lea
No. 16

Facla

10 MAIE
1972

10 Mai, purpură și sînge...

10 MAI, ZI DE DOLIU!

După primul bubuit al tunului, în care partidul celei mai sîngeroase represiuni naţionale, partidul liberal, îşi anunţa sinistra-i venire la cîrma statului, după nerușinatul complot al coaliţiei marilor proprietari în contra îndobitocitului nostru ţăran, stăpînitorii ţin să asiste la cea mai nerușinată paradă de cînd Romînia îşi serbează independenţa.

Dacă în vremuri de stare normală şi belşug, 10 mai era pentru muncitorime o serbare banală şi atît de costisitoare, acuma însă, cînd mii de ţărani sunt martirizaţi în închisori, cînd familiile lor nu ştiu unde vor găsi dreptate şi o bucăţică de pîine, cînd atîtea mii de morţi au căzut sub memorabila ferocitate a armatei romîne, 10 mai trebuie să fie privit de către aceeaşi muncitorime ca cea mai jalnică sărbătoare naţională.

Căci ar trebui să fie cineva indiferent sau nesimţitor ca să poată asista cu naivitatea de odinioară la această serbare, la defilarea armatei, fără să se gîndească cu lacrimi şi la cele 10.000 de victime căzute sub aparatele ei de omor; trebuie să fie cineva corupt pînă în măduva oaselor ca să nu se gîndească un moment la atî-

tea mii de glasuri înăbuşite, cari, din fundurile închisorilor, cer în zadar dreptate, pe cînd stăpînitorii de toate culorile, uniţi prin interese de clasă, au salutat cu entuziasm glorioasa lor armată, care, restabilind ordinea, le-a asigurat din nou triumful aceleiaşi dominări autocrate, dînd pămînt muncitorului ţăran — dar pămînt de veci!

Niciodată nu s-a putut vedea mai limpede care e rolul armatei permanente în timp de pace, niciodată muncitorimea industrială din Romînia, cît şi oamenii de bine, n-au avut o mai dezgustătoare ocazie să constate gradul de corupţie şi obrăznicie de care poate fi capabilă pătura noastră conducătoare.

Să petreci, cînd un întreg popor geme de nedreptate şi mizerie şi cînd acest popor a fost împins de exploatarea şi nedreptăţile stăpînitorilor la răzbunări neomenoase, să asculţi cu zîmbet prefăcut marşul *Deşteaptă-te, romîne,* cînd pe ţăranul romîn l-ai ţinut dinadins în ignoranţă şi cînd ştii că cei morţi nu mai învie, să fii mîndru că numai ţie ţi se cuvine recunoştinţa ordinei sociale, prin liniştea morţei, ah, asta e dovada cea mai îngrozitoare ce caracterizează atmosfera lor naţională şi politică!

10 mai, zi de doliu, tu vei rămîne, de aci înainte, pentru muncitorimea din Romînia cea mai dureroasă şi nesuferită sărbătoare naţională.

Romînia muncitoare III (1907) seria II, nr. 11, mai 13-20, p 1.

SULTAN ŞI REGE

Ziarele din streinătate spun că decorarea regelui Carol de către sultanul turcesc este o dovadă de excelentele raporturi dintre cei doi suverani.

Credem şi noi.

Între sultanul care guvernează peste o ţară lipsită de drepturi, în care stinge orice scînteie de libertate şi se sacrifică viețele omeneşti pentru toate capriciile, şi între regele care domneşte peste o ţară unde drepturile sînt scrise pe hîrtie pentru ca să se nesocotească în viaţă, unde domneşte bunul-plac al tutulor viziratelor ministeriale şi abuzurile tutulor paşalîcurilor prefectorale, şi unde se ucid mii de ţărani, se aruncă pe nedrept în temniţă şi li se dărîmă satele, între suveranii unor asemenea ţări e firesc să existe cele mai prietenești legături.

Cine se aseamănă, se adună, zice proverbul.

Romînia muncitoare III (1907) seria II, nr. 18, iul. 1-7, p. 1.

JERTFA CELOR DOUĂSPREZECE MII

Au trecut trei ani de la răscoale; şi cum la noi lucrurile se petrec repede şi se uită tot aşa de repede, putem să judecăm evenimentele din primăvara anului 1907 şi urmările dureroase ale represiunei cu imparţialitatea cu care se judecă evenimentele depărtate, intrate aproape în domeniul istoriei.

Povestea e scurtă şi pe înţelesul tuturor.

În al patruzecilea an al domniei m.s. regelui Carol, cînd nu se stinseseră încă ultimele ecouri ale toasturilor oficiale, s-au răsculat ţăranii, robi sălbatici, leneşi şi inculţi, de pe întinsul nesfîrşit al moşiilor boiereşti. Fără să fie nepoţi de politicieni şi de miniştri, sau măcar alegători cu trecere pe lîngă deputaţi, au îndrăznit să ceară pămînt, învoieli mai uşoare, dări mai puţine şi mai multă dreptate. Ordinea statului şi dulcea tihnă boierească fiind astfel turburate, glorioasa armată a majestăţei sale a fost trimisă să liniştească spiritele. Mai multe sate au fost bombardate ca să servească drept pildă răsculaţilor şi vreo zece-douăsprezece mii dintre dînşii împuşcaţi, străpunşi cu baioneta sau bătuţi pînă ce mureau sub lovituri! Un statistician bizar a făcut socoteala că dacă s-ar fi în-

şirat cadavrele ţărăneşti în lungul şi în latul Căiei Victoriei, pe o parte a cheiului Dîmboviţei şi pînă dincolo de Piaţa Mare, maiestatea sa ar fi putut să meargă de la palat pînă în Dealul Mitropoliei, ca să citească mesagiul de deschidere al Camerilor, păşind pe un covor moale de carne ţărănească.

S-a spus în urmă că represiunea aceasta a fost o necesitate dureroasă şi că mulţumită numai patriotismului armatei am scăpat de primejdia unei invazii străine.

Nu vom face pe cîrcotaşii, cari nu sînt mulţumiţi niciodată. Nu vom spune că răscoalele se puteau potoli şi altfel, de pildă dîndu-se pămînt ţăranilor sau acordîndu-li-se „lotul" acela universal pe care-l cereau şi pentru care oamenii noştri fini i-au ridiculizat cu atîta succes. Nu ne vom aduce aminte, mai ales, că cel puţin trei sferturi din cei asasinaţi au fost asasinaţi mişeleşte, după potolirea răscoalelor şi după indicaţiile vătafilor boiereşti.

Nu. Vom privi opera partidului liberal ca un act inimitabil de înţelepciune politică, vom privi, fără să ne arătăm prin nimic durerea şi revolta din suflete, mormanul enorm de leşuri ţărăneşti şi, adresîndu-ne lor, celor morţi, îi vom întreba :

— La ce-aţi făcut jertfa voastră ? Cui a folosit sîngele pe care l-aţi vărsat ?

Şi vom aştepta răspunsul.

Şi guvernul liberal va trebui să răspundă, nu prin vorbe, nu prin discursuri, ci prin cei trei ani de guvernare cari au urmat manifestului regal.

Astăzi cunoaştem acest răspuns.

Imediat după răscoale s-a ridicat vîntul reacţiunei. Clasa stăpînitoare, spăimîntată de extenziunea şi profunzimea revoltei, după ce a izbutit s-o înăbuşe în

sînge, n-a avut decît un singur gînd : cum să zădărnicească în viitor orice veleitate de independenţă şi de răzvrătire a clasei muncitoare. Opera administrativă şi legislativă a acestor ultimi trei ani de ocîrmuire liberală n-a fost justificată decît printr-o neîntreruptă serie de măsuri îndreptate împotriva libertăţilor publice. Cu concursul tacit, sau pe faţă, al partidelor de opoziţie, s-au făurit legi draconice şi s-au canalizat năzuinţele şi nevoile economice ale ţărănimei într-un labirint de legi cu aparenţă de dreptate, într-o ţesătură infinită de articole îngrădite de absurdităţi procedurale. Cei cari sînt în contact zilnic cu populaţia sătească vorbesc în şoapte şi cu îngrijorare de nemulţumirile profunde, de deznădejdea surdă a ţărănimei. În urma legilor agrare mizeria a crescut. Ţinuturi întregi cari înainte de răscoale trăiau într-o bună stare relativă astăzi sînt ameninţate de foamete.

Proprietarii şi arendaşii „nu mai au" pămînt de dat.

Munca se plăteşte în bani, e drept, dar se arvuneşte din iarnă pe preţuri de nimic. Dijmele, ruşfeturile [1] sînt desfiinţate, dar ţăranii nu mai au, nu mai găsesc pămînt. Casa rurală funcţionează, dar moşiile cumpărate printr-însa sînt picături de apă într-un ocean.

În pustietatea şi în mizeria satelor, singur jandarmul e bine hrănit.

Dar între foamea care pîndeşte şi jandarmul care ameninţă, cine va avea ultimul cuvînt ?

În acelaşi timp, legile sîcîitoare şi reacţionare îndreptate împotriva satelor s-au întins şi asupra oraşelor. Teama prefăcută de sindicalişti şi atentate puse la cale în cabinetele Siguranţei generale au înlesnit partidului liberal luarea de măsuri în contra muncitorimei industriale. Dreptul de asociaţie a fost restrîns.

---

[1] *ruşfet* — bacşiş.

In cea mai mare parte a oraşelor de provincie întrunirile sînt oprite pe faţă. Cărţile, broşurile, ziarele sînt confiscate zilnic sau nedestribuite. Ultimul argument, judecata şi osînda, a fost întrebuinţat. Un vînt sălbatic de reacţiune suflă asupra ţărei. Jertfa cumplită a celor douăsprezece mii parcă n-a avut alt rezultat decît să răspîndească miasme de hoituri în atmosfera noastră politică. Douăsprezece mii de ţărani au îmbrăţişat pămîntul, pămîntul pe care l-au visat o viaţă întreagă şi nu l-au avut decît în ceasul morţei, şi clasa stăpînitoare a rămas tot aşa de neîndurată, tot aşa de surdă ca şi înaintea jertfei. Salvele de tunuri n-au trezit-o, lumina incendiilor nu i-a deschis ochii. Jertfa celor douăsprezece mii, suprema jertfă a muncitorului flămînd şi gol, a fost o jertfă zadarnică ?

Pînă cînd ?

N. D. COCEA

Facla I (1910) pp. 2-3.

SCRISOAREA LUI FIRDUSI CĂTRĂ ŞAHUL MAHMUD [1]

De-ţi baţi de mine joc, Alah ne-aude
Şi-n veci bătut de el vei fi, Mahmude!
Fiindcă porţi şi tu regescul semn
Şi stai pe-un tron de care eşti nedemn,
Credeai că nimeni nu se va-ncumete
Să-ţi fie-acuzator, ca să te-arete
Şi-n faţă să-ţi arunce-al său dispreţ:
Dar iată-mă că sînt aşa-ndrăzneţ!
De ce n-aş şi-ndrăzni să fiu atare?
Fiindc-aş fi prea mic, iar tu eşti mare?
Şi-aş fi un prost de rînd şi-un geniu tu
Şi-un om cinstit şi nobil, iar eu nu?
Te-ascult, Mahmude, şi-ţi admir ştiinţa!
Toţi regii tăi s-asamănă-n credinţa
C-ai lor supuşi o turmă sînt de robi,
Cu toţii orbi şi-asemeni de neghiobi.
Căci dac-ar fi altfel, nu se-nţelege
De ce-ar răbda orice le face-un rege.

[1] Plecînd, prin intermediul unei versiuni germane, de la un poem al marelui poet persan Abul Casim Mansur, cunoscut numai cu pseudonimul Firdusi (939-1020), Coşbuc loveşte în Carol I şi în celebra lui zgîrcenie, el însuşi vorbind prin glasul poetului persan.

Și-așa, credeai că, dacă-ți sînt supus,
Eu n-am să văd cum sînt pe cruce pus
Și, chiar văzînd, eu n-o să am tăria
Să zbier, ca să-ți arăt neomenia!

O, șah Mahmud, de m-ai crezut un miel,
Cumplit război avea-vei tu cu el,
Căci nu-s un miel fricos precum m-ai crede,
Ci leu flămînd ce-n pripă să repede.
Și n-ai știut ce furii-n mine sînt,
Ce suliți port în sprintenu-mi cuvînt,
Ce fulger mi-e-n condei și-aprins ce scapăr!
Ei, da! Tu m-ai lovit, iar eu mă apăr,
Și-oricine vede clar că asta vreu
Și-n cearta asta nu-s de vină eu,
Căci *tu* ai vrut să ai cu noi de furcă
Și, dac-ai vrut să-ncurci, acum descurcă!

Mișeii-au îndrăznit a mă huli,
Că nu-s devot cu totul lui Ali,
Iar tu, un biet bătrîn, le dai crezare [1].
Dar iată, jur pe sceptrul tău, pe care
Mai bine-ar fi să-l schimbi într-un ciomag,
Mi-e drag profetul, cum și-Ali mi-e drag;
Și-oricît m-or fi hulind prigonitorii,
Pe-aceștia doi — și demni și plini de glorii —
Fidel îi voi iubi și-acum și-n veci.

[1] Vina de căpetenie ce i-o găsea Mahmud lui Firdusi (pe nedreptul, dar ca pretext) era că în epopee poetul n-ar fi fost destul de religios și nu da cuvenita venerațiune lui Ali, nepotului lui Mohamed prorocul. Firdusi întoarce acuza, nu atît la adresa regelui, cît la a poeților ce-l dușmăneau (n. aut.).

Tu poți să mă sugrumi ori să mă-neci,
Și poți să pui — cum cer și sicofanții —
Sub tălpi să mă strivească elefanții:
Și totuși sfînt pe-Ali îl voi ținea.
Oh, ce-ngrijat ești de credința mea!
Dar, rogu-te, Mahmude, vezi de tine,
De-a ta credință și de propriu-ți bine.
Și vezi să nu te-abați din drumul viu!
Căci mintea, cît-o ai în cap, ți-o știu
Cît firul de nisip, dar nor ți-e fumul
Și-un biet ca tine lesne pierde drumul!
Căci dac-a mea credință vrei s-o pui
Cu-a ta-n cîntar, atîta pot să-ți spui,
Că știe Dumnezeu și-adună-n carte,
Scăzînd oricui ce-ntîi și-ntîi împarte [1].
Și cred că-n fața lui, cînd noi vom sta,
Cu-a mea credință eu — și tu cu-a ta —
Eu, biet cum sînt, în față-i pot protege
Și-o sută de patroni ca tine, rege!

Și-acum declar solemn că eu, poetul,
În numele lui Mohamed profetul
Și-al lui Ali, am scris al meu poem
Dar nu pentru Mahmud, pe care-l chem
Și-acum și peste veci în judecată
Și-Alah din cer ca pe-un hain să-l bată!

[1] O dogmă. Dumnezeu dă, prin grație, talente și puteri (fie spirituale, fie materiale, ca frumusețe, avere, poziție) însă la ziua judecății, cînd cîntărește faptele bune, el scade întîi darurile grației. Dacă doi fac aceeași faptă, ea nu cîntărește la fel de greu, în cazul că unul a făcut-o ajutat de-o grație divină, iar celălalt prin propriile puteri. Și pe cît omul a avut mai mult bine din grație, pe atîta i se scade din valoarea faptei. Cu totul altfel sună dogma creștinilor catolici (n. aut.).

Cu-al meu poem, Mahmude, te mîndreşti:
Ci-n care chip părtaş la el tu eşti?
Cîţi regi au azi şi-n veac de-acum fiinţă,
Aşa să aibă toţi întru ştiinţă:
Că nu-l cunosc pe-acest Mahmud, că eu
N-aştept să-mi dea Mahmuzii premiul meu.
Dar cine-i el să-şi bată-n faţă-mi pieptul?
Puţini sînt cei ce-au nume dat cu dreptul,
Dar nesfîrşit de mulţi sînt proştii cari
Numiţi ne sînt de cei nemernici „mari";
Dar nume, dacă vrei, al *meu* e nume.
Căci nimeni n-a mai fost Firdusi-n lume!
Puterea lumii prea puţină fu
Să nască pe-un Firdusi pîn-acu.
Ca stelele pe cer roiesc poeţii,
Mulţi buni, dar mulţi o pacoste-a vieţii,
Şi cîntă tot ce ştiu prin univers.
Găseşti la unii şi putere-n vers,
Dar cei mai mulţi sînt triste roţi de moară
Nu-i vulturul ce e, fiindcă zboară,
Căci zboară şi-un gîscan din gard pe gard;
Şi nu-s aloe[1] orice tăciuni ce ard.
Ascultă-aceşti poeţi şi vorbe crude,
Căci prea te faci de rîs cu ei, Mahmude[2]!

Eu mi-am clădit acest al meu poem
Din tot ce noi mai plin de glorie-avem
Şi-n grai, şi-n sunet, şi-n culoare:
Poem ce-i rîu de raze scurs din soare.

---

[1] *aloe* — plantă din care se extrage un suc aromatic.
[2] Aici batjocureşte pe poeţii de la curte (n. aut.).

Dar nu-s acestea care-l fac etern,
Ci-al artei simţ, prin care-avui să cern
Tot ce-am putut din basm şi cărţi alege —
Şi-al meu talent, care-a putut să-nchege —
De fapte mari, de regi, de bătălii.
Cuprinde-o sută douăzeci de mii
De versuri cartea mea — şi-această carte
Istoria ţării în două ne-o desparte[1],
Eu vi-am cîntat şi-amici şi inimici.
Femei frumoase şi bărbaţi voinici,
Şi cai şi care, corturi de corăbii
Şi scuturi, coifuri, paveze şi săbii
Şi lănci şi laţuri, arcuri şi săgeţi —
Cît n-au cîntat o mie de poeţi!
Cîmpii şi văi, pustiuri şi păduri,
Şi munţi şi ape, oraşe mari şi sate
Şi clocot de mulţimi nenumărate
Cu vuiete de oşti, cu vai de guri
Şi tropot, freamăt, muget, şi-ntre ele
Şi zmei şi gini[2] şi draci şi duhuri rele
Şi regi care-au făcut, de sînge uzi,
Cît nu vor face-o mie de Mahmuzi!
Am scos din cronici fapte şi istorii
Şi-am fost oglinda vecinicelor glorii.
Trecutul vechi, de praf acoperit,
Luceşte-acum, prin mine-ntinerit —
Iranul vechi, de mult făcut ruine,
Trăieşte o viaţă-n veci, de-acum, prin mine!

---

[1] Face epocă. Timpul pînă la Firdusi şi după el. In versurile ce urmează traducerea dă numai un rezumat, căci Firdusi înşiră o mulţime de nume proprii, care-ar cere prea multe note (n. aut.).

[2] *gin* — geniu rău, la arabi

Acestea le-am făcut. Şi-aş vrea s-aud
Ce parte-ai tu la ele, şah Mahmud!
Vai, şah zgîrcit! Eu ţi-am lăsat avere,
Ce-a pururi e tot ea şi-n veci nu piere.
Cînd fi-vei mort de mult şi cînd uitat
Va fi chiar faptul c-ai trăit şi-ai stat,
Atunci, departe-a vremii-ngrămădire
Prin mine va mai da de tine-o ştire;
Atunci de tine-atîta scris va sta:
Că *eu,* Firdusi, am scris pe vremea ta!
Nu tu mă vei purta prin timp ce vine,
Povară pe-al tău gît, ci eu pe tine!
Acum văd eu ce vinovat îţi sînt!...
Bătute de furtuni, de ploi şi vînt,
Cu timpul cad palatele regale
Şi zboară stol de lilieci prin sale,
Clocesc pe scumpe tronuri cucuvăi
Şi regi ajung paiangenii-n odăi,
Iar pe-unde vi-aţi plimbat mărirea seacă,
Şopîrle şi guzgani au să petreacă!
Dar ce-am clădit eu, rege, pentru voi,
Nu-i turn ca să-l dărîme vînt şi ploi
Şi nici furtuni pe lumea toată vruna!
Afară, poate, de-ar veni furtuna
Ce-ntregul neam ni l-ar strivi-ntr-un fel,
Că n-ar mai rămînea nici praf din el,
Şi nici atunci! Mi-ar stinge, cred, cuvîntul,
Furtuna, numai, ce-ar strivi pămîntul!

Bătrîn de-optzeci de ani, bolnav ce zac
Şi-acum aproape orb şi om sărac,
Eu totuşi ridicai şi-acea povară
La care şi-alţii-o mie se-ncercară

Și n-au putut-o nici urni ; dar eu
Cu drag am biruit și-atîta greu.
Trăiam în lipsă și scriiam cu anii ;
Plîngeau amicii și rîdeau dușmanii
De truda mea și gîndul meu sumeț,
Dar eu, acoperit de-al lor dispreț,
Mi-am rupt din nervi bucată de bucată,
Căci tu-mi promiseși altfel de răsplată.
Ușor îți este-a sta pe-un tron răpit,
Mîncînd și bînd, pe perne tolănit ;
Dar eu, și zi și noapte-n trudă mare,
Treizeci de ani muncii fără-ncetare
Să-ți fac un monument — și l-am făcut !
Iar tu, nărodul de noroc bătut,
În loc să-mi dai făgăduita parte,
Spre-a nu mai fi sărac și mai departe
Și-n pace să-mi petrec al vieții rest,
Tu, șah Mahmud, în nobilul tău gest
Ți-ai strîns la piept enorma ta avere
Și plată tu mi-ai dat — un ol de bere !
Priviți-l, veacuri ! Și vă fie-ndemn,
Poeților, de-a scrie pentr-un rege !
Acest lipsit de cinste și de lege,
Ce nici de-un strop de apă nu e demn,
Îmi ia-n dispreț puterea ce mi-e dată
De cel ce-ntregii lumii îi este tată,
De cel ce m-a ursit din veci să fiu
Firdusi-acel ce-acestea i le scriu !
Vai, tu, ciupercă de pe vîrf de cracă !
Batrînule neghiob, ce crezi, că dacă
Îți puse-o soartă tristă mîna-n păr,
Ești mare om și rege-ntr-adevăr ?
Dar soarta asta, care-orbește vine,
Putea nălța — cum te-a nălțat pe tine —
Pe-oricare-un biet golan și prost la fel

Și chiar și pe-un nărod și mai mișel
De cum ești tu — deși-n mișelătate
Nu cred că ai vrun naș, nici măcar frate!

De-ar fi acest Mahmud născut din rob,
Pe-atît de darnic cît e de neghiob
Iar mintea lui de nu i-ar sta-n picioare,
De mult el mi-ar fi dat regeasc-onoare!
De-ar fi el nobil cît e de poltron,
Alături lui el m-ar fi pus pe tron.
Dar ce să ceri acelui ce nu știe
Ce-i drept și demn și ce-i mărinimie?
Cînd ia, e sănătos, cînd dă-i bolnav,
Și ce să știe-altce un pui de sclav!
Un fiu de sclav nu-nvață maiestate,
Și teama lui e numai că-l vei bate!
Și cînd ridici din pulbere-un mișel
Și-apoi aștepți răsplată de la el,
E ca și cînd ai crește-n sîn un șerpe
Și-ai cere grîu din piatra stîncii sterpe.
Pe-un spine poți să-l răsădești și-n rai
Și hrană, miere și nectar să-i dai;
El tot ghimpos va fi și-a pururi spine
Și-amare boabe dînd, dar nu smochine!
De cei ce vînd parfum cînd ești atins,
Tu-n haine prinzi mirosul lor distins;
Dar cînd te-ating acei ce vînd cărbune,
Pe haine-un scrum de zgură ți se pune.
Poți face strîmbături din drepți copaci,
Dar drepți pe cei ce-s strîmbi nu poți să-i faci.
Pe-un negru nici trei mări nu pot să-l spele,
Și-un rău-născut va face-a pururi rele.
Învață-acestea, rege drept și bun,
Și ia-le-n cap, căci ție ți le spun!

În versuri tari și pline de mînie
De aceea scriu ce-am scris, ca să se știe,
Ca nu cumva să crezi că eu mă tem
De ura ta și-al popilor blăstem;
Și nu cumva să lase-acum și-o dată
Becisnicul tău nume, rege, o pată
Pe-al meu poem; și minte ca să-nveți
Să nu-ți mai faci distracție din poeți,
Bătîndu-ți joc de ei, ca azi de mine!
Căci vrunul dintre ei — mîhnit, vezi bine -
Îți toarnă-n cap mînia-i de poet
Și-ți zvîrle-n față-atare vrun pamflet,
Că zece mii de bivoli din rovine
Să n-aib-atît noroi pe ei, ca tine.
Și teme-te de el! Că-n zi de-apoi,
Cînd sta-veți la județul sfînt, voi doi —
Tu mîndru și neghiob privind profetul,
Dar blînd privindu-l și-umilit poetul,
Alah va zice îngerului său:
— „Fă mare-abizul între bun și rău!
Și-n foc să-l arzi pe șah, că e de vină!
Dar du poetu-n vecinica lumină!“

GEORGE COȘBUC

Rominul I (1911) nr. 210, sept. 25/oct. 8, pp. 1-3.

DOSARELE ŞI COMUNICATUL REGALO-GUVERNAMENTAL

S-a dat, în sfîrşit, de urma celor 34 de dosare ale răscoalelor, dispărute de la Ministerul de Interne : sînt la d.Ionel Brătianu acasă. Şeful partidului liberal, care a ordonat şi a prezidat represiunea, a ţinut ca, la plecarea din minister, să ia cu sine dovada ororilor din 1907.

Gestul d-lui Brătianu e foarte firesc. E aşa de firesc, încît ne-am fi mirat dacă ar fi lăsat dosarele la minister. Intîia grije a unui asasin este să nu lase după sine nici o dovadă a crimei sale.

D.N.Filipescu, indignat de nerușinarea liberalilor care, a doua zi după mascarada de la 8 ianuarie, numeau asasin pe ministrul de Război, a amintit oamenilor de la 1907 felul cum au reprimat răscoalele şi s-a arătat un moment dispus să dea publicităţei tot ce ştie în această privinţă,

D.Ionel Brătianu, speriat, s-a plîns aliatului său de la 1907, regelui, care a intervenit spre a înăbuşi discuţia. În urma cererei regelui, ziarele guvernamentale au publicat un comunicat, în care se spunea că discuţiile asupra răscoalei din 1907 sînt *„cu atît mai mult închise, cu cît toate guvernele, oricînd au fost turburări serioase, şi-au îndeplinit datoria"*.

Mai spunea comunicatul :

„Partidul conservator dezaprobă publicarea de documente în privința răscoalei. Orice indiscreție *de felul acesta din partea oricărui reprezentant al autorității, va fi pedepsită cu asprime".*

Partidul conservator poate dezaproba publicarea de documente. Dar partidul conservator nu e țara întreagă. Țara, dimpotrivă, vrea să se facă lumină, deplină lumină asupra ororilor de la 1907. Ea vrea să știe cît de mari au fost ravagiile făcute în satele noastre de puşca Manlicher şi de tunurile Krupp, ea vrea să știe cîți au căzut sub execuțiile sumare şi cine le-a ordonat pe acestea.

De altfel, comunicatul regalo-guvernamental, departe de a dovedi necesitatea închiderei discuției, a dovedit, dimpotrivă, că dosarele trebuiesc neapărat date la iveală.

În adevăr, cumunicatul vorbește de „indiscrețiile" cari s-ar face. Aşadar, în dosare sînt lucruri a cărora divulgare ar constitui o indiscreție, secrete pe care d. Ionel Brătianu are tot interesul să le ascundă ?

Noi nu ne-am îndoit niciodată despre aceasta ; iată acum că însuşi regele şi guvernul confirmă că dosarele închid în ele taine ce nu trebuiesc divulgate țării.

Cît de groaznică trebuie să fi fost represiunea, se poate vedea din îndîrjirea cu care asasinii feresc dosarele de orice ochi indiscreți. Dacă conştiința lor ar fi curată, dacă — precum afirmă — nu şi-au făcut decît datoria, n-ar avea de ce să ascundă dosarele, cînd în ele s-ar găsi dovada lealității şi corectitudinei lor. Le ascund totuşi, le-au furat de la minister şi refuză de a le preda cu toate somațiile guvernului, ceea ce dovedeşte pe deplin — dacă mai era nevoie

de o asemenea dovadă — că dosarele conțin lucruri foarte compromițătoare pentru cei ce au prezidat represiunea.

Prin atitudinea sa în chestia dosarelor, d. Ionel Brătianu recunoaște singur că este un asasin.

ENJORLAC

Facla III (1912) pp. 34-35.

REGELE COMPLICE AL ASASINILOR
PALATUL GAZDĂ DE HOȚI

Să fim mîndri : avem regele meritat.

Slavă memoriei lui Brătianu, pripășitorul dinastiei streine în țară !

De mii de ori, slavă !

Sub regele Carol s-a înjghebat și întărit cea mai lacomă și nemilostivă oligarhie bugetară. Sub regele Carol s-au ferecat lanțurile încătușărei a șase milioane de robi. Sub regele Carol au izbucnit patru răscoale țărănești. Sub regele Carol satele au fost bombardate, 11.000 de țărani asasinați. Sub regele Carol s-a înfrînt avîntul țării spre democrație. Sub regele Carol s-au întinat sufletele, s-au pîngărit caracterele, s-au sfărîmat voințele, s-au domesticit rarele firi dîrje. Sub regele Carol țara a fost dată peșcheș Germaniei.

Țara de pripas și-a găsit stăpînul.

Țării de risipă, lene și desfrîu îi fu dat un rege muncitor, aspru și avar.

În țara boierimei scăpătate, a burgheziei parvenite și a țărănimei răbdătoare, regele Carol își găsi țelul vieții : strînse averi.

Regele va muri cu satisfacția calicului, dar fără mîndrie.

De augustul nostru suveran se va putea spune totul, dar că a fost iubit și stimat de supușii săi: nu.

Istoria a cunoscut fețe încoronate combătute, maltratate, lovite, răpuse de popoare; cu regele Carol ea va trebui să deschidă capitolul suveranilor indiferenței generale.

La sate milioanele de robi, ori nu știu că au un rege, ori știu că „neamțul" a izgonit pe Cuza, idolul lor. La orașe, pînă și castele politiciane măcinătoare ale bugetelor, sub înalta-i obîăduire, îl disprețuiesc. Prăpastia dintre țară și dinastie e așa de adîncă, gheața așa de groasă, că de s-a plănui descotorosirea țării de rege, nu s-ar găsi supus care să-și verse sîngele pentru augustul pripășit.

Ultimul eveniment încheie, firesc, o prea lungă domnie.

Regele Carol, lăudătorul soldățimei barbare în represiunea din 1907, se revelează complicele asasinilor țărănimei. Cînd guvernul ia hotărîrea urmăririi capilor ucigași, regele Carol le deschide porțile palatului.

Azi, dosarele pline de sînge țărănesc închegat, dovezile crimelor brătieniste, în loc să stea în lăzile Ministerului de Interne, zac pecetluite în biurourile majestății sale.

Azi, palatul e gazdă de hoți, regele complice de asasini.

Azi cetățenii dornici de oprirea țări din cursa-i spre prăpastie vor trebui să strige:

Jos regele oligarhic!
Jos complicele asasinilor din 1907!
Jos găzduitorul hoților de dosare!
Trăiască republica!

[N. D. Cocea]

Facla **III** (1912) pp. 184-185.

OMUL CU OCHII VINEȚI[1]

Nu e titlul unui roman de aventuri și împrejurări stranii. E numele doară mai lungit, al unui personaj viu, aflat în carne și oase, în cizme și epoleți. Viața lui e mai lungă decît a romanelor, iar slava și puterea i le povestesc, mai bine decît snoavele și cîntăreții, închinarea mută și îngenuncherea unui rînd de treizeci și două de județe la picioarele lui stăpînitoare.

Îl cunoașteți? L-ați întîlnit vreodată?

Regele călugăr trăiește retras ca o cucuvaie și numai ochii din cînd în cînd i se zăresc, fumurii, rotunzi și reci ca doi bulgări de camfor. Șarpele vrăjește de sub copac, cu scînteia privirii, păsările naive, amețite pe ramuri, și ele coboară dormind, cu aripile strînse, către arcul de venin, frămîntat de nerăbdare, jos, printre flori. Călugărul cu coroană de oțel pe frunte a ipnotizat o țară. Singuri ochii lui, în care sticlesc o sută de enigme, au putut supune voia și libertatea fecioarei din coșciug... Au înghețat energiile, au încovoiat hotărîrile, au strămutat ținta fiștecărei

[1] Reprodus după T. Arghezi, *Pagini din trecut*, Espla, 1955, pp. 17-20.

arme, şi dacă apele ar fi avut un scop omenesc, le-ar fi întors şi pe ele din matca lor şi le-ar fi zăprit izvoarele de-a pururi. Sufletul nostru e robul acestei căutături de diavol gînditor.

— Ce se zăreşte peste Carpaţi, un stat ori un catafalc ?

— Un monah dibaci priveghe dintr-un colţ şi lasă-n jos perdelele negre...

— Dincolo, poporul cere pămînt şi holde pentru sineşi.

— Linişte ! Călugărul vrea linişte şi moarte. Aceasta-i muzica ce-i place şi afară de dînsa una singură-i mai este dragă. Tăcere !... Părintele are armată, artilerie şi muniţie de război pentru turcul dinlăuntru. Şi mai presus de toate-i orchestra gîlgîitoare a divinului aur ! Nu-i Beethoven, nu-i Wagner, nici Mozart ; sînt simfonii de Honhenzollern.

Pîn-a nu veni la noi, nobilul ostaş purta pe sub tunică şi zaua lui medievală roba lui Inigo de Loyola, căreia, nestrămutat, rămasu-i-a credincios. Pasul lui, elastic, nici nu se aude. Vocea lui, nici dînsa niciodată. Faţa lui o ştiu foarte puţini. Sfetnicii care-l ating, covîrşiţi de dominarea lui mută şi zdrobitoare, se tem şi-l ocolesc şi-i dau tot ce nici nu doreşte el să ceară. Rodul cel mai vesel şi mai robust cade-n tava lui, pe care doi lei cu cozile-n sus şi cu gurile căscate însemnează lăcomia şi nesaţiul. Neprevăzută răsturnare ! Tînărul prinţ care primise să intre pe tărîmurile lui Ştefan şi Cuza, într-un umilitor costum de valet, trebuia să-şi răscumpere ruşinea, necunoscută de nici un mîndru domn valac de pîn-atunci, chiar învins, schimbînd elita ţării noi într-un cîrd de lachei. Ministrul cel mai iubit la Palat e acela care se tăvăleşte cel mai

frumos pe covoarele regale ; guvernul cel mai plăcut e cel care zace mai mult și face mai puțin.

De aceea pe toți bărbații noștri chemați prin temperament și cultură să schimbe starea sufletească și economică a țării, de care nu e ins în țara asta să nu se jeluiască, măcar în chip platonic, îi vedem stînd departe de cîrmă și reduși la rolul de predicatori în pustiu, sau la vinovată bolire. Se știe de mai nainte că orice ai întreprinde cu inima dornică și cu avîntul, care singur poate face panta viitorului accesibilă, va trece de atentat și de crimă, și atît sînt schimbate noțiunile de mult, încît oamenii ce pot fi dați, într-o țară civilizată și inteligentă, drept model, trec la noi în rîndul paraziților, iar necinstea își deschide floarea purulentă pe culmea vieții noastre naționale.

Apoi care dintre „romîni" e prietenul cel mai de aproape al regelui jezuit ? Îl știe toată lumea... D. Ion Kalinderu, vătaful moșiilor auguste, umbra din jigniți a înaltului stăpîn de pe tron.

Placid în armura nordică a sufletului său monastic, Omul cu ochii cenușii avu un vis, care s-a împlinit, și o foame uriașă : aurul. Și visul lui se făcu visul nostru ; groapa din sufletul lui se deschise și-n sufletul nostru, și țara care trebuia ridicată în vîrtejul unui ideal moral, se făcu tărîm de calcule, de destrăbălare și, reproducînd în noi tipul suveranului, fiecare ne făcurăm de-o ființă cu dînsul. După patruzeci de ani de domnie avem un rînd de bube : anul 1907, biserica, tramvaiele, 80 la sută de analfabeți, și fiindcă banul este cuvîntul de ordine — corupție acută pînă în sînul familiilor, vînzare de inimi și de carne. Lume mai căzută nu poate fi decît e aceea în care prestigiul adevărat îl are banul, încoronat într-o zi de 10 mai, o dată cu creștetul Hohenzollernului de la gurile Du-

nării. Onestitatea și dorul de bine sînt de mult la noi niște bagatele care te fac suspect și ridicol. *Cherchez le roi* [1].

Dar dacă, pentru averile romînești, Omul cu ochii vineți a dovedit o atracție violentă, nu tot asemenea simț avut-a el pentru limba românească, pe care o disprețuiește. Cărțile noastre îi sînt necunoscute. Autorii noștri nu-l interesează; curtea lui o alcătuiesc d. Kalinderu și argații ceilalți. Învățații noștri, ca și țăranii noștri, trăiesc în depărtare. *Vive le roi!* [2] Pe deasupra tuturor plutește ironia egoistă din ochii fostului și rămasului călugăr singuratic. El nu ia nici o măsură, nu hotărăște nimic pentru națiunea poleită în fața puterilor străine cu o armată și un tezaur regal. Numai cînd durerea poporului debordă, atunci el poruncește, discret, tunurilor să mănînce satele, ca să nu mai ceară gura morților pîine.

Trebuiesc spuse unele ca acestea și altele și repetate regelui de peste flămînzi, azi cînd se împlinesc cinci ani de la secerișul de sînge din 1907, cînd au trecut cinci ani de la manifestul regal, dat în 1907, ca un contract de garanție a viitorului, și cînd starea țăranilor e tot atît de rea ca în 1907 și, dacă se poate, și mai rea. Revoltele au trecut, regele a închis ferestrele, nimeni nu-l mai vede, nimeni nu mai știe de el, absent ca-ntotdeauna din toată țara lui.

Și el știe cu toate acestea acum că poporul nostru a încăput pe calea revoluțiilor sociale, că o revoltă cheamă o altă revoltă ca să o vindece, că umbra oa-

---

[1] Căutați regele! (fr). Parodiere a dictonului *chercher la femme* — căutați femeia, cu sensul: „căutați vinovatul!"

[2] Trăiască regele! (fr.).

menilor drepți uciși rămîne în țară pe șesuri, se pune în fruntea altor oameni drepți și-i aruncă să distrugă.

Închide-i, majestate, să nu-ți zărească torțele lor, ochii.

[T. ARGHEZI]

Facla III (1912) pp. 182-183.

TRĂIASCĂ REGELE!

De patruzeci şi şase de ori pînă astăzi augustele mîini ale lui Carol de Hohenzollern s-au întins spre a primi din mîinile înmănuşate ale vistierilor ţărei lista civilă.

De treizeci şi cinci de ori suma pe care poporul o trimitea în visteria sultanului de la Constantinopol a fost vărsată în buzunarele căptuşite cu mătase tricoloră ale sfetnicilor şi subsfetnicilor tronului.

De treizeci şi una de ori urechile locotenentului prusac au fost gîdilate în a zecea zi a lunei florilor de strigătul: „Trăiască regele", clamat cu adîncă sinceritate de toată ţara oficială.

Întreit prilej de sărbătoare, prin urmare: sărbătoare pentru 10 mai 1866, cînd caldarîmul Bucureştilor a avut fericirea să ia contact cu talpa tînărului locotenent sosit de la Berlin, sărbătoare pentru 10 mai 1877, cînd clasa stăpînitoare a acestei ţări şi-a proclamat dreptul de a exploata *numai ea* pe mult exploatatul popor romînesc, sărbătoare pentru 10 mai 1881, cînd o coroană de oţel prefăcea pe domn în rege.

Mare sărbătoare, întreită sărbătoare pentru oligarchia acestei țări, oligarhie care ar da dovadă de cea mai josnică ingratitudine dacă nu s-ar prosterna astăzi la picioarele tronului și n-ar umple văzduhul cu strigătul de „Trăiască regele!“ Căci e sărbătoarea ei, sărbătoarea regelui ei, sărbătoarea binefăcătorului și sprijinitorului ei.

Cum ar putea, în adevăr, oligarhia, să nu fie recunoscătoare regelui? Oare nu i-a dat el poporul legat de mîini și de picioare, ca să-l exploateze și să-l stoarcă cum va putea mai bine? N-a împărțit-o el în două taberi, orînduindu-le venirea, pe rînd, la putere, pentru a strînge pe rînd teascul storcător de aur? N-a fost el principalul factor care a făcut ca poporul să stea mereu sub epitropia oligarhiei și să fie ținut departe de orice amestec în trebile publice? N-a creat el armata, acel formidabil instrument de apărare a drepturilor sacrosancte ale oligarhiei, acea armată care s-a purtat atît de vitejește la 1907, cînd oligarhia trecea prin momente așa de grele? N-a patronat el atîtea întreprinderi patriotice, n-a contrasemnat el atîtea biruri cari au sporit veniturile bugetare ale oligarhiei, de la 100 la 500 de milioane?

De ce n-ar fi veseli, prin urmare, stăpînitorii? De ce n-ar jubila foștii, actualii și viitorii miniștri, de ce n-ar aplauda politicianii mari și mărunței, toți aceia care se folosesc de starea de ignoranță, de ticăloșie și de mizerie în care a fost adus nenorocitul popor, în lunga și fericita domnie de 46 de ani a lui vodă Carol?

Jubileze, serbeze, aplaude și aclame cu toții, politicianii, oligarhi și plutocrați, prosternă-se cu toții la

picioarele tronului, izbească-şi cu toţii fruntea de treptele palatului, căci acolo sălăşluieşte regele lor, protectorul lor, providenţa lor, Dumnezeul lor!

NARCIS

Facla III (1912) pp. 373—374

10 MAI LA MITROPOLIE[1]

De cu seară pregătirile sînt făcute. Un covor galbej a fost aşternut pe jos şi pe deasupra celui obişnuit, în rotogolul străinilor, şterse de praf. De la intrare pînă la el preşul e roşu ca vinul, drum de catifea pentru strălucitoarele uniforme ale bărbaţilor cu arme. Părintele Iuvenalie a bătut în ţinte şi a frecat cu peria vreo patru zile la rînd, muncind de-a bușile şi povestind lucruri „de lume" fraţilor călugări tot atît de dibaci de gură şi de gîtlej ca şi dînsul. Pe faţa de cîrmîz a covoarelor, în catedrala goală, părinţii par nişte lipitori pîntecoase care şi-au vărsat balta sîngelui băut, printr-o gaură nevăzută. Uneori, şi tot pe brînci, cîte un părinte se strămută din loc tîrîndu-se, şi scoate din umbra unei străni un clondir, un pahar şi un sifon. Se aude atunci un sfîrîit de cişmea, apoi o înghiţitură grozavă. Beţivii beau de-a dreptul cu pîntecul şi sug de dinlăuntru, din fund, ca o băşică pentru injecţii; gîlgîitul lor e voluminos şi scurt. Pe părintele Tudosie îl supără „catarama" de

[1] Reprodus după T. Arghezi, *Pagini din trecut* Espla, 1955, pp. 24—27.

cîte ori se apleacă pe partea herniei ; atunci el strînge din gingii, se scoală pe genunchi şi îşi lasă mai în jos sau îşi ridică mai sus „cercul" scăpat de pe gîlcă.

Luminările sînt primenite şi noi, de ceară curată, şi flacăra lor nemişcată şi albă, douăsprezece flăcări, pare ca nişte rînduri de garoafe de argint sau ca şase perechi de luceferi culeşi de curînd. Cădelniţele de zile mari, cu sunetul lanţurilor dulce, au fost aduse de la veşmîntărie. Veşmîntarul se consultă cu eclisiarhul dacă mitropolitul va pune tiara de aur bătut, cu muchile de mărgăritare şi smaralde sau o mitră uşoară. Şi, uitîndu-se unul la altul, ei îşi trec cu bunătate cutioara mică de tabac. Eclisiarhul poartă un nas monumental şi în laturile lui, ca-n două ţărmuri grase, ochii mici, cu pleoapele roşii umflate. Chiar cu mîna sa, el pune pe velinţa de mătase a preastolului cîteva grăunţe mari de tămîie scumpă, pariumată, topită şi preschimbată de călugări într-adins după o reţetă veche. Regele îşi va destata mirosul în cea mai orientală şi mai nuanţată esenţă.

Se va sluji cu tot sinodul, ca-ntotdeauna de 10 mai ; doi mitropoliţi, şase episcopi, cu vicarii lor, şaisprezece arhierei la un loc. Ei vin cîte unul, pe uşa din dos, după ce şi-au trimes veşmintele din vreme. Diaconii cercetează stofele aurite, căptuşelile de mătase tare, trandafirie, violetă şi solară, cam toate de un soi, cumpărate din Piaţa Mare cu furniturile pentru tapiţeri. Unii episcopi vor fi ca nişte canapele sculate în picioare, alţii ca nişte paturi cu macat în arabescuri şi ghirlande. Veşmintele mitropoliei de Iaşi sînt deosebite. Le atingi cu oarecare visătoare lîncezire ; sticharul e al lui Veniamin Costachi ; omoforul, rucaviţele, tiara, epitrahilul, sita şi cîrja vin de la Dosithei, care le-a purtat demult în foarte vechime. Cînd te gîn-

deşti în biserica tăcută, în altarul învăluit de coaja vremii, la dimensiunile unui secol, ele par vaste şi goale ca nişte saloane ale lui Dumnezeu.

Arhiereii au sosit şi s-au cam îmbrîncit cu prietenie. Aşteaptă toţi să sosească „Majestatea Sa", cum zic ei, cu un accent din topor. Dacă s-ar putea, ei s-ar juca de-a leapşa şi, pînă la bătaia orelor zece şi jumătate, ar mînca o fleică, un cîrnat şi s-ar îndemna la nişte vinişor. În respectul lor pentru cele numite de Rabelais *la Tripe,*[1] arhiereii se referă la grătar şi butie, cu diminutive: mititei, fleicuţă, butoiaş, vinişor, păhărel — nişte diamant. Regele însă este „Majestatea Sa" fiindcă nu se mănîncă.

Cînd soseşte şi „Majestatea Sa", sinodul îl întîmpină cu sculele sfinte: evanghelie îmbrăcată în aur, cu copci de piatră scumpă, cădelniţe, trichere, cîrji.

Regele păşeşte rar. Cizmele lui răsfrîng aceleaşi lumini longitudinale ca jobenele personajelor oficiale. Mitropolitul simte că i se taie suflul; emoţia tuturor e deopotrivă: frica. La ferestre, afară, stau stîlpii cu blazoane judeţene şi steagurile moi, tricolore. Generali, ofiţeri de toate rîndurile scapără din cîte patruzeci de hăşchii de foc pe pieptul lor, decoraţii, nasturi şi fireturi. Toată lumea străluceşte ca o ogradă de fazani, păuni şi alte păsări brodate şi decorative. În timpul slujbei, cei mai plictisiţi par asistenţii; unii din ei privesc cu acelaşi sentiment de mirare cu care la Jardin d'Acclimatation urmăresc un mariaj patagonez sau o înmormîntare afgană, reprezentată cu indigeni autentici. Ochii demnitarilor, ai marilor maeştri, generali şi curteni, caută cu băgare de seamă la rege, a cărui siluetă impasibilă şi

[1] fudulii (fr.).

elegantă ocupă, cu rigiditatea unui stîlp de frontieră, a doua treaptă a straiei regale, toată-n sculpturi de aur și velur sîngeriu. Regele pare a număra firele de ibrișim multicolor cu care-i cusut pe fața perinei de catifea de la picioarele sale, vulturul Țării Romînești.

Cel mai atent la mișcările lui este prințul moștenitor, încadrat de fotoliul de-alături. Cînd regele își mută brațul pe piept, ca Bonaparte, principele și-l mută la fel. De ridică regele capul, capul prințului se ridică. Nici un suris pe fața domnitorului și nici un sentiment; numai o undă curioasă, pare că de ironie chintesențială. D. Dimitrie Sturdza e cel mai neliniștit, se mișcă mereu, clipește des, și cu toate că e cel mai pravoslavnic din miniștri, ar vrea să se sfîrșească mai iute acest Te-Deum. Arhiereii toți pe un rînd, la stînga, dacă nu cumva se roagă, ei dorm, căci ochii, într-o reculegere asudată, li-s închiși, s-ar zice cusuți gros, cu cînepa genelor.

Corul, tobele, muzicile, soldații... țepeni ca niște nemți de porcelană de Saxa. Regelui i se pune sub picioare un scaun scund de pe care urcă și-ncalecă, destul de sprinten, mîngîindu-și cu o afecțiune particulară calul, înșăuat cu postav negru, mărginit cu fir. A zis ceva pesemne, căci i-a rămas mîna în aer și i s-a clătinat uniforma.

Din ușa bisericii un schilod, cu cîrja subsuoară, își aruncă ochii dezorbitați și munceșle să vadă. E un cerșetor de biserică; scărpinîndu-se violent pe pieptul desfăcut sub cămașa unsuroasă, întreabă cu insistență:

— Care-i regele?... Vă rog, care-i regele, vreau să-l văz...

Iar sergentul care-i ține piept, din cînd în cînd, pe dedesubt, aruncă în burta slutului cîte un pumn solid, urmat de un geamăt cu sughiț :

— Blestematule !...

EX-IERODIACONUL IOSIF

[T. Arghezi]

Facla III (1912), pp. 370-372.

PLOŞNIŢA[1]

În ţara regelui celui mai bogat din lume.

„...Poate vă aduceţi aminte sau aţi auzit din bătrîni că domnul Romîniei sprijinea pe toţi romînii oriunde ar fi fost. Dar asta a rămas ca o poveste frumoasă şi a trecut ca un vis. Acel domnitor era Cuza-vodă, domn pămîntean de cari nu mai rodeşte pămîntul Romîniei; care-şi iubea ţara şi naţiunea, care se asemăna cu domnii legendari ce i-a avut romînimea: Alexandru cel Bun, Ştefan, Mihai.

El, care a sechestrat averile mînăstireşti în folosul ţării, singur pentru persoana sa nu s-a folosit cu nimica...

...Nimeni nu a îndrăznit să-i propună să-şi facă apanage din moşii închinate de strămbuni pentru omenire şi binefaceri.

Romînia încă-i tabula rasa,[2] *la dînşii acasă este*

---

[1] Precedată de următoarea notă a redacţiei: Deoarece, cu toată ediţia suplimentară, s-au epuizat toate exemplarele din numărul trecut [III (1912) pp. 563-565 — n. ed.] şi ne mai sosesc mereu cereri, reproducem şi în numărul de faţă articolul pentru care s-a pus în mişcare magistratura majestăţii sale.

[2] Cu sensul: ţară primitivă, neorganizată.

ANUL al 3-lea
Nr. 30

Facla

13 IULIE
1912

încă prea mult de făcut. Au și ei o mîngîiere — se bucură că familia lor regală e cea mai bogată din lume. *De acolo de unde sînt asemenea lucruri, dumneavoastră nu aveți ce aștepta*".

Ați crede că rîndurile astea, extraordinare de adevăr și revoltă, au apărut în *Romînia muncitoare* sau în *Facla*, că au fost scrise de vreun socialist revoluționar, cu sufletul clocotind de ură și de revoltă sau de vreun anarhist care, cu condeiul într-o mînă și cu toporul în alta, vrea să dărîme admirabilul nostru organism social.

Și totuși, ele nu sînt decît un fragment din scrisoarea pe care mecenatele romînilor din Ardeal, d. Vasile Stroescu, a trimis-o societății studențești „Petre Maior" împreună cu un dar de douăsprezece mii de lei. D. Vasile Stroescu e un filantrop și filantropia — care nu e, mai adesea, decît un gest de ipocrizie din partea celor bogați — pe noi nu ne-a entuziasmat niciodată. Sîntem încredințați că îmbunătățirea stării celor flămînzi, celor goi și celor nedreptățiți nu se va face prin ceea ce vor binevoi să dea bogații, ci prin aceea ce vor ști să cucerească săracii.

Filantropia poate, în cel mai bun caz, să prelungească o agonie și așa prea lungă, nicodată nu vindecă însă o rană socială.

Dacă comentăm totuși scrisoarea d-lui Vasile Stroescu, n-o facem din cauza darului care o însoțește, ci fiindcă vedem în ea un strigăt nestăvilit de revoltă, scos de un membru al clasei bogate contra oligarhiei noastre lacome și hrăpărețe, cinice și destrăbălate — fiindcă în această scrisoare e judecata limpede și curagioasă a unui suflet cinstit.

În țara celor trei sute de mii de pelagroși și a analfabetismului tuturor, în țara în care ostașii sînt mîncați de rîie, de sifilis și oftică, în țara foametei perpe-

tue, a porumbului stricat, împărțit de stat și mămăligei mucigăite, împărțite de proprietari robilor lor, în țara vecinicei nedreptăți, a scrîșnetului din dinți și a buzelor mușcate pentru a stăpîni revolta care țîșnește din suflete, în țara în care șase mii de jandarmi înmoaie în fiecare dimineață funiile în saramură pentru a vărga pielea celor cinci milioane de iloți, în țara în care copiii însîngerează baionetele în carnea părinților lor, în țara nesfîrșitelor latifundii și a periodicelor revolte agrare, *„mîngîiați-vă de a vă bucura că sînteți stăpîniți de cel mai bogat rege din lume“* — ne spune în scrisoarea sa d. Stroescu.

În țara nebuniei flămînde, afacerilor veroase, cinismului și desfrînării, domnește regele samsar, fabricantul de bere, de brînză, de sticlă și de hîrtie, proprietarul de case și de pămînturi încălcate, deținătorul acțiunilor tramvaielor comunale, inițiatorul tuturor cartelurilor și trusturilor, samsarul fabricilor Krupp și intermediarul tuturor băncilor germane, păstrătorul dosarelor însîngerate, ploșnița care își suge viața din mizeria unei țări de robi.

Ca un vierme care roade viața la rădăcină, în ascunzișuri depărtate, „regele cel mai bogat din lume“ își scormonește averea printre cadavre și, pentru a nu auzi blestemele pe cari, de 46 de ani, cinci milioane de țărani mereu i le trimete, el stă pitit lîngă casa de bani, înconjurat de lachei, de spioni și de oameni de afaceri, temîndu-se de toți și conrupîndu-i pe toți, nepreocupîndu-se decît de mărirea averei sale și de îngenunchearea mîndriei unui popor întreg de care nu se simte legat decît prin baia de sînge pe care i-o prepară soldații săi ori de cîte ori robii flămînzi cer pîine, pămînt și dreptate.

[. . . . .]

„Spionul prusac" i-a zis o dată d. Dimitrie A. Sturdza și, mai tîrziu, a trebuit să îngenunche și să-i sărute mîna ; „Omul periculos" a strigat altă dată Gheorghe Panu — și a murit fără a putea să se mai ridice acolo unde îl îndrituiau talentul, știința și priceperea sa, căci „regele cel mai bogat din lume", ca și regele camorrizilor [1] napolitani, zdrobește pe oricine se pune în calea afacerilor sale.

„Alexandru Ion Cuza — scrie d. Vasile Stroescu — *a sechestrat averile mînăstirești în folosul țării, iar pentru persoana sa nu s-a folosit cu nimic. Nimeni nu a îndrăznit să-i propună să-și facă apanaje din moșii închinate de strămoși pentru omenire și binefaceri."*

De bună seamă, căci vodă Cuza se considera pe sine al țării și pentru fericirea ei a părăsit tron și mărire. „Regele cel mai bogat din lume" consideră țara a sa și din trupul ei a rupt douăsprezece moșii, cele mai mari și mai frumoase, pentru a-și face sieși stare și robi noi.

„Cel mai bogat rege din lume" privește doar cu ochii pasărei de pradă și se repede asupra a tot ce ar putea fi înghițit, căci el trăiește în țara lichelelor rimate care-i cîntă :

Noi te slăvim, mărite Doamne, Coroana ta o sărutăm
Și-n fața tronului Tău falnic smeriți genunchii
ni-i plecăm

(Cincinat Pavelescu : *Prolog la inaugurarea cazinoului Sinaia)* și a miniștrilor cari, după ordinul său,

[1] *camorrizi* — membrii „Camorrei", temută asociație secretă napolitană de răufăcători organizată după cele mai severe reguli militare.

legiferează, așa cum a legiferat fostul ministru de Finanțe, d. Emil Costinescu, în proiectul de lege al impozitului pe venit:

„Art. 1. — Averea casei regale e scutită de orice impozit".

ALEX. FILIMON

[Alexandru Filipescu]

Facla III (1912) pp. 601-603.

Minune! Regele Carol vorbește. Mutul timp de patruzeci și șase de ani, pentru întiia dată — pișcat de *Facla* — simte nevoia să se apere. Ne facem cruce, o cruce mai lungă decît prea lunga-i domnie, mai mare decît imensa-i avere.

Dar unde se apără și cum se apără acuzatul?

Aci, în „scumpa lui țară", aci în țara unde cincizeci de mii de cititori și-au smuls numerile revistei noastre consacrate PLOȘNIȚEI regale? Aci, în țara cucerită de o dinastie rapace, care se crede venerată și iubită? Aci, în iadul desculților care îngrămădesc aurul în lăzile măriei sale? Nu, avarul milionar n-a îndrăznit să înfrunte opinia noastră publică, nu s-a încumetat să înnumere milioanelor de robi cari îl blastămă bunătățile imaginare ce a revărsat asupră-le în nesfîrșita-i domnie. „Samsarul tuturor trădărilor intereselor naționale", cum l-a numit marele Panu, s-a adresat streinătății, trebuia să se adreseze streinătății. În *Neues Wiener Journal*, nu în gazetele oligarhiei complice din țară, majestatea sa sfidează și injuriază țara.

În ziarul vienez, regele Carol încearcă să se spele de două din acuzaţiile *Faclei.*

L-am arătat noi — şi cu noi întreaga ţară — cu degetul, ca pe cel mai mare avar al vremii? El va răspunde, cu un cinism care surprinde chiar şi la cel mai cinic dintre suverani, că „şi-a cheltuit din propria sa pungă pentru nevoile ţării". Da, iubiţii mei conaţionali, regele Carol afirmă că, atunci cînd ţara se afla în pragul dezastrului financiar, el a salvat-o, „renunţînd la o parte din lista civilă", „făcînd cheltuieli importante din propria sa avere pentru nevoile statului". Da, nici că bănuiaţi una ca aceasta, „două treimi din domnie, regele Carol de Hohenzollern le-a cheltuit în lupta cu supuşii săi, pe care i-a dus *fără voia lor* la bunastare şi vaza de care se bucură azi". Da, el v-a dat „armata", el „marina", el „căile ferate", el „şoselele", el „podul de peste Dunăre", el „telefonul la sate", el a prefăcut Bucureştii, „dintr-un sat, într-un oraş mare şi modern"! El totul, în sfîrşit!

Da, cutezanţa aceasta o are regele venit sărac lipit în ţară, regele pe care, cu sudoarea voastră, l-aţi înălţat la rangul celui mai bogat suveran din lume, regele care şi-a petrecut fiecare jumătate de zi din lunga-i domnie luînd socotelile administratorilor imensei lui averi, regele care, în timpul dezastrului financiar din 1900, şi-a trimes pe sub ascuns aurul în străinătate la Disconto Gesellschaft. Da, regele care v-a lăsat desculţi ca să-şi strîngă o avere evaluată la 750 de milioane azi, care n-a dat o para frîntă din „propria-i pungă", pentru nevoile statului, pe care, neplătindu-şi impozitele, l-a frustrat cu milioane, regele acesta are cutezanţa să vă spună, prin presa străină, prin presa lui, că v-a îmbogăţit *cu de-a sila!*

Da, voi, ingraţii, nici nu ştiaţi de atîtea bunătăţi. Vă plimbaţi prin Bucureşti şi nu ştiaţi că regelui Carol

se datorește frumusețea capitalei voastre; luați trenul și nici nu bănuiați că el și societatea Strussberg vi l-a dăruit. Căscați gura la tunurile armatei voastre și uitaseți că ele vin din fabricile Krupp, unde e acționar și munificentul vostru rege. Străbăteați orașele și satele țării voastre și pretutindeni vă izbeați de instituțiile de binefacere, de muzeele, de templele artei și ale științei ridicate cu milioanele suveranului vostru mînăspartă.

Popor ingrat, nu vrei să recunoști că te-ai înfruptat din aurul regelui tău darnic! Trebuia să vină el să ți-o spună prin *Neues Wiener Journal!*

Regele Carol, a scris *Facla,* după ce un neam întreg o știa, ne-a vîndut rasei germane, sub al cărei protectorat politic sîntem, de la care cumpărăm totul și împrumutăm totul, de care ne-am legat printr-o alianță politico-militară care ne va costa deznaționalizarea a 4.000.000 de romîni.

Ca să anihileze efectul acestei acuzații aflată pe buzele tuturor romînilor, trimesul Germaniei la gurile Dunării scrie că, in lunga-i domnie, „a avut de îndurat mari greutăți dinafară, fiind susținut la început numai de Franța și dușmănit de Austria". „Germania nu l-a sprijinit niciodată." „Regele Carol a fost pururea amărît de răceala împăratului Wilhelm al Germaniei, care a fost de două ori la Constantinopol și nu s-a abătut niciodată pe la București."

Măria sa ne crede prea naivi.

Germania oficială n-o fi iubind pe marele nostru samsar, împăratul Germaniei o fi gelos de imensa-i avere. Alta este, însă, chestiunea. Romînia liberă, și cu ea întreg neamul romînesc, fost-a zălogită Germaniei industriale? Fost-a ucisă din punct de vedere economic, politic și etnic, de dragul marei industrii germane și al Triplei Alianțe?

La această întrebare să răspundă trădătorul intereselor vitale ale neamului nostru.

Dar, pînă atunci, salutaţi omagiul adus presei romîneşti de regele care nu se poate apăra decît prin presă.

JUSTUS

Facla III (1912) pp. 633-634.

Şi vei muri şi tu, sire.

Într-o dimineaţă dulce de primăvară, cînd pămîntul va întineri încă o dată sub razele soarelui şi cînd prin ferestrele larg deschise va pătrunde aerul încărcat de miresme şi de zgomotele vieţei, tu vei muri încet, sire, nu pe cîmpul de luptă, căci astăzi tiranii şi regii nu mai mor în războaie, ci înăbuşindu-te cu sudori de agonie, sub greutatea pologului masiv de purpură şi aur.

O, vei muri, sire!

Asemenea cerşetorului de la răspîntie, asemenea muncitorului pîndit de spitale, asemenea ţăranului pe care l-a ucis armata ta, vei muri, împărtăşind pentru întîia oară cu dînşii, durerea şi destinul oamenilor!

Vei muri!

Şi, după fastul unei înmormîntări frumoase ca o zi de paradă, după ce porţile cavoului regal se vor închide în bubuit de tunuri şi în zuruit de lanţuri asupra ta, atunci cînd în întunericul îngheţat al criptei vei rămîne singur şi cînd ultimii tăi curtezani, viermii, se vor tîrî spre tine, o, rege, aş vrea să fiu

unul dintr-înșii și să pătrund ca remușcarea în somnul tău și în țeasta ta.

Rozîndu-ți degetele cu miros coclit de aur, te-aș întreba, sire, ce-ai făcut într-o jumătate de veac de domnie pentru poporul tău?

Ai strîns averi!

Dar hohotul meu de rîs, pornind ca o palmă în liniștea mormîntului, ți-ar spune:

— La ce ți-au folosit!

Copii n-ai avut. Cînd leprosul își zgîrie rănile trupului cu unghiile, pînă la sînge, și cînd sub cerul de plumb topit al Arabiei cheamă moartea, el poate știe că undeva, în lume, pribegește acela care îi va purta numele și sufletul prin veacurile viitoare.

Ai fi putut, în schimb, să trăiești pentru alții. N-ai trăit decît pentru tine. Rozîndu-ți buzele cari au mințit și au înșelat toate speranțele, te-aș întreba: Ce ai făcut pentru urmașii tăi?

[. . . . .]

Ce-ai făcut pentru dînșii? Știi bine că numai la un singur semn al tău, am fi sărit cu toții și-am fi îngrășat bucuros cu sîngele nostru pămîntul Transilvaniei. Suntem socialiști și revoluționari. Urîm războiul. Dar pentru dezrobirea lor [...] pentru libertatea acelora cari n-au nici patrie, nici libertate, am fi murit pînă la unul.

Și în loc să ne înalți inimile și să ni le arunci într-acolo, ni le-ai înjosit și ni le-ai pîngărit într-o viață politică de robi fără speranțe. Armata ta ai trimes-o să împuște cetele de țărani flămînzi. Pumnul jandarmilor tăi l-ai ridicat asupra satelor. Din viața muncitorului romîn ai făcut momîie de spaimă și de groază pentru frații lui de pretutindeni. Politica ta, „spion prusac", „hulan care ne-ai adus în cutele mantiei tale numai necinstea și rușinea", a încercat

să sădească în sufletele noastre o ură absurdă şi imbecilă împotriva poporului democrat şi liber din dreapta Dunării.

Făcîndu-mi culcuşul în ţeasta ta, te-aş chinui, sire, zi şi noapte, ani şi veacuri întregi, cu întrebări şi cu remuşcări postume. Aş fi viermele tău şi conştiinţa ta. Plimbîndu-mă ca într-un palat, rîzînd cu hohot în craniul gol, aş aştepta acolo, liniştit şi sigur, uraganul viitoarei revoluţii sociale, care, dărîmînd toate tronurile, sfărîmînd toate lanţurile, descoperind toate templele şi mauzoleurile inutile, va arunca şi ţeasta ta, o, rege, în nemărginirea cîmpurilor.

Şi atunci, şi numai atunci, în sînul naturei, mai darnică şi mai uitătoare decît noi, vei fi poate uitat şi tu. Gura ta care n-a rîs niciodată va putea în sfîrşit să rîdă veşnic. Şi, ca un simbol şi ca o răscumpărare, ca un epitaf al domniei tale sterpe, prin ţeasta ta crăpată şi prin orbitele tale sfărmate va creşte grîul spornic peste care vor trece uneltele secerătorilor.

NICOARA AL LUMEI

[N. D. Cocea]

Facla III (1912) p. 686.

REGELE A-MBĂTRÎNIT

Pînă acum regele avea o mare însuşire: vorbea prost, dar vorbea puţin. De la o vreme, de cînd a îmbătrînit, vorbeşte mult, dar prost.

Interviewul acordat de curînd de regele Carol ziaristului francez Parsy este caracteristic.

Fireşte, regele a procedat întîi cum procedează întotdauna în asemenea împrejurări: primele două ceasuri l-a pisat pe bietul Parsy cu tot soiul de istorii, pe jumătate adevărate, din viaţa lui.

— Cînd am sosit aici... Mizeria neagră... bugetul... armata... serviciul sanitar... şcoala... Dar azi... şi dă-i, şi dă-i, şi dă-i!

Franţuzul, în sinea lui:

— Ah! par exemple! Il ne se donne pas de coups de pied, celui-là![1]

În sfîrşit au trecut două ceasuri. Regele s-a săturat de-a tot vorbi de sine. Vine acum partea politică. Înainte de-a îmbătrîni, regele, o dată ajuns la partea

[1] Ei da, într-adevăr, uite pe unul care s-a împuţit lăudîndu-se! (fr.).

politică, îi trăgea chiulu gazetarului, nespunîndu-i nimic. De cînd a îmbătrînit, a început să facă şi declaraţii politice.

Lui Parsy — pentru a combate ideea că în Romînia există intoleranţă religioasă — regele i-a spus:

— Chestia evreiască nu este o chestie religioasă, ci una naţională şi de rasă.

Sau, cum s-ar zice: na-ţi-o frîntă, că ţi-am dres-o! Adică îşi închipuie regele că e mai puţin dezonorant să avem persecuţii naţionale decît religioase?

Mai răreşte-o cu interviewurile, majestate! Vorba multă e sărăcia omului!

Z.

Facla IV (1913) p. 235.

Măria ta, noi n-avem cunoștință,
Nu-mi risc bazoanele pe tobogan,
Nu merg la skating[1], nici nu-s huligan :
Deci singur mă prezint, cu umilință.
Fii vesel, majestate : viața este
Fragilă ca dantela de jupon,
Ușoară ca un vers de-Anacreon
Și cînd se-ntunecă nu prinzi de veste.
De ce să-ți murdărești privirea clară,
Scrutînd durerile ce te-ncunjoară ?
Cu mîni de spumă soarta ți-a deschis,
Spre viața lumii, porți de paradis.
Trăiește, cîntă și, pe epolete,
Să-ți joace gingașe echilibriste.
Acum ai bani să cumperi tualete
Și poți hrăni haremuri de artiste.
S-aduni lachei, teribile armate,
În proaspete plastroane înzelate.
Să le postezi, la rînd, prin coridoare,
În haine negre cu chenar de fir,

[1] *skating* — patinaj cu patine pe rotițe.

Vei crede că ard scuturi lucitoare
Şi cîntă foşnete de patrafir.
Să ai amici — *de Epicuri grege*[1] —
Şi pentru ei, ca un adînc simbol,
Să-ţi pregăteşti un culinar subsol,
Divanu ţării, sire, te-nţelege!...
Pe Cincinat să-l chemi. Pe Davila
De-asemeni să nu-l uiţi, măria ta.
Că unul o să-ţi cînte din chitară
Şi celălalt, cu degete agile,
Te-o gîdili la gît şi subsuoară.
Să-ţi împleteşti covoare din reptile!
Cu pumnii plini de grîul din tezaur
Să sameni cîmpul unui veac de aur.
Aruncă bani — şi ţara asta, care
A fost trăit ca stătuele mute,
Iţi va cuprinde albele picioare —
Şi tu să-i poruncşti să le sărute!

PROLETAR

Facla IV (1913) p. 320.

[1] *Epicuri de grege porcum* — porc din ciurda lui Epicur, expresie cu care poetul latin Horatius caracterizează pe discipolii filozofului materialist grec. Aceştia, denaturînd învăţătura dascălului lor, decăzuseră într-o viaţă de imoralităţi şi desfrîu.

GHEŞEFTUL REGAL

RECOLTA DE PE DOMENIILE COROANEI VINDUTĂ GERMANIEI

L-am prins iarăşi pe rege cu mîţa în sac.

Cînd Europa este în flăcări, cînd imperii puternice se clatină pe temeliile lor seculare, cînd sufletul vast al omenirei plînge pe ruinele civilizaţiei şi cînd poporul romîn e înfiorat de presimţirea zilelor mari cari au să vină, regele Carol îşi face frumuşel treburile şi găseşte în durerea obştească a lumii prilejul minunat să-şi sporească milioanele, în folosul Germaniei şi în paguba ţării.

Din sorgintea cea mai sigură cu putinţă suntem informaţi că acum cîteva zile, prin intermediul „Băncei de Credit Romîn", ale căruia capitaluri sunt aproape cu totul nemţeşti, regele Carol a vîndut Germaniei toată recolta din anul acesta de pe domeniile coroanei.

„Banca de Credit Romîn" a cumpărat pentru acelaşi scop recoltele de pe moşiile d-lor Marghiloman, Gh. Ştirbei şi ale unei alte personalităţi politice, al căruia nume ne scapă deocamdată.

Lăsînd la o parte pe fruntaşii conservatori cari îşi văd răsplătite astfel, pe bani sunători, sentimentele lor austrofile, considerăm de datoria noastră să atragem în special atenţia opiniei publice romîne asupra gheşeftului scandalos realizat de rege în paguba ţării.

În momentele acestea, cînd nimeni nu ştie ce va aduce ziua de mîine, cînd nu putem prevedea dacă dintr-o zi într-alta nu vom fi chemaţi să ridicăm armele împotriva Austriei şi Germaniei, cînd avem toate cuvintele să ne temem că războiul european va fi, nu numai crîncen, dar şi extrem de lung, regele Carol a săvîrşit o adevărată crimă, hrănind cu grîul nostru armatele duşmane de mîine şi golind hambarele cari ar fi trebuit să satisfacă numai foamea şi nevoile ţării.

Domeniile coroanei nu sunt averea personală a regelui. Cel mai elementar simţ de delicateţă sufletească ar fi trebuit să şoptească regelui că lăcomia de bani are şi ea o limită şi că sentimentele lui nemţeşti trebuiesc înfrînate, măcar de ochii lumei.

Şi dacă sunt lucruri elementare pe cari regele totuşi nu le înţelege şi nu le simte, era de datoria guvernului să-i atragă respectuos atenţia asupra răsunetului penibil pe care un asemenea gheşeft îl va avea în sufletul supuşilor săi şi să-i reamintească, tot aşa de respectuos, faptul că domeniile coroanei nu sunt averea personală a regelui, ci o parte din averea comună a ţării, pusă vremelnic în serviciul suveranului.

Din respect, din dispreţ sau din laşitate, guvernul nefăcînd lucrul acesta şi neştiind să evite astfel încriminările îndreptăţite ale opiniei publice, ne vedem si-

liți tot noi să denunțăm țării ultimul gheșeft al măriei sale și să-i strigăm încă o dată regelui în față :

— Neamțule, și în ceasurile astea mari pentru țară ai rămas tot neamț și tot gheșeftar !

I. N.

[N. D. Cocea]

Facla V (1914), nr. 300, aug. 24. p. 1.

SPINZURAȚI-L DE-I MIȘEL...

Spînzurați-l de-i mișel,
De-i nebun la gard cu el,
De-i ciocoi cu fumuri
Dați-l celor lui de-un fel:
Cînilor din drumuri!

Ce vă doare cui i-ați spus?
Pentru cine-ați tot adus
Smirna și tămîia?
Latini jos și lifte sus,
Iar în vîrf momîia!

Buni ori răi, romîni sîntem,
Romînesc pămîntu-l vrem,
Romînească țara.
Noi ne suferim ce-avem,
Noi purtăm ocara.

Ai venit la noi golan,
Fără țară, făr-un ban,
Fără neam și nume,
Și-astăzi, cîne-al meu dușman,
Vreai s-orbești o lume.

G. COȘBUC

[1918]

Acad. R.P.R. ms. rom. 3286 f. 25 v.

RĂSPUNZĂTORUL

De zece zile aproape, Capitala trăieşte sub starea de asediu, de fapt. Regimentele locale sunt consemnate în cazărmi. Alte trupe, din toate armele, au fost mobilizate şi aduse în Bucureşti. Soldaţii sunt echipaţi ca pentru război. Piaţa Teatrului, Calea Victoriei, bulevardele şi străzile cari duc spre sala Daciei sau spre Dealul Mitropoliei sunt invadate zilnic de forţe armate. Plutoane de jandarmi păzesc intrările sălilor de întrunire. Cordoane de sergenţi apără casele miniştrilor şi-ale puternicilor zilei. Patrule numeroase străbat, din zori şi pînă tîrziu în noapte, uliţele populate, bruschează pe trecători, îşi fac loc cu patul puştelor printre cetăţenii pacinici, ameninţă, înjură şi lovesc.

În restul ţării situaţia nu e mai normală. Întrunirile publice sunt pretutindeni interzise sau zădărnicite. Călătorii bănuiţi că iau trenul pentru Capitală sunt daţi jos în staţii întîmplătoare sau retrimişi „la urma lor". Satele sunt încercuite şi izolate. Nimeni nu se mai poate urni din comuna lui fără prealabilul „Ausweiss[1]". Pumnul jandarmului şi baioneta soldatului stăpînesc

[1] certificat (germ.)

țara, de la un capăt la altul. Zapciii sînt stăpîni. Generalii guvernează. Iar guvernul palid de spaimă îndărătul zidului de tunuri, puști și mitraliere, înregistrează actul de naștere al Constituției lui avortate în duhoarea pestilențială a împuțitului parlament din Dealul Mitropoliei.

Aceasta e realitatea, riguros exactă. Milioane de cetățeni, martori zilnici ai teroarei de astăzi, vor mărturisi faptul. Declarațiile lor, dacă ar fi bănuite de exagerări, vor fi întărite și complectate cu documente fotografice luate la fața locului, în zilele cînd centrul Capitalei avea aspectul unui lugubru lagăr militar.

Firește că, în asemenea condiții, ar fi zadarnic să căutăm responsabilitatea crimei săvîrșite împotriva poporului romîn numai în interesul injust și orb al clasei conducătoare și în lașitatea pasivă a cetățenilor votului universal. Cel mult, în rîndurile acestora pot fi căutați vinovații. Vinovații din fruntea partidului liberal, cari cu voință au ridicat armele împotriva națiunei, [.....] dar cari într-o zi apropiată vor plăti cu vîrf și îndesat, și cu sîngele lor netrebnic, crima săvîrșită. Vinovați, de asemenea, sunt și vor rămîne în fața istoriei cetățenii Romîniei Mari, cari, cunoscînd pe Brătieni și brătieniști din isprăvile lor trecute, le-au dat totuși voturile în ultimele alegeri generale și cari, de-atunci încoace, sub povara din ce în ce mai grea a traiului zilnic, a jafurilor de miliarde, a permiselor scandaloase cu îmbogățiții lor de peste noapte, a dezorganizării, destrăbălării și prăbușirii tuturor instituțiilor statului, n-au reacționat o singură clipă și n-au găsit, în sufletul lor, dramul de energie necesar ca să răstoarne regimul acesta nefast și să suprime pe cei cari îl reprezentau.

Aceștia sunt vinovații.

Dar responsabilul ?

Pentru că făptaşul unei crime nu e totdeauna responsabil. Pentru că un popor, sub călcîiul jandarmului şi sub oţelul baionetelor, nu mai poate fi socotit responsabil de pasivitatea lui, tot aşa cum nici guvernele, aduse prin voinţa personală a regelui şi tolerate în fruntea statelor cît ţine bunul plac al voinţei regale, nu pot fi socotiţi responsabili. Pentru că, într-o monarhie absolută, ca şi în faţa tribunalului criminal, răspunderea întreagă o are nu mîna ucigaşului, ci voinţa care-i arnează şi-i ridică braţul.

Atunci cine e responsabilul?

Fără ură şi fără părtinire, fără ironii de prisos şi fără injurii inutile, putem răspunde simplu, liniştit, limpede: regele.

Regele Ferdinand, împotriva voinţei clar exprimată a Parlamentului trecut şi împotriva voinţei unanime a ţării, a adus pe Brătieni la putere şi-i menţine de atunci la cîrma statului.

Regele Ferdinand, cu toate avertismentele repetate ale opoziţiei, a declarat că actualul proiect de Constituţie trebuie votat şi a stăruit din răsputeri, s-a coborît adeseori pînă la rolul de propagandist vulgar şi de agent al guvernului, ca să convingă pe unii şi să smulgă consimţimîntul celorlalţi.

Regele Ferdinand a provocat sau a tolerat suprimarea tuturor libertăţilor publice, în momentul cînd articolele Constituţiei trec cu vurta şi cu toptanul prin cele două fabrici de vot ale guvernului liberal.

Regele Ferdinand a uneltit cu ştiinţă în contra oamenilor politici cari aveau şi au încrederea majorităţii poporului romîn; şi peste capetele lor încearcă să asigure succesiunea puterei unui partid care şi-a luat în-

deitul angajament să respecte o Constituţie smulsă prin lovituri de stat şi să încerce zdrobirea partidului ţărănesc.

Regele Ferdinand, în război declarat cu propriul lui popor, asmuţă pe şefii oştirei împotriva fruntaşilor opoziţiei, înarmează o parte a ţării împotriva celeilalte, transformă pămîntul unitar al patriei în două lagăre vrăjmaşe.

Regele Ferdinand e responsabil, prin urmare; singurul şi adevăratul responsabil de toate crimele săvîrşite în numele lui şi de toate urmările pe cari, fatal, le vor avea aceste crime.

Nu vrem să spunem prin aceasta că e şi vinovat. Istoria ne învaţă că mulţi regi înconjuraţi de camarile abjecte sau slabi de înger, sau proşti, sau muieratici, sau beţivi, n-au fost vinovaţi totdeauna de faptele sfetnicilor şi slugelor lor. Nicolai al II-lea era un biet cretin abrutizat de alcool. Ludovic al XVI-lea era o nenorocită făptură omenească, o paiaţă încoronată, fără voinţă şi fără cap. Dar mînia populară n-a ţinut seama de nevinovăţia lor. Amîndoi au fost făcuţi responsabili de toate crimele pe care n-au ştiut să le împiedice. Şi-amîndoi au sfîrşit pe eşafod.

Regele Ferdinand, care are la îndemînă o imensă bibliotecă moştenită de la răposatul său unchi, de ce n-o cercetează măcar la zile mari ? De ce nu-şi aruncă ochii, măcar în treacăt, peste atîtea pagini împurpurate de sînge regal ? De ce nu meditează la pildele trecutului ? De ce nu se dezmeticeşte ? De ce nu se trezeşte ? De ce nu poate sau nu vrea să înţeleagă că singura garanţie a iresponsabilităţii lui constituţionale stă numai într-o Constituţie acceptată de toţi, iar nu impusă, prin silnicie şi baionete, de cîţiva.

Baionetele, oricît de numeroase, n-au apărat niciodată pe regii nemernici de inevitabila răspundere.

Baionete destule au avut și monarhii Franței și țarii Rusiei. Regele Ferdinand al Romîniei nu poate avea prezumția deșartă să creadă că va avea mai multe baionete decît au avut predecesorii lui pe căile opresiunei și-ale ghilotinii. De ce nu se trezește, dar, din beția amăgitoarei lui atotputernicii ?

N. D. COCEA

Facla VII (1923) nr. 12, mart. 24, pp. 1-4.

CASTELUL REGAL DE LA MAMAIA

Un ziar de seară aduce următoarea stupefiantă ştire: *„Admirabila plajă a băilor de mare de la Mamaia a fost apreciată şi de regina noastră, care şi-a exprimat dorinţa de-a ridica, pe ţărmul Mării Negre, un loc de repauz pentru familia regală... Regina doreşte să aibă de acum înainte un loc permanent de odihnă pe ţărmul mării, la Mamaia, şi-n acest scop comuna Constanţa a oferit un teren de 2 ha. şi două milioane lei, iar prefectura judeţului un milion jumătate pentru acoperirea cheltuielilor de construcţie ale unui castel regal"*.

De la prima citire, informaţia de mai sus nu-şi trădează întreaga ei savoare, deoarece, în cel dintîi moment, sentimentul firesc care te cuprinde este indignarea, indignarea faţă de preocupările şi de risipa neînfrînată a dinastiei, în clipe atît de dificile pentru ţară, în clipe cînd, pe motive de economie bugetară, rămîn pe drumuri atîţia nenorociţi.

Dar indignarea aceasta se potoleşte repede, nu la

amintirea echipelor fasciste [1] ale majestăţei sale, ci la gîndul zecilor şi sutelor de milioane, la gîndul întregului aur al ţării romîneşti pe care familia Hohenzollern îl pompează din buzunarul, din munca şi ostenela cetăţeanului romîn.

Ne mirăm, chiar, cum de aceste impunătoare milioane ale listei civile nu ajung reginei Maria să-şi construiască palate, domicilii marine, pavilioane de vînătoare, locuinţe palustre — sau ştim noi ce-i mai trece prin gînd — şi e nevoită — sărmana ! — pentru construirea unui castel de... repauz la Mamaia, să se folosească de pomana oraşului şi a judeţului Constanţa.

De altfel, şi în această împrejurare edilii şi prefectul Constanţei s-au dovedit de o slugărnicie exemplară. Nu e vorbă, milioanele atît de galant oferite nu sunt din buzunarele lor, ci din ale constănţenilor, dar oricum...

A fost de ajuns ca regina Maria, cu ochii pierduţi în spumele verzui ale mării, să înceapă a fredona :

Mai am un singur dor,
Ca-n liniştea serii,
Să mă lăsaţi să mor
Pe malurile mării

şi... cele trei milioane jumătate necesare „repauzului" familiei regale au şi ţîşnit din nisipul sterp al plăjei. Asupra acestui „repauz" nu suntem însă prea dumiriţi. Regele să se repauzeze ? De ce ? De vînătorile de sitari ? Regina, de călătoriile în străinătate ? Prinţul Carol de exerciţiile cu fasciştii ? Bine, dar acelea sunt

[1] Este vorba de organizaţii fasciste, create de guvern după modelul celor italiene, cu scopul spargerii grevelor şi terorizării mişcării sindicale.

ocupații mult mai puțin epuizante decît chiar exercitarea funcției de a domni sau, mai bine zis, de a guverna. Sunt oameni care ocupă în societate un rol mult mai onorabil decît regii, care nu se mulțumesc să fie paraziți auriți și îndantelați ai popoarelor, care îndeplinesc o muncă mult mai utilă ca familia regală, sunt cizmari, sunt tot soiul de meseriași, sunt funcționari și profesori care se prăpădesc de lipsuri și neodihnă și cărora plaja de la Mamaia nu le-ar servi ca recreații, ci ca adevărată salvatoare a vieții. Și, totuși, ei suferă, îndură și mor în tăcere, în timp ce milioanele zboară în vînt pentru construirea castelului regal, care se va ridica, pe plaja de la Mamaia, ca o sfidare. Ca o sfidare funcționarilor ce se zvîrcolesc în mizerie; ca sfidare văduvelor și orfanilor de eroi, care primesc pensie o sută douăzeci de lei pe lună; ca sfidare muncitorilor rămași pe drumuri în urma închiderii fabricelor, din pricina politicei economice a guvernului; ca sfidare soldățimei îmbrăcată în zdrențe; ca sfidare pensionarilor care cerșesc prin cafenele; ca sfidare studenților care au rămas tot fără laboratoare, fără biblioteci, fără cantine și căminuri; ca sfidare populației acestei țări, care geme sub biruri cum nu s-a mai pomenit din vremea fanarioților.

Firește, nu e prima; desigur, nici cea din urmă. Dar fiecare nouă sfidare adîncește prăpastia dintre mizeria populației muncitoare și opulența luxuriantă a clasei stăpînitoare. Și va veni ziua cînd abisul acesta nu va mai putea fi umplut nici de făgăduieli, nici de temnițe, nici de toate tunurile și mitralierele din lume.

HABAKUK

[N. D. Cocea]

Facla VII (1923) pp. 542-543.

SCRISORI DE PRINȚI [1]

Dragă Tatiano, sînt cutremurată de citirea povestirii tale. Va să zică împăratul dispărut, prinții, prințesele, marii duci, ducii, conții, marchizii, baronii, toate organele indispensabile vieții organizate, în surghiun sau dispărute. Ce popor nefericit! Și toți termenii de domnie și guvernare uzurpați. Cine și-a permis în trecut să aresteze, să sechestreze, să dea în judecată, să osîndească și să execute, fără consimțămîntul împăratului? Masacrul, deportațiunea aparțineau prerogativelor imperiale și nu orice nespălat putea să tragă-n streang și să împuște. Toate acestea se făceau cu o regulă, cu o poruncă divină, dată de sus, de foarte sus, de la Palat.

Te plîng, Tatiano, că ți-au rămas moșiile, minele, cirezile și hergheliile în mîna bandiților care au destrăbălat imperiul și l-au împărțit la golani. Tot ai avut un noroc, că ai scăpat cu un sac de briliante și bijuterii. Aflu că alte personalități din împărăție au trecut

[1] Reprodus după T. Arghezi, *Pagini din trecut*, Espla, 1955, pp. 205-207.

granițele numai cu ceea ce aveau pe ele și că silite — închipuiește-ți ticăloșie! — să muncească, servesc printre farfurii, în restaurante. Nu pot concepe ca mîna care a stat pe aur și diademe și care a primit de la metalele și pietrele scumpe reverberațiunea lor selenară, ca frunțile sfinților în contact cu fosforescențele cerești — să treacă pe cîrpe și farfurii. Și dacă ar servi pe ai noștri? Dacă ar duce tava prințului, ceașca împăratului, aș înțelege. Dar marea ducesă Olga mi s-a spus că își împlinește oficiul de garson într-un birt pentru toată lumea și că funcționarii de bancă din clientelă o strigă pe nume: Olguțo.

Îți mulțumesc că vrei să mă vizitezi în țara mea, care nu seamănă cîtuși de puțin cu țările voastre, ale celor rămași fără misiune, fără tron, fără sceptru. Dacă îți va plăcea țara și poporul, putem să-ți înființăm un loc de ducesă în rezervă, punîndu-ți la dispoziție un cadru fără de care noi ne ofilim. Nu conta pe mare lucru; tot ce-ți putem consacra din bugetul statului e modest, însă sigur; un castel, o pădure de vînătoare, o baltă pentru pescuit, cinci automobile și zece milioane anual. Recunosc, e puțin, însă deocamdată poate fi ceva. Pînă la restaurarea imperiului și reintrarea exilaților în drepturile lor, să ne mulțumim cu porții mici. După ce te vei reinstala, e de văzut dacă vei porni în cinci ani sau în douăzeci războiul împotriva noastră.

Cîtă deosebire! Popoarele, ca și oamenii în parte, nu se aseamănă și se contrazic. La noi pot să-ți spun, e o „pleașcă" (nu mai știu cum se zice pleașcă pe englezește). N-avem noi destulă posteritate și destule rude, că am putea trăi mii de prinți și de nobili, fără să simțim. E țara de viligiaturi ex-coronate. Dacă ar fi voit, toate aristocrațiile de mare blazon ale Europei ar fi găsit loc în excelenta noastră țară și în buget.

Toată lumea bună autohtonă ține să ne facă plăcere și să ne întîmpine dorințele. Zic : lume bună, dar, știi, pot să-ți spun la ureche, toată lumea lor bună e de o extracție inferioară, rurală și semirurală. E de-ajuns să le zicem *merci,* pe franțuzește, că se simt măguliți și își dau și cămașa. Cînd ai grîu cu nemiluita îl dai cu lopata. De multe ori, lista civilă a fost îndoită și întreită, fără să ne gîndim, din devotament, din datorie — și nimeni nu s-a opus. E o țară în care parlamentarii voind să cîștige cît mai mult, din toate întreprinderile alegătorilor, nu se uită la cîteva sute de milioane în plus, destinate să sporească prestigiul princiar în călătorii și cheltuieli. E un gen de abundență. Oamenii politici n-au precupețit niciodată necesarul și au acordat cu bucurie superfluul. Cînd e vorba de economii — o tristă vorbă în circulație — ei găsesc de unde să le facă și, ca să se ajungă unde e nevoie, sus, rotunjesc de jos.

Cît privește poporul, ți-aș spune că el e de-o bunătate care merge pînă la absență și uneori e chiar supărătoare. El nu se amestecă în nimic și cu cît i-ar păsa mai mult, cu atît nu-i pasă de loc. Nici urlete, nici țipete, nici gloate agitate, nici amenințări. Nimic ! Alaiul nostru trece în goana motoarelor, transportîndu-ne între diversele noastre numeroase palate, din mare în munte, din munte într-alți munți și în șesuri, prevăzute fiecare de un personal complect, și nimeni nu ne vede, nimeni nu ne aude, nimeni nu ne simte : un popor de o discreție uneori exagerată. Sute de kilometri de drum nu se ridică o pălărie. Singuri peizanii — niște tipi interesanți ; dacă vii, o să-i vezi — sînt emoționați cînd limuzinele noastre trec în fugă accelerată pe lîngă

boi și țîșnesc ca niște lăcuste. Ei scot căciula, scuipă-n pămînt, se scarpină-n cap și zic:

— Ucigă-te toaca!

La revedere și scrie-mi cînd să te așteptăm.

COCO

p. conf. T. Arghezi

Bilete de papagal I (1928) nr. 204, oct. 3, pp. 1-2.

POVESTEA PRINȚILOR SAȘII[1]

Trecîndu-și inelele din degetele stîngi în degetele mînei drepte, povestitorul vorbi :

A fost odată un împărat bun, învățat și bătrîn, care avea douăzeci și doi de prinți și prințese, adică de copii, urmașii împăraților nefiind nici de-o seamă, nici de-o carne cu moștenitorii oamenilor de rînd și părînd numai după înfățișarea dinafară că ar fi la fel cu ei.

Prinții crescuseră an de an cu prințesele, depănîndu-se liniștit prin gaura de ac a timpului, ca niște mătase, și împletindu-se unii cu alții. Cînd cel mai mare avea douăzeci și doi de ani, cel mai mic era născut de curînd. Pe cînd unii începeau să guste vinul și tescovina, alții se găseau cu țițele în gură, ale doicilor, aduse din țările străine, iar cei care începeau să călărească se întîlneau cu cei care umblau de-a bușile sau pe băț poleit. Cu ajutorul bunului Dumnezeu, împărăteasa dete născare în fiecare an la cîte un prinț și prinții creșteau și se făceau frumoși.

---

[1] Reprodus după T. Arghezi, *Pagini din trecut*, Espla, 1955, pp. 208-210.

Înzestrată cu prevedere, împărăteasa puse să li se facă fiecăruia din ei cîte un palat în oraș, cîte un palat la munte și cîte un palat la mare, zidind șaizeci și șase de palate, în care prinții în vîrstă de a umbla singuri petreceau cîte trei luni pe an, după timp, fugind de căldură în palatele reci și părăsindu-le, ca să se mute în palatele calde, iar al patrulea rînd de trei luni petrecîndu-l în călătorii, ca să învețe deprinderile bune ale altor popoare, făcătoare de corăbii care plutesc pe apă și de tărgi care zboară-n vînt. Cele șaizeci și șase de palate fură dăruite cu șaizeci și șase de moșii, cucerite în războaie pentru ca prinții să se bucure și să se desfete și împăratul se pregătea să-și împartă puterea și țara în douăzeci și două.

Un preot după rînduiala lui Melchisedec făcu într-o zi socoteală de belșugul care va pogorî pe spinarea țării cînd fiecare din cei douăzeci și doi de prinți va da naștere la cîte alți douăzeci și doi de prinți și prințese, făcîndu-se patru sute optzeci și patru de prinți cu o mie patru sute cincizeci și două de palate și cu tot atîtea moșii — și rugă pe Dumnezeu să se întîmple acest lucru cît mai deplin, ca să nu mai rămîie nici o bucată de pămînt rîndășesc, ci binecuvîntarea Domnului să se lase peste fiecare fir de legumă și iarbă, ca să se facă astfel împărățești.

Socoteala și rugăciunea preotului nu se împliniră însă, căci prinții sufereau de o meteahnă, umblînd ca vînturile și fierbînd ca valurile, găsindu-se rău fiecarele din ei ori în ce loc s-ar fi aflat, ca niște suflete ale argintului viu. Cînd se duceau pe apă vroiau să fie pe uscat și îndată ce se aflau pe uscat se întorceau pe apă și toată viața lor se trecea, neștiind unde să fie mai bine din două și din trei. Dacă se întîmpla să aibă a se hotărî dintre patru, sufletul lor nu mai avea astîmpăr și ochii lor nu mai cunoșteau somn. Apoi,

obișnuindu-se să fie trași în cîte două părți deosebite, le-a rămas prinților deprinderea minții de-a face cîte două lucruri la fel dintr-unul singur, care le ieșea înainte. Pricină a fost că li s-a zis în cronici „prinții sașii" adică simțind îndoit, după cum sașiii ochilor văd în loc de un cal doi, dintre care unul verde.

Împăratul, căruia îi plăceau hulubii, avea o curte plină de coteţe cu porumbei, înmulțitori ca și neamul lui, fie-i numele lăudat. După ce se năștea cîteva rînduri, rîndurile de mai nainte piereau în zări și nu se mai întorceau, tîrîte pe tărîmurile altor împărați, de către cîte un hulub năzdrăvan, crescut într-adins prin columbare, ca să fure și să aducă acasă la stăpînul lui, stolurile dintr-alte ținuturi.

Ca și hulubii, prinții au pierit în văzduhurile care se îngroașă la marginea pămîntului. Unul stătuse locului, de teamă să pornească, iar după ce a pornit și a ajuns, a rămas lipit acolo unde a poposit, de teamă să se întoarcă, vroind necurmat să se întoarcă, pentru că nu putea să rămîie și rămînînd totuși, pentru că nu putea să se întoarcă. De cîte ori îl apuca dorul de-acasă, el poruncea să i se umple cuferele și după ce cuferele-i erau pline, le desfăcea, întrebîndu-se de ce le umpluse și după aceea pentru ce le-a golit. Atunci îl apuca un necaz de la început, că plecase, și povestea semenilor lui că el nu a plecat niciciud și că prin somn a fost scos de către strigoi și strămutat, fără să știe, departe; și cum împăratul se rugă de el, prin soție, să se întoarcă, el răspundea că nici nu a plecat, însă cu toate acestea că nici nu se va mai întoarce.

Și așa, au trecut anii și de cîteva ori s-au ivit frunzele din nou în păduri, frunzele care ning toamna și îngroapă. Pe sub pătura mormîntului a mai umblat cîtva timp mișcarea lui și în urmă s-a stins. Și tocmai cînd nu se mai vădea nimic de sub pămînt, a plecat

la drum nemărginit și prințul următor, care crescuse, și nici de urma lui nu s-a mai știut, de este viu sau de este mort, pînă ce toți copiii împăratului au plecat și nu s-au mai întors, dorind să se întoarcă și dorind să rămîie, deopotrivă și în același timp.

T. ARGHEZI

Bilete de papagal I (1928) nr. 209, oct. 8, pp. 1-2.

INDICE DE AUTORI ŞI PSEUDONIME [1]

	Pag.
Arghezi, T. (Coco; Ex-ieromonahul Iosif)	271, 279, 319
Bacalbaşa, Anton (Kinderfus)	170, 193
Bacalbaşa, Constantin	114
Bolliac, Cezar	60
Caragiale, I. L.	205, 235
Cocea, N. D. (F.; Habakuk I. N.; Nicoară al Lumei)	252, 268, 295 302, 307, 314
Coşbuc, G.	256, 305
Demetrescu, Traian (Tradem)	148, 151, 155, 157, 159
Enjorlac.	265
Filipescu, Alexandru (Alex. Filimon)	284
Gheorghe din Moldova *(Gh. Chernbach)*	108
Hasdeu, B. P.	63, 78
Ionescu-Rion, Raicu.	191
Justus.	291
Macedonski, Al.	90, 92, 93, 95, 98, 100, 102, 106, 111
Mic	224

[1] Numele reale apar în caractere cursive.

pag.

Mille, Const. 112, 135, 138, 142
Narcis. 276
Orăşanu, N. T. 65, 69, 70, 73, 74, 87
Panu, Gh. 122
Proletar. 300
Roman, Ioan N. 161, 161, 173, 187
Scorţescu, George A. 198
Spiriduş. 207
Ulysse C. 217
Un nedumerit. 210
Un trecător 182
Urmini 228
Ventura Gr. (Dunăreanul). 132
Victor 180
Vlahuţă, A. 118, 238
Z. 298
Materiale nesemnate. 88, 125, 128, 130, 145, 147, 214, 220, 231, 246, 249, 251

CUPRINS

pag.

Cuvîntul editurii. 3
Acad. Barbu Lăzăreanu, *Din literatura antimonarhică și antidinastică* 15
C. Bolliac, *Impămîntenirea principelui de Hohenzollern* (1866). 60
B. P. Hasdeu, *Călătoria domnitorului* (1869) . . 63
N. T. Orăşanu, *Daţi... sau abdic* (1871) . . . 65
N. T. Orăşanu, *Dinastie* (1871). 69
N. T. Orăşanu, *Domnitor* (1871). 70
N. T. Orăşanu, *Monarhie* (1871) 73
N. T. Orăşanu, *Zece mai* (1871). 74
B. P. Hasdeu, *Complotul bubei* (1873) 78
N. T. Orăşanu, *Peneş-împărat* (1875) 85
Pe moşiile lui Carol (1877) 88
Al. Macedonski, *Mai avem ţară?* (1880) . . . 90
Al. Macedonski, *Adresa guvernanţilor către procurori* (1880). 92
Al. Macedonski, *Visul* (1880) 93
Al. Macedonski, *Cetăţeanu şi toboşaru* (1880) . . 95
Al. Macedonski, *Datul în cărţi* (1880) 98
Al. Macedonski, *Gingavul politic* . . . . (1880) 100
Al. Macedonski, *Bal la palat* (1880) 102
Al. Macedonski, *Să trăiască vodă* (1880). . . . 106
Gheorghe din Moldova, *Doină din Moldova* (1880). 108
Al. Macedonski, *Vodă Trefleac I* (1880) . . . 110
Const. Mille, *Vivat rex vivat!* (1881). . . . 112
Constantin Bacalbaşa, *10 mai* (1885) 114

pag.

A. Vlahuță, *Auri sacra fames* (1887) 118
Gh. Panu, *Omul periculos* (1887) 122
Un exploatator (1887). 125
Auziți caraghioslîc III (1887) 128
Cîte-n minte vă mai vin (1888). 130
Gr. Ventura, *Curentul antidinastic* (1888) 132
Const. Mille, *Apanagii* (1888) 135
Const. Mille, *Șantagiu politic* (1888) 138
Const. Mille, *Mesagiul regesc* (1888) 142
La noi e mai cu coarne (1885—1888) 145
Fuseși prin treburi (1885—1888) 147
Traian Demetrescu, *Exerciții de călărie pentru 10 mai* (1891). 148
Traian Demetrescu, *Nunta de argint* (1891). . . 151
Traian Demetrescu, *Al IV-lea profil în creion* (1891). 155
Traian Demetrescu, *Fotografii regale* (1891) . . 157
Traian Demetrescu, *Discursul regelui la Moși* (1891) 159
Ioan N. Roman, *O farsă ridicolă* (1892). 161
Ioan N. Roman, *Le roi s'amuse !* (1892) . . . 166
Anton Bacalbașa, *Nunta Engliterei cu Romînia* (1893) 170
Ioan N. Roman, *Dovezile* (1893). 173
Victor, *Carol I* (1893) 180
Un trecător, *D-lui Ferdinand de Hohenzollern* (1893) 182
Ioan N. Roman, *Majestate !* (1893) 187
Raicu Ionescu-Rion, *Imnul regal* (1893). . . . 191
Anton Bacalbașa, *Urechilă moștenitor* (1893) . . 193
George A. Scorțescu, *Dezinteresarea regelui* (1894) 198
I. L. Caragiale, *Suveran și curtezan* (1902). . . 205
Spiriduș, *Imnul expoziției „Le roi s'amuse"* (1905). 207
Un nedumerit, *Care e rostul expoziției ?* (1906). 210
Rege bolnav în țară bolnavă (1906). 214

pag.

C. Ulysse, *Carmen Sylva şi omorîrea muşt.lor* (1906). 217
Jubileu cu jandarmi (1906). 220
Jubileu I Jubileu I (1906) 224
Urmini, *De zece mai* (1906) 230
Monumentul lui Carol I (1906). 234
I. L. Caragiale, *Mare farsor, mari gogomani* (1906). 235
A. Vlahuţă, *1907* 238
Pentru 10 mai (1907) 246
10 mai, zi de doliu (1907). 249
Sultan şi rege (1907) 251
N. D. Cocea, *Jertfa celor douăsprezece mii* (1910). 252
G. Coşbuc, *Scrisoarea lui Firdusi către şahul Mahmud* (1911). 256
Enjorlac, *Dosarele şi comunicatul regalo-guvernamental* (1912) 265
N. D. Cocea, *Regele complice al asasinilor. Palatul gazdă de hoţi* (1912) 268
T. Arghezi, *Omul cu ochii vineţi* (1912) . . . 271
Narcis, *Trăiască regele I* (1912) 276
T. Arghezi, *10 mai la Mitropolie* (1912) . . . 279
Alexandru Filipescu, *Ploşniţa* (1912). 284
Justus, *Măria sa se apără* (1912) 291
N. D. Cocea, *Marele căpitan...* (1912) 295
Z., *Regele a-mbătrînit* (1913) 298
Proletar, *Scrisoare prinţului Carol* (1913) . . . 300
N. D. Cocea, *Gheşeftul regal* (1914) 302
G. Coşbuc, *Spînzuraţi-l de-i mişel...* (1918) . . 305
N. D. Cocea, *Răspunzătorul* (1923) 307
N. D. Cocea, *Castelul regal de la Mamaia* (1923) 312
T. Arghezi, *Scrisori de prinţi* (1928). 315
T. Arghezi, *Povestea prinţilor saşii* (1928) . . 319
Indice de autori şi pseudonime 323

Responsabil de carte: Radu Albala
Tehnoredactor: Artemiza Crişan
Corector: Petre Stoica

Dat la cules 23.02.956. Bun de tipar 14.06.956. Tiraj 15.100 ex. Hîrtie cărţi şcolare de 65 gr. m. p. Ft. 700×1000/32. Coli ed. 12,32. Coli de tipar 10,25. Editia I. Comanda 2771. A. nr. 0483. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 R.

Tiparul executat sub com. nr. 381 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.

În colecția
„Biblioteca pentru toți"
au apărut:

Alexandru Sahia
NUVELE, ed. II-a

★

I. Budai-Deleanu
TREI VITEJI

★

I. Budai-Deleanu
ȚIGANIADA

★

Al. Davila
VLAICU VODĂ

Lei 4